

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK HİZMETLERİNDE KALİTE GÜVENCE ARACI OLARAK
MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif MERDER

1206010033

Anabilim Dalı: Mimarlık

Program: Mimarlık

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Gamze ALPTEKİN

OCAK 2020

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK HİZMETLERİNDE KALİTE GÜVENCE ARACI OLARAK
MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif MERDER

1206010033

Anabilim Dalı: Mimarlık

Program: Mimarlık

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Gamze ALPTEKİN

Jüri Üyeleri: Doç. Dr. Esin KASAPOĞLU

Doç. Dr. Emrah ACAR (İTÜ)

OCAK 2020

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez çalışmamın hazırlanma sürecinde, bana çalışmamın başından sonuna kadar yol gösteren, öneri ve fikirleriyle benden yardımlarını hiç esirgemeyen sayın danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Gamze ALPTEKİN'e,
İlgi ve alakası için Sayın Cem Salih ÇELEN'e,
Yaptığım görüşmelerde benimle paylaştıkları bilgiler ve gösterdikleri ilgi için Sayın Demet KARAKULLUKÇU'ya ve Sayın Selçuk ÜNAL'a,
Görüşlerini ve fikirlerini benimle paylaştığı için Mimarlar Odası bünyesinde önemli görevler üstlenmiş ve hizmetler vermiş olan Sayın Mehmet BOZKURT'a ve
Hayatım boyunca her anlamda yanımda olan ve beni destekleyen aileme, çok teşekkür ediyorum.

OCAK 2020

Elif MERDER

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR	iv
TABLO LİSTESİ.....	v
ŞEKİL LİSTESİ.....	vi
ÖZET.....	vii
YABANCI DİL ÖZET.....	viii
1.GİRİŞ.....	1
1.1.Problemin Belirlenmesi.....	2
1.2. Çalışmanın Hedefi.....	3
1.3. Çalışmanın Kapsamı ve Sınırları.....	3
1.4. Mevcut Çalışmalar.....	4
1.5. Çalışmanın Yöntemi.....	7
2.RİSK KAVRAMI.....	8
2.1. Risk Tanımı.....	8
2.2.Risk Yönetimi.....	10
2.3.Yapı Üretim Sürecinde Riskler.....	13
2.3.1.Tasarım Sürecinde Karşılaşılan Riskler	14
2.3.2.Tasarımcılar Açısından Riskler.....	16
2.3.3.Mimarlara Yönelik Riskler ve Etkileri.....	18
2.3.4.Yapım Projelerinde Riskler ve Etkileri.....	19
2.3.5.Yapım Aşamasında Karşılaşılan Riskler.....	20
2.3.6.Kullanım Aşamasında Karşılaşılan Riskler.....	21
3.RİSKLERE KARŞI SİGORTA SİSTEMİ.....	23
3.1.Genel Olarak Sigorta Sistemi	23
3.1.1.Sigorta ile İlgili Genel Kavramlar.....	27
3.1.2.Sigortanın Özellikleri (Sigortalanabilirlik Normları).....	30

3.1.3.Sigortanın Genel Prensipleri.....	31
3.1.4.Sigortanın İşlevleri.....	33
3.2.Sigortalar Riski Nasıl Ortadan Kaldırır.....	34
3.3.Ülkemizde Zorunlu ve Zorunlu Olmayan Sigorta Sorumluluk Sigortaları	36
3.4. Yapı Üretim Sürecinde Sigorta İhtiyacının Nedenleri	37
4.YAPI ÜRETİM SÜRECİNDE SİGORTALAR.....	39
4.1.Tasarım Aşamasında Kullanılan Sigortalar	41
4.2.Yapım Aşamasında Kullanılan Sigortalar.....	42
4.3.Kullanım Aşamasında Kullanılan Sigortalar ve Gereksinimler.....	48
5.MİMARLARA YÖNELİK MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTALARI.....	52
5.1.Tasarım Sürecinde Mimarın Rolü, Yetki ve Sorumlulukları.....	52
5.2.Tasarım Aşamasında Kullanılan Mesleki Sorumluluk Sigortaları.....	58
5.3Mimar Mesleki Sorumluluk Sigortası Kapsamı ve Sınırları.....	60
5.4.Mimarın, Mesleki Sorumluluk Sigortası Kapsamında Sigorta Sistemiyle İlişkisi.....	66
6.MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTALARI İLE İLGİLİ SAHA ÇALIŞMASI, DEĞERLENDİRMELER	68
6.1.Mimarların Mesleki Sorumluluk Sigortasına Yaklaşımları, Mimarlık Bürolarına Yapılan Anket Çalışması.....	70
6.1.1.Anket Uygulanan Büroların Demografik Yapıları.....	71
6.1.2.Anket Uygulanan Büroların Mesleki Sorumluluk Sigortası İle İlgili Sorulara Verdiği Cevaplar.....	72
6.1.3.Anket ile İlgili Genel Değerlendirme.....	76
6.2.Mimarlar Odası Meslek Düzen ve Örgütsel Yenileme Komitesi Yürütücüsü ile Yapılan Görüşme Notları.....	77
6.3.Sigorta Şirketi Adına Broker ve Reasürans Temsilcisi ile Yapılan Görüşme Notları.....	77
6.4.Sigorta Sisteminin Paydaşlarıyla Yapılan Anket ve Görüşmelerin Genel Değerlendirilmesi ile Sonuçlar.....	80
KAYNAKÇA.....	83
EKLER.....	90

KISALTMALAR

TTK	: Türk Ticaret Kanunu
MYK	: Mesleki Yeterlilik Kurumu
MSS	: Mesleki Sorumluluk Sigortası
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
DASK	: Doğal Afet Sigortaları Kurumu
TSB	: Türkiye Sigorta Birliği
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
MEK	: Mimarlık Eğitim Kurultayı
MMH	: Mühendislik ve Mimarlık Hizmetleri

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1 Tasarım İle İlgili Risk Kaynakları.....	15
Tablo 2.2 Tasarım Yönetiminde Riskler.....	17
Tablo 4.1 Yapı Üretim Sürecinde Aşamalara Bağlı Olarak Kullanılan Sigortalar.....	40
Tablo 4.2 Tasarım Aşamasında Kullanılan Sigortalar.....	42

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 3.1 Sigorta Sistemine Sahip Olmama Durumu.....	25
Şekil 3.2 Sigorta Sistemine Sahip Olma Durumu.....	26
Şekil 3.3 Sigortacılık İşleyiş Diyagramı.....	29
Şekil 5.1 Mesleki Sorumluluk Sigortasının Zorunlu Olduğu Ve Olmadığı Ülkeler.....	65
Şekil 6.1 Sigortacılık İşleyiş Şeması.....	68
Şekil 6.2 Anket Uygulanan Mimari Bürolardaki Çalışan Sayısı.....	71
Şekil 6.3 Anket Uygulanan Mimari Büroların Hizmet Alanı.....	72
Şekil 6.4 Mimari Büroların Mesleki Sorumluluk Sigortası Yaptırma Oranı.....	73
Şekil 6.5 Mimari Büroların Mesleki Sorumluluk Sigortasını Tercih Etme Sebepleri.....	74
Şekil 6.6. Mimari Büroların Kurumsal ve Bireysel Olarak Yaptırdıkları Sigorta Çeşitleri.....	75
Şekil 6.7 Mimari Büroların Sorumluluk Sigortası Tercihleri.....	75

Enstitüsü	:	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Anabilim Dalı	:	Mimarlık
Programı	:	Mimarlık
Tez Danışmanı	:	Dr. Öğr. Üyesi Gamze Alptekin
Tez Türü ve Tarihi	:	Yüksek Lisans – Ocak 2020

TÜRKÇE ÖZET

MİMARLIK HİZMETLERİNDE KALİTE GÜVENCE ARACI OLARAK MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI

Elif MERDER

Yapı üretim süreci, farklı disiplinlerin bir arada çalışmasını gerektiren çok paydaşlı ve çok aşamalı yapısı gereği, içinde birçok riski barındırır. Tasarım aşamasından kullanım aşamasının sonuna kadar farklı açılardan ele alınabilecek pek çok risk içerir. Bu riskleri kontrol altına almak ve minimum düzeye indirebilmek, yapının maliyet hedefinde sapmaların önüne geçilmesi, anlaşmazlıkların önlenmesi ve yapı kalitesinin yükseltilmesi açısından önemlidir. Yapı üretim sürecinin çeşitli aşamalarında ortaya çıkabilecek riskler gerek süreçler gerek taraflar açısından ayrı ayrı ele alınıp incelenebilir. Literatürde de bu konularda yapılmış pek çok çalışma bulunmaktadır.

Yapı üretim sürecinin farklı aşamalarında risk yönetimi konusu ele alındığında her bir aşamada ortaya çıkabilecek risklerin tanımlanması, analiz edilmesi (ölçülmesi, sayısallaştırılması), risklerin çözümlenmesi ve risk çözümlerinin konuları, aşamalara bağlı olarak farklılık gösterir. Yapı üretim sürecinin ilk evresi olan tasarım evresinde alınacak her türlü karar, atılacak her adım, ileriki aşamalarda ortaya çıkabilecek risklerin öngörülmesi, risklere karşı alınacak her önlem bir sonraki aşama olan yapım ve kullanım evrelerini de etkileyecektir. Tasarım aşamasında ve sonraki aşamalarda ortaya çıkabilecek problemlere ilişkin riskler tespit edilip, oluşabilecek hatalar ve zararları minimuma indirebilmek, süreç ve ürün kalitesinin yükseltilmesi ve en yüksek düzeyde kalitenin elde edilebilmesi, performansın iyileşmesi için önemli araçlardan biri “mesleki sorumluluk sigortalarıdır. Mesleki sorumluluk sigortaları; tasarım sürecinde yapılabilecek olası hatalara karşı, belirli sınırlar içinde iş sahibine zararları tazmin etme güvencesi vererek ürün ve süreç kalitesinin yükseltilmesinde bir araç olarak kullanılabilen, kalite problemlerine ve risklere karşı iş sahibinin korunmasını hedeflemektedir.

Bu tezde, genel olarak sigorta sistemi, özel olarak da tasarım aşamasında geçerli olan mesleki sorumluluk sigortaları hakkında bilgi verilmektedir. Tez kapsamında yasal çerçevede mimarın mesleki sorumluluk sınırları tanımlandıktan sonra, mesleki sorumluluk sigortası hakkında paydaş görüşleri alınmıştır. Son bölümde yapılan görüşmelerin sonuçlarına ve değerlendirilmesine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sorumluluk Sigortaları, İnşaat Sigortaları, Yapı ve Mesleki Sorumluluk Sigortası, Mimar Mesleki Sorumluluk Sigortası, Risk Yönetimi, Risk Değerlendirmesi, Tasarım Yönetimi, Tasarım Kalitesi

University : **Istanbul Kültür University**
Institute : **Institute of Graduate Studies**
Department : **Architecture**
Programme : **Architecture**
Supervisor : **Dr. Öğr. Üyesi Gamze Alptekin**
Degree Awarded and Date : **MSc. – January 2020**

ABSTRACT

PROFESSIONAL LIABILITY INSURANCE AS A MEANS OF QUALITY ASSURANCE IN ARCHITECTURAL SERVICES

Elif MERDER

The building production process involves many risks due to its multi-disciplinary and multi-phased structure requiring different disciplines to work together. There are many risks that can be handled from different aspects, from the design stage to the end of use. Taking these risks under control and minimizing them is important in terms of preventing the deviations in the cost target of the project, preventing conflicts and improving the quality of the building. Risks that may arise at various stages of the building production process can be handled and analyzed separately in terms of both processes and responsibilities. There are many studies on these subjects in the literature.

When the risk management is considered in different stages of the building production process, the identification and analysis (measurement, quantification) of risks that may arise in each stage, the risks analysis and the risk solutions issues differ depending on the stages. Any decision to be taken in the design phase, which is the first phase of the building production process, every step to be taken, foreseeing the risks that may arise in the next stages, and every precaution to be taken against the risks will affect the next phase of construction and occupation stages. At the design stage; Professional Liability Insurance is one of the important tools for identifying the risks that may occur and minimizing the errors and damages that may occur, increasing the quality of the process and the product, obtaining the highest quality and improving the performance. Professional liability insurance; It can be used as a tool to improve product and process quality by assuring the owner to compensate the damages against possible failures that may be made during the design process, and to protect the owner against quality problems and risks.

In this thesis, after giving information about insurance system in general, it is given information about professional liability insurance which is especially valid in design stage. After defining the professional responsibility limits of the architect within the legal framework within the scope of the thesis, stakeholder opinions about professional liability insurance were obtained. The results of the interviews and the evaluation of the interviews are given in the son section.

Key words: Liability Insurance, Construction Insurance, Building and Professional Liability Insurance, Architect Professional Liability Insurance, Risk Management, Risk Assessment, Design Management, Design Quality

1.GİRİŞ

Yapı üretim süreci tasarım, yapım ve kullanım aşamalarından oluşan oldukça karmaşık bir süreçtir. Bu süreç içerisinde her aşamada karşılaşılabilen bazı riskler mevcuttur. Bu riskler; mimari tasarım sürecini, yapım sürecini veya kullanım sürecini doğrudan etkileyebilen faktörlerdir. Bu riskleri minimum düzeye indirebilmek ve kontrol altına alabilmek için ve yapı üretim sürecinde kalite, süre ve maliyet kontrolünü sağlayabilmek adına “sigorta” bir araç olarak kullanılabilir.

Sigorta; “Bir şeyin veya bir kişinin uğrayabileceği bir zararı karşılamak için önceden ödenen prim karşılığında, bu işle uğraşan kuruluşla yapılan iki taraflı bir sözleşme” anlamına gelmektedir. (Dictionnaire Larousse, 1993)

Yapı üretim sürecinin başlangıç evresi olan tasarım aşamasında verilecek her türlü karar, atılacak her adım, risklere karşı alınacak her önlem bir sonraki aşama olan yapım ve kullanım aşamasını da etkileyecektir.

Tasarım aşamasında; ileride oluşabilecek olumsuz durumlara ilişkin riskler tespit edilip, hataları ve oluşabilecek zararları minimuma indirebilmek ve en yüksek düzeyde kalitenin elde edilebilmesi için yapılması gereken şeyler vardır. Bunlardan biri tasarım evresinde performansın iyileşmesi ve kalitenin yükseltilmesi için mesleki sorumluluk sigortalarının yapılmasıdır. Mesleki sorumluluk sigortaları; ürün ve süreç kalitesinin yükseltilmesi kalite problemlerine ve risklere karşı iş sahibinin korunmasını sağlar. Mesleki sorumluluk sigortasını yaptıran tasarımcı ve tasarım ofisi burada çalıştırdığı kişiyi (mimar) sigorta etmektedir. Böylelikle mimar sigorta edilebilmek ve risk primlerini azaltmak, hataların azaltılması, kalitenin yükseltilmesi için performans odaklı çalışacaktır. Bu da iş sahibi açısından risklerin azaltılması ve müşteri beklentilerinin karşılanması anlamında olumlu sonuçlar doğuracaktır. Mesleki sorumluluk sigortalarının olası hatalara karşı alınan bir önlem olarak, kaliteyi

yükseltmek adına bir işlevi vardır. Kaliteyi yükseltmek için sigortalar bir araç olarak kullanılabilir.

Sigorta, insanları beklenmedik ve olası zararlara karşı korumaya çalışmanın bir yoludur. Bir yangının ya da buna benzer bir durumun vereceği hasar bir tek kişinin karşılayamayacağı kadar büyük ve yıkıcı olabilir; fakat birden çok sayıda insan bir araya gelerek bu durumu kolaylıkla karşılayabilir. Sigorta kurumunun temelinde yatan düşünce sistemi budur. Bu tarzda bir toplu korunma sisteminin bünyesine katılarak beklenmedik ve olası hasarlara karşı kendini koruma altına almak isteyen kişiler, sigortacılıkta yer alan prim kavramının tanımıyla birlikte, belirli bir miktar parayı düzenli olarak öder. Sisteme katılan insanların ödediği tüm primler, günümüzde farklı sigorta şirketlerinin denetiminde bulunan ortak bir fonda toplanır. Bu şekilde bir sigorta şirketince sigortalanmış olan kişi bir zarara uğradığı vakit, bu zararı tazmin etmek için gerekli olan para bu fondan çekilir ve zarara uğramış olan kişiye verilir. (Temel Britannica)

1.1. Problemin Belirlenmesi

Yapı üretim süreci çok aşamalı bir süreçtir. Yapı üretim sürecinin her aşamasında farklı paydaşlar görev yapmaktadır. Bu çok parçalı yapı içinde her aşamada çeşitli eksiklikler, unutulmalar, hatalar, aksamalar, kazalar vb. olumsuzluklarla karşılaşılabilir ve bu olumsuz durumların sonucunda süresel kayıplar, parasal (mali) kayıplar, kalite problemleri, iş kazaları, anlaşmazlıklar yaşanabilmektedir. Yapı üretim sürecinde, farklı fazlarda, farklı taraflar açısından anlaşmazlık ve kayıpları azaltmaya yönelik yasal ve prosedürel araçlar mevcuttur. Bunlar; kanunlar, yönetmelikler, sözleşmeler ve sigortalar olarak gösterilebilir.

Yapım ve kullanım aşamalarında günümüzde yapılan çeşitli sigorta türlerine rastlanmaktadır. Bu sigorta türleri içinde tasarım aşamasına ilişkin sigortaların uygulamada yeterince yer görmediği bilinmektedir. Tasarım aşamasıyla ilgili olarak başvurulabilecek ve yasal olarak zorunlu olmayan yol “mesleki sorumluluk sigortalarıdır.” Çok yaygın olarak kullanılmayan ve yatırımcının, iş sahibinin ya da mimarların isteğine bağlı olarak yaptırılan bir sigorta çeşididir.

Yapı üretim sürecinde (tasarım, yapım ve kullanım aşamalarında) karşılaşılacak riskler ve bu risklere birer önlem alabilmek için kullanılan sigortalar, yapım ve

kullanım aşamalarında uygulamada yeterince yer almaktadır. Ancak tasarım aşamasında sigorta kavramının uygulamada yeterince yer almadığı belirlenmiştir. Bir risk yönetim aracı olarak mesleki sorumluluk sigortalarının mimarlar tarafından yeterince bilinmemesi ya da kullanılmaması, mimarların uygulamada bazı hak kayıpları yaşamalarına, mimari projelerde kalite problemleri yaşanabilmesine ve iş sahibi açısından, ortaya çıkan eksik ya da hatalı sonuçlarla karşılaşılmasına neden olmaktadır. Tüm bu olumsuzluklara karşı mesleki sorumluluk sigortalarının uygulamada yer bulması mimar ve iş sahibi açısından güvence oluşturacak, süreç ve ürün kalitesini olumlu yönde etkileyecektir.

Bu tezin çıkış noktasını oluşturan bu eksiklik mimar mesleki sorumluluk sigortalarına bakış açısının önemli hale getirilmesi amaçlanarak hazırlanmıştır.

1.2. Çalışmanın Hedefi

Yapım ve kullanım aşamalarıyla ilgili olarak günümüzde uygulanan çeşitli sigorta türlerine rastlanmaktadır. Ancak tasarım aşamasına yönelik sigortaların ülkemizde uygulamada yeterince yer görmediği bilinmektedir. Çok yaygın olarak kullanılmayan ve işveren/yatırımcının isteğine bağlı olarak yaptırılan mesleki sorumluluk sigortaları, tasarım aşamasında maliyet artışı, kalite problemleri, süre aşımı nedeniyle ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların neden olacağı maddi ve manevi kayıpların tazmin edilmesini sağlayacak olan sigorta çeşididir.

Mesleki sorumluluk sigortasının kullanımının yaygınlaşması olası risklerin ve sıklıklarının önceden doğru belirlenmesi, risklerin hesaplanmasındaki doğruluğu ve tutarlılığı arttıracaktır. Mesleki sorumluluk sigortalarının yaygın olmayışı ve bu konuda karşılaşılan risklere ilişkin yapılan bilimsel yayın eksikliği, bu tezin çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu tez, sözü edilen konuda katkı sağlamaya yönelik olarak hazırlanmıştır.

1.3. Çalışmanın Kapsamı ve Sınırları

Yapılan çalışma kapsamında öncelikle genel olarak risk yönetimi, yapı üretim sürecinde risk yönetimi ve mimari tasarım sürecinde risk yönetimi konuları ele alınmıştır. Risk yönetim sisteminin bir aracı ve risklerin devredilmesi amacıyla kullanılan sigortalar ve özel olarak mimar mesleki sorumluluk sigortaları bu

çalışmanın kapsamında yer alan başlıca konulardır. Tez kapsamında mimari mesleki sorumluluk sigortalarının uygulamadaki yeri ve çeşitli tarafların konuya bakış açılarının ortaya konmasıyla sınırlı kalmıştır. Bu çalışma kapsamında yirmi dört adet mimari büro ve sigorta konusunda görev alan üç farklı paydaşla görüşülmüştür.

1.4. Mevcut Çalışmalar

Yapılan araştırmalarda; Yapı Üretim Sürecinde “yapım” ve “kullanım” aşamaları ile ilgili olarak; inşaat mühendisliği, hukuk, sigortacılık alanlarında literatür taraması yapılmıştır. Tasarım aşamasında sigorta konusunun uygulamadaki yeri paydaşlarla yapılan görüşmelere dayanarak ortaya konmuştur. Literatür taraması sonucunda elde edilen ve yararlanılan başlıca kaynaklar aşağıda verilmektedir.

Keser (2015), Mesleki Sorumluluk Sigortası Sözleşmesinin kapsadığı durumları ve kişileri incelemiştir, bu sigortanın özelliklerini açıklamıştır. Mesleki sorumluluk sigortasının konusu, tarafları, tarafların borç ve yükümlülüklerini yasalar gereği incelemiştir. Mesleki Sorumluluk Sigortası genel şartları kapsamında, rizikoların meydana gelmesi durumunda oluşabilecek durumların düzenlenmesi incelenmiştir.

Tanuğur (2010), Mesleki Sorumluluk Sigortası genel şartlarında ve ek klostlarda temel gösterilen riziko kavramını ele almıştır. Bu kavramları yürürlükteki Türk Ticaret Kanunu hükümleri kapsamında değerlendirmiştir. Sigortanın kapsamı ve bu kapsama dahil edilen zararlar detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Özdiñer (2002), sigortacılığın temelini oluşturan riski, risk ile ilgili temel kavramları ve riskin değerlendirilmesini açıklamıştır. Risklere karşı tedbir almanın en temel yolu olan sigorta kavramı detaylı bir şekilde açıklamıştır. Sigortanın temel prensipleri detaylı bir şekilde vermiştir. Daha sonra inşaat sigortaları; inşaat sigortalarının süresi, sigorta bedeli, sigorta primi, poliçe türleri konuları detaylı bir şekilde açıklamıştır. Zorunlu deprem sigortası ile ilgili detaylı bilgi vermiştir. Sigortalının bir zararlar karşılaşması halinde neler yapması gerektiğini sorumluluklarını açıklamıştır.

Geyik (2011), sigortacılık ve inşaat sektörleri hakkında detaylı bilgiler vermiştir; gerekli tanımlamalar, inşaat all risk sigortalarının ve sigortacılığın tarihsel süreci, gelişimi, mevcut konumu açıklanmıştır. İnşaat All risk sigortası teklifi alırken yüklenicinin nelere dikkat etmesi gerektiğinin üzerinde durmuştur. Örnek olaylar

vererek şantiye alanında yaşanan zararların sigortacılık süresi ile ilgili hasar analizlerini yapmıştır.

Tüfekçi (2006), sigortanın temelini oluşturan kavramın risk kavramı olduğundan yola çıkarak, sigorta ve risk kavramını birlikte ele almıştır. Yasal mevzuat kapsamında sigorta brokerliği tanımını yapmış, brokerlerin yetki ve sorumluluklarını belirtmiştir. İnşaat sigortası kapsamındaki riskleri sigortalı ve sorumluluk açısından değerlendirmiştir. Risk analiz süreci detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Sigorta brokerliği firmalarının inşaat sigortalamadaki işlevi detaylı bir biçimde açıklanmıştır.

Bayraktar (2001), yapı denetim kavramının dünyadaki tarihsel gelişimini incelemiştir. Anadolu tarih süreci içinde oluşan doğal afetler ve bu durumlara karşı alınan önlem ve tedbirlerden bahsetmiştir. Gelişmiş ülkelerde uygulanmakta olan yapı denetim sistemlerini araştırmış ve her ülke için bu kavramı ayrı ayrı açıklamıştır. Burada incelenen ülkelerin çoğunda sigorta güvencesinin sistemleri tamamlayan bir unsur olarak kullanıldığını belirtmiştir. Bunun üzerine sigortanın Türkiye’de ve dünyadaki gelişim sürecini araştırmış ve sigorta kavramlarını detaylı bir şekilde açıklamıştır. Bu çalışmayla inşaat sigortalarını ve bu sigortaların temel özelliklerini, ülkemizdeki ve dünyadaki çalışma alanlarını araştırmış ve gelişmiş ülkelerde yapı denetim sistemlerini hangi durumlarda güvence altına aldıklarını belirtmiştir.

Algün (2013), inşaat sigortalarında teminata dahil olan ve ek sözleşmeyle teminat kapsamına dahil edilebilecek rizikoları genel bir şekilde açıklamıştır. İnşaat All Risk (bütün riskler) sigortasının kapsamına giren bütün tehlikeler ve riskleri detaylı bir şekilde açıklamıştır.

Durdu (2016), çalışmasında Türk Ticaret Kanunu’nda yer alan 1484.maddeyle; “Zarar Görenle İlişkide İfa Yükümlülüğü” hükmünün gerçekleşme şartlarını, sigortacının durumunu ve savunmalarını, hükmün uygulama alanını araştırmıştır. Bu kapsamda zarar gören kişinin korunma yollarının neler olduğunu anlatmış ve zorunlu olan sorumluluk sigortalarında zarar göreni koruma amacını ele almıştır.

Karagöz (2002), çalışmasıyla depremin neden olacağı hasarların azaltılmasına yönelik yapılan zorunlu sigorta sisteminin içeriğini ve getireceği faydaları araştırarak, bu sistemin toplum tarafından ne derece anlaşıldığını belirlemek istemiştir. Bunun için bir

anket çalışması yapmıştır. Anketten elde edilen sonuçlara göre, insanlar deprem riskine karşı koruma sağlayan deprem sigorta sistemine önem vermektedirler.

Mesleki sorumluluk sigortası, İnşaat All Risk sigortası, Yapı ve mesleki sorumluluk sigortası, Risk yönetimi konularıyla ilgili olarak aşağıdaki kaynaklara ulaşılmıştır ve bu tez kapsamında bu kaynaklardan da faydalanılmıştır:

Topsoy (2018), İnşaat sigortası teminatının kapsamını detaylı bir şekilde araştırmıştır. İnşaat Bütün Riskler sigortası, karşılanması imkânsız zararlar meydana gelebileceğinden iş sahibinin riskleri güvence altına almasına yardımcı olan bir araçtır. Bu çalışmada Topsoy, sigorta teminatına giren riskleri, ek sözleşmeyle teminata dahil edilebilecek riskleri detaylı bir biçimde açıklamıştır. İnşaat sigortasının tanımı, tarihsel süreci, başlangıç ve bitişi gibi kavramları incelemiş ve bunlarla ilgili bilgi vermiştir.

Dorfman (2007), sigorta kavramını detaylı bir şekilde açıklamıştır. Sigortanın finansal ve yasal tanımını yapmıştır. Sigorta ve hukuk arasındaki bağı, yükümlülükleri ve yasaları detaylı bir şekilde incelemiştir. Risk kavramını, risk türlerini anlatmıştır. Riskleri ortadan kaldırmanın veya risklere karşı tedbir almanın yolunun sigorta olmasını anlatmış ve bu iki kavramı birbirine bağlamıştır. Risk, risk yönetimi ve sigorta arasındaki ilişkiyi detaylandırmış ve bu kavramların birbirinden ayrılmaz bir bütün olduğunun üzerinde durmuştur.

Hayes (1986), Risk yönetimi analizi hakkında detaylı bilgi vermişlerdir. Risk ve risk yönetimi kavramlarını incelemiş, sınırlarını belirtmişlerdir. Mimarlar için risk ne anlama gelir ve neleri kapsar detaylı bir şekilde anlatmışlar. Mesleki sorumluluk sigortasının kapsamı, sözleşme şartları hakkında bilgiler vermişlerdir. Risk, risk yönetimi ve mesleki sorumluluğun sınırları arasındaki ilişkiyi ve detayları biçimlendirmişlerdir.

Korkmaz (2004), yüklenicilerin teklif verme sürecinde olanları için, potansiyel risk kaynaklarını belirlemiş ve çalışmada risk kaynaklarını değerlendirmiştir. Korkmaz'ın çalışması inşaat sözleşmeleri, risk yönetimi, risk değerlendirme örneği olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır. Bu çalışma kapsamında inşaat sözleşmelerinin içeriği, niteliği, hukuki yeri, uygulamadaki algılanma biçimi, bölümleri, neler, kapsadığı, nasıl hazırlanması gerektiği vb. özellikleri detaylı bir biçimde açıklanmıştır. Korkmaz çalışmada inşaat projelerinde tarafların arasında kurulabilecek

organizasyon yapılarına ve uygulamada en çok tercih edilen fiyatlandırma şekillerine de değinmiştir. Bir proje için seçilen en uygun organizasyon yapısının ve fiyatlandırma şeklinin ortaya çıkabilecek pek çok risk kaynağının olumsuz etkilerini önlediğini belirten Korkmaz, çalışmasında bu fikri destekleyen, risk yönetim sistemini detaylı bir şekilde açıklamış ve riskin; kalite, maliyet ve süre üzerindeki etkilerini de incelemiştir.

2007 yılında Mimarlık Eğitim Kurultayı, Yapı ve Mesleki Sorumluluk Sigortası ile ilgili yapılan panelde, kalite güvencesini sağlamak için yapılan çalışmaların neler olduğu ve bunun sigortayla bağlantısı konuşulmuştur. Sigortayla birlikte mesleki sorumluluk sigortasına da değinilmiştir. Kalite güvence aracı olarak kullanılan sigortanın aynı zamanda risklere karşı ve mimarların kendilerini korumalarına ilişkin bir güvence olduğu belirtilmiştir. (MEK, 2007)

Kaya (2010), Türk inşaat şirketlerinde risk yönetimi ve risk analizi ile ilgili temel yaklaşımları incelemiştir. Doğru risk analizi ve risk yönetiminin önemini vurgulamıştır. Riski en geniş biçimiyle ele almış ve tanımlamıştır. İnşaat projelerindeki riskleri detaylı bir şekilde açıklamıştır. Riskten kaçınma, risk transferi ve sigorta konularına da değinmiştir.

Yapılan literatür araştırması sonucunda tasarım aşamasına yönelik olarak, mimarların mesleki sorumluluk sigortalarıyla ilgili daha önce üzerinde çalışılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır.

1.5.Çalışmanın Yöntemi

Çalışma kapsamında öncelikle literatür taraması yapılarak konunun kuramsal boyutu ortaya konmuştur. Sonrasında konunun mevcut uygulamadaki yeri ve çeşitli tarafların konuya bakış açılarının ortaya konması amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak, konunun farklı tarafları tespit edilerek görüşmeler yapılması planlanmıştır. Görüşmelerin, az sayıda ancak farklı paydaşlarla yapılması ve görüşmelerde derin görüşme tekniğinin kullanılması uygun görülmüştür. Görüşmelerde kullanılmak üzere, açık uçlu sorulardan oluşan bir soru formu oluşturulmuş böylelikle görüşmelerin belirli konulara bağlı kalınarak yapılandırılması sağlanmıştır. Konunun mimarlık bürolarında ne kadar karşılık bulduğu ile ilgili olarak da konuya mimarlık bürolarının yaklaşımını ortaya koymak üzere bir anket tasarlanmış ve kısıtlı sayıda büroya uygulanmıştır. Elde edilen veriler sonuç ve değerlendirme bölümünde ortaya konmuştur.

2.RİSK KAVRAMI

2.1. Risk Tanımı

Risk kelimesi Fransızcadan gelmektedir ve dilimizde İtalyanca olarak söylenen biçimiyle “riziko” kelimesi de kullanılmaktadır. Sözlük anlamı ile risk; “kişi veya kurumların her türlü maddi ve manevi kayıp ve zararının oluşumuna ilişkin belirsizlik” olarak tanımlanır. Diğer bir açıklamasıyla; “işletmelerin planlanan faaliyetlerini tehdit eden tehlikeler” olarak tanımlanabilir. (Kaya 2010, Uralcan 2008)

Risk kelimesi çoğunlukla bankacılık, finans ve sigorta kavramları ile bağlantılı olarak kullanılmaktadır. Ancak genel olarak kabul edilmiş tek bir risk tanımı yoktur. Ama genel olarak bu tanımları ikiye ayırmak mümkündür. Bunlardan biri için risk, bir olayın olası sonuçlarındaki şansa bağlı değişkenlik olarak tanımlanır. Yani ortaya çıkabilecek farklı sonuçların sayısı arttıkça risk de artar. Bu kavramı açıklamanın bir başka yolu; ortalama beklenen bir hasarın etrafındaki değişkenler arttıkça riskin büyüklüğü artmaktadır. Diğer bir tanımlama açısından risk, olası bir zararla ilgili belirsizliktir. Sigortacılık sektöründe çalışan insanlar çoğunlukla “zarara maruz kalmak” anlamına gelen risk kelimesini kullanırlar. (Dorfman, 2007)

Risk, “belirsizliğin kaynağı, değişik şekillerde gerçekleşme olasılığı olan olay ve bir olayın olumsuz yönde gerçekleşme olasılığı” olarak da tanımlanmaktadır. (IMO Teknik Dergi, 1996)

“Olası tehlikelere herhangi bir şekilde karşı koymak için girişimci veya işletme yönetimi tarafından alınan önlemler bütünü “olarak tanımlanan risk, geleceğe yönelik olup yaklaşmakta olan kayıp yaratabilecek tehlikeleri önlemeyi veya minimuma indirgemeyi amaçlar. (Berk, 1992)

Başka bir tanımlamayla Risk (riziko); bir olayın gerçekleşme olasılığı ve gerçekleştiği takdirde bu olaydan etkilenme olasılığıdır. Risk, genelde olumsuz bir durum olarak nitelendirilir. Bu sebeple risklerin olumsuz etkilerinden zarar görmemek veya bu zararı minimum düzeye indirebilmek için olasılıklar göz önüne alınmalı ve gerekli önlemler, çalışmalarla birlikte, risk yönetimi uygulanarak bu tehlikeler kontrol altında tutulmalıdır. Risk yönetiminin başlıca araçlarından biri sigortadır. (Url-1)

Riskler kurumsal açıdan ele alındığında, işletmeler için sermaye kaybı ve başarısızlığa uğrama tehlikesi anlamı taşımaktadır. Yapılan yatırımdan istenilen kazancın sağlanamaması, yapılan yatırımın beklentiyi karşılayamaması, hizmet karşılığının alınamaması işletme için büyük risk kaynağıdır. (Kaya, 2010)

Özbolet riski, iki yaklaşım altında incelemiştir. Birincisinde riskin belirsizlik anlamına geldiğini, ikincisinde ise riski tehdit (tehlike) içeren unsurlar olduğunu belirtmiştir. Riski, zarara uğrama olasılığı veya istenilmeyen bir olayın oluşma olasılığı olarak tanımlamıştır. (Özbolet, 2006)

Yapım sektöründe, uygulamaya alınan projelerin büyüklüğüne ve kapsamının ne olduğunda bakılmaksızın yapım işlerinin hepsi risk ve belirsizlik içerir. Yapım işlerindeki en önemli risk kaynağı projenin büyüklüğüdür. Ancak projenin büyüklüğünün yanında risk unsuru içeren başka faktörlerde vardır. Bunlara örnek olarak, projenin nerede yapıldığı, bulunduğu konum, yapımın hızı, projenin karmaşıklığı, projenin toplam maliyeti ve süresi, kapsadığı belirsizlikler verilebilir.

Projenin en başında yapılan tahminlere göre maliyet ve süre açısından hazırlanan iş programında artışlar olması, işlerin tahmin edildiği süre ve maliyet kapsamında gitmemesi bütün projeyi etkileyecektir. Bu etkiler olumsuz sonuçlar da doğurabilmektedir. Bu nedenle risk kaynaklarının en doğru biçimde belirlenmesi, yapılan projede iş sahibinin avantaj elde etmesine katkı sağlamakla birlikte gereken önlemlerin alınmasına olanak sağlar. (Kaya, 2010)

Risk tür bakımından; Saf risk ve Spekülatif risk olarak ikiye ayrılır. Saf riskler sadece kayba veya değişime yol açabilecek olasılıkları ifade eder. Bu risklerde kazanç olasılığı yoktur. Saf risk, tipik bir kaza veya teknik bir arıza olma olasılığından

kaynaklanır. Örneğin, proje sırasında meydana gelen kötü hava koşulları, işçi grevi, iş sahasında meydana gelen bir kaza ve yaralanma vb. Spekülatif risk, kazanç veya kayıpla sonuçlanabilecek fiyat değişikliğine maruz kalma anlamına gelir. Bu tür risklerde kazanç sağlama olasılığı vardır fakat hedef karı maksimuma çıkarmaktır. Bu riskler, işletmenin verdiği kararların sonucunda ortaya çıkan risklerdir. Oluşabilecek ticari zarar işletme tarafından karşılanır. Bu tür risklerde hem kazanç hem kayıp söz konusudur. Çoğu yatırım (borsa dahil), sözleşmede yer alan ağır şartlar, arsa fiyatlarında değişikliğe-artışa sebep olan enflasyon, yapısal kaynaklı bir hatanın bina sorumlusu kişi tarafından tespit edilememesi spekülatif risk için örnek verilebilir. (Kaya, Uğur, Dorfman)

Riskin sigortacılıkta; maddi (fiziksel) ve moralite (ahlaki veya davranışsal) olarak bölümlendirilmesi mümkündür. Ayrıca riski oluşturabilen çeşitli kaynaklar bulunmaktadır. Bunlar; sosyal, fiziki ve ekonomik risk olarak sınıflandırılabilir. Sosyal risk kaynakları, bireylerin davranışlarından kaynaklanan değişkenlerdir. Örneğin; hırsızlık, kundaklama, kazalar. Fiziksel risk kaynakları, yangın ve doğal olaylar bu kaynaklara örnek verilebilir. Ekonomik risk kaynakları, enflasyon, rekabet, arz-talep koşullarındaki değişimler, teknolojideki hızlı değişimler vb. olarak gösterilebilir. (Berk, 1992)

2.2. Risk Yönetimi

Risk yönetimi; “projede oluşabilecek risklerin tanımlanmasını, bu risklerin proje üzerindeki etkilerinin belirlenmesini ve belirsizlikler göz önüne alınarak gerekli önlemler alındıktan ve düzenlemeler yapıldıktan sonra risklerin ortaya çıkması durumunda gerekli koşulların sağlanmasını kapsayan bir proje yönetim tekniğidir.” (IMO Teknik Dergi, 1996)

Proje düzeyinde risk yönetimi, risk yönetimini gerçekleştirirken bu konuyla ilgili gerekli planlama, tespit ve analiz etme, tepki verme ve kontrol etme süreçlerini kapsamaktadır. Proje risk yönetiminin amacı olumlu olayların olasılıklarını arttırırken olumsuz olayların olasılıklarını azaltmaktır. (PMBOK, 2004)

İşletmelerin en büyük amacı işlerini güzel ve verimli bir biçimde yaparken, karlılıklarını arttırmaktır. Bunu yaparken kurumsal kaynaklarını (işçi makine, ekipman, malzeme) korumaları ve verimli kullanmaları gerekmektedir. Kurumsal

düzyeyde risk yönetimi hem karlılığın arttırılması hem de hataların ve kazaların önlenmesi için uygulanan bir sistemdir. Bu sistemle olası riskleri ortaya koymak, kontrol altına almak ve ölçülebilir hale getirmek mümkündür. Risk yönetimiyle işletmeler, riskleri optimum ve ekonomik seviyede değerlendirebilir ve bu risklerden en az seviyede etkilenmeyi başarabilir. Yani, bir proje yönetim tekniği olarak risk yönetimi; risk analizi ve risk algılanması ile riske karşı hazırlıklı olunmasına olanak sağlar. İşletmeler, risk yönetimini kuvvetli bir şekilde uygularlarsa, hem olası riskleri kontrol ederek maruz kalabilecekleri hasarların etkilerini azaltabilirler hem de bu riskleri yok etmeye yönelik bazı stratejiler sağlayabilirler. Risk yönetimi sistemine sahip olan yönetimler ve işletmeler; operasyonel, piyasa vb. riskleri detaylı bir şekilde inceler ve oluşabilecek kriz durumlarını önceden bilebilir. Bu zararları azaltmak için önlemler alabilir. İşletmelerde oluşabilecek risklerin önceden tüm içerikleri ve ayrıntılarıyla incelenip değerlendirilmesi ve bu riskleri minimum düzeye indirebilecek veya tamamen ortadan kaldırabilecek önlemlerin sağlanmasını kapsayan süreç, risk yönetiminin bir diğer tanımı olabilir. (Yapı Dergisi; Kömürlü, Doğru)

Sigorta, işletmeler açısından bir risk transfer tekniğidir. Sigortacılıkta risk yönetim yaklaşımı 1950'lerde literatüre girmiştir. İlk aşama olan risklerin tanımlanması risk yönetiminin en zor aşamasıdır. Bu aşamada yapılan bir yanlış belirleme sigortacı ya da sigortalının olumsuz etkilenmesine yol açabilir. Riskler tanımlandıktan sonra bu risklerin değerleri belirlenir. Hasara uğrayan varlıkların yerine konması pazar değeri üzerinden bir hesap yapmayı gerektirir. Zaman içindeki değer değişmeleri hesaba katılarak gerçek maliyetlerinin belirlenmesi gerekir. Bir sonraki aşamada riskin ortadan kaldırılması veya kontrol altına alınarak sınırlandırılması için gerekli olan teknik önlemler yer alır. Bu alınan önlemler prim tutarını da etkileyecek olan önlemlerdir. Bir sonraki aşamada hangi risklerin ne derecede ve hangi fiyatla devredileceğine karar verilir. Önceki aşamalarda alınan kararların ne derece isabetli olduğu, hata ve yanlışların tekrarlanmaması için gerekli kontrol edici önlemler göz önüne alınır. Bütün onlar değerlendirildiğinde, risk yönetiminin sanatsal ve bilimsel değerleri bir arada taşıdığı görülmektedir. Risk uzmanı kişi pek çok konuda sezgisel yargılarına dayanarak karar vermektedir. Bunun yanında geçmişteki sayısal verilerden yararlanarak varlıkların teknik özelliklerine uygun değer ve hasar tutarları ile birlikte olasılıkları belirler. Bu durum da risk yönetiminin bilimsel ağırlıklı bir çalışma olduğunu ispatlar. (Berk, 1992)

Risk yönetim sisteminin amacı, kurum içinde meydana gelebilecek belirsizliklere ve tehlikelere uygun cevap verebilecek kasıtlı ya da kasıtsız tehdit içeren tüm unsurların etkisini ve olabilme belirsizliğini ve ihtimalini azaltacak tedbirleri, hazırlıkları, kontrolleri ve belirleyebilmektir. Risk yönetim sisteminin faydaları sıralanacak olursa;

- Kurumla ilgili yazılı prosedürlerin ve politikaların olgunlaşma fikrini sağlar
- Kurumda çalışanların bilginin güvenliği hakkında fikir sahibi olmasını sağlar
- Kurumun yönetiminde bilgi teknolojileri konusunda daha fazla içeriğe sahip olunmasını ve tüm bu konular dahilinde karar vermesini sağlar
- Risk analizi, prosedürlerin ilk aşamasında yapılan kıymet analizi sonuçlarının kurumla ilgili yazılım ve donanım envanterlerinin geliştirilmesine ve yenilenmesine olanak sağlar (Durmuş, 2013)

Bir kurum için risk yönetimi sırasında tespit edilen olası riskler için alınacak kararlar;
Kabul; korunacak kıymetlerin varlığı önemsiz, buna karşılık alınması gereken önlemlerin maliyeti yüksek ise bu durumda risk kabul edilir

Devretme; riski göz önüne alıp riskin başka birine devredilmesidir. Bu yolla sorumluluk başkasına aktarılır.

Kaçınma; riski yok saymak anlamına gelir. (Durmuş, 2013)

Risk yönetimi işletmelere bazı üstünlükler sağlamaktadır:

- Firma yaşamının sürekliliğinin sağlanması
- Yöneticilerin rahatça düşünmeleri için ortamın sağlanması
- Düşük harcamalar karşısında yüksek kazanç elde edilmesi
- Gelirlerde istikrar elde edilmesi
- Üretimlerde veya faaliyetlerde işleyişin durmasının önüne geçilmesi
- Sürekli büyüme ve gelişme fırsatlarının sağlanabilmesi
- Sosyal sorumluluğun başarıyla yerine getirilmesi ve iyi imaj sağlanabilmesi (Berk, 1992)

Risk yönetiminin bir firmaya en büyük katkısı, firmanın karşılaşılabileceği bir kriz sonucu iflas etmesi vb. beklenmeyen dolaylar karşısında işletme faaliyetlerinin sürekliliğini sağlayarak bu tür olaylara karşı önlem alma fırsatı sağlamasıdır. Bir diğer katkısı, maliyetlerin azaltılması ile ilgilidir. Maliyetin azaltılması kâr amaçlı

kuruluşların maksimum kar sağlaması hedefine ulaşmalarını sağlarken kâr amacı gütmeyen kamu kuruluşlarının faaliyetlerini etkin kılmalarına yardım eder. Risk yönetimi kapsamında oluşabilecek zararlar başkasına devredilerek beklenmedik ve önlenemez olaylara karşı önlem alınması firma başarısını arttırır. (Berk, 1992)

Hayatın içinde devamlı var olan ve karşılaşılan riskler, insanları farklı yollarla bu riskleri azaltma veya ortadan kaldırma çabasına itmektedir. Bu çabalar; “riske katlanma,” riski” kabul etmeme ve akla getirmeme”, “riski yok sayma” veya “riskin paylaşılması, dağıtılması”, “risklere karşı belirli bir fon ayırmak”, “risklerin devredilmesi” olabilir. Bu çabaların hepsi birer risk yönetimi yöntemidir. Risklerin devredilmesi anlamına gelen sigorta, kendine özgü prensipleri ile diğerlerine göre daha yaygın uygulama alanına sahip olan ve ekonomik anlamda bakıldığında değer kaybının en aza inmesini sağlayan bir risk yönetim türüdür. (Uralcan, 2008)

2.3. Yapı Üretim Sürecinde Riskler

Yapı üretim sürecinde, girişim(fizibilite) aşamasından başlayarak tasarım, yapım ve kullanım aşamaları dahil olmak üzere oluşabilecek riskleri kontrol altına alınabilmesine olanak sağlayan risk yönetimi, tasarım ve yapım süreçlerinin içerdiği riskler dışında ekonominin belirsizliği ve politik ortam belirsizliğinin getirdiği risklerin de taraflar arasında paylaşılırak gerekli önlemlerin alınması sağlanmaktadır. (IMO Teknik Dergi, 1996)

Yapı üretim sürecindeki temel riskler; tasarım ekibi, müşteriler, taşeronlar, yüklenici, malzeme ve tedarikçi firmalar arasında paylaşılmalıdır. Yapı üretim sürecindeki başlıca riskler, tasarım dokümanları uyumu ve yeterliliği, proje maliyeti, malzeme ve kötü işçilikten kaynaklanan sorunlar, iş güvenliği ve her türlü kaza için uygulanan tazminat, çeşitli tedarik ve son teslim tarihiyle ilgili riskler, malzeme kalitesinden dolayı yaşanabilecek riskler, beklenmedik zemin koşulları, ekonomik/siyasal/hukuksal koşullarda değişiklikler olarak sıralanabilir. Bu risklerin hepsi sorumluluğun bir ögesidir. Bir kuruluştaki tüm çalışanlar işlerini en yüksek kalitede yapmak ve işlerine son derece özen göstermekle sorumludurlar. Aksi takdirde; mimar ya da mühendisin yaptığı tasarımda bir ihmal söz konusu olursa müşteri bu zararının karşılanmasını talep edebilir. Uygulamada bu hatalar genelde açık bir biçimde sorumluları ve sonuçları ile birlikte tespit edilemeyebilir. İş sahibi adına işin

yürütülmesini denetlemekle yükümlü taraflar, hataların sorumlularını ve ortaya çıkan zararı kimin karşılayacağını kontrol etmek durumundadır. (TMB, Uğur, 2006) Yapı üretim sürecini oluşturan girişim, planlama, tasarım, yapım, kullanım ve yıkım süreçlerinin her biri sürece özgü riskler içermektedir. Yapı üretim sürecinde temel kararların verildiği planlama ve tasarım aşaması, sonuç ürün kalitesi üzerindeki belirleyici etkisi nedeniyle en kritik aşama olduğundan tasarım aşamasındaki riskler bu çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır.

Riskin bir proje üzerindeki en önemli etkileri, hedeflenen karara ulaşamama, hedeflenen süre içinde işi gerçekleştirememeye, istenilen kaliteye ve işlevsel düzeye ulaşamama olarak sıralanabilir. (Hayes, 1986) Her projeye başlarken ilk adımlarda risk açısından bir tahmin yürütülür ve proje ileriki aşamalara geldikçe en başta belirlenmiş olan tahminlere yaklaşma ihtimali artar. Projenin toplam maliyeti ve süresinin gerçeğe yakın bir tahminle en erken tespit edilmesi oldukça önem taşımaktadır. Bu şekilde proje üzerinde etkisini gösterebilecek potansiyel riskler belirlenmiş olup, proje başarısını arttırmaya yardımcı öğeler ile birlikte istenilen hedefe ulaşılabilir. (Kaya, 2010)

2.3.1. Tasarım Sürecinde Karşılaşılan Riskler

Tasarıma dair oluşabilecek risklerin sorumluluğu çoğunlukla tasarımcıya aittir. Bazı durumlarda iş sahibi bu sorumluluğu tasarımcıyla paylaşmaktadır. Genelde uygulamada hatalı bir tasarım durumu olduğunda mal sahibi ve yüklenici bu durumu üstlenmek zorunda kalırlar ve her ikisi de oluşabilecek durum için gerekli risk payını ayırır. İş sahibi, tasarımcı ile yaptığı sözleşmede sorumluluk dağılımını doğru şekilde yapmalıdır ki tasarımdan kaynaklanan riskleri üstlenmek zorunda kalmasın. (Kaya, 2010)

Tasarım aşamasında karşılaşılabilecek riskler, Tablo 2.1.'de belirtilmiş olup, Korkmaz (2004) tarafından; kapsam değişikliği, yeni teknoloji kullanımı, şartnameler, eksik, hatalı ya da projeye uygun olmayan tasarım, tasarım değişiklikleri sebebiyle yaşanan kayıp ya da gecikmeler, değişen saha koşulları olarak ortaya konmuştur. Kapsam değişikliğine ilişkin riskler iş sahibi ya da tasarımcıdan kaynaklanabilecek risklerdir. Kapsam değişikliği riskine karşı sözleşmeye değişen durumlar için madde konulmalı, inşa edilebilirlik analizi yapılmalıdır. Yeni teknoloji kullanımından doğabilecek

risklerin sorumlusu; iş sahibi, tasarımcı veya yüklenici olabilirken, teknolojiye ilişkin risklere karşı yapılacak analizler, verilen teminatlar ve yapılacak bu risklere karşı önlem alınabilir. Şartnamelere ilişkin riskler iş sahibi ya da tasarımcıdan kaynaklanabilecek risklerdir. Şartnameler ile ilgili risklere karşı tasarım ve yapım kontrollerinin düzenli yapılması, prosedürlere uyulması ve gerekli risk payının ayrılması gerekmektedir.

Tablo 2.1. Tasarım ile İlgili Risk Kaynakları (Korkmaz, 2004)

RİSK	RİSK KONUSU	SORUMLU TARAF	ÖNLEMLER
Kapsam değişikliği	Sözleşme	İş sahibi, tasarımcı	Değişen durumlara uygun ek sözleşme maddesi, inşa edilebilirlik analizi
Yeni teknoloji kullanımı	Yapım	İş sahibi, tasarımcı, yüklenici	Teknolojiyi doğru analiz etme, Tasarım sorumluluğu Sigortaları
Şartnameler	Sözleşme	İş sahibi, tasarımcı	Tasarım ve yapım Kontrolleri, prosedürlere uyulması
Eksik, hatalı ya da projeye uygun olmayan tasarım	Yapım	Tasarımcı	Yüklenicinin tasarıma dahil olması, İnşa edilebilirlik analizi yapma
Değişen saha koşulları ve tasarım değişiklikleri sebebiyle kayıp ya da gecikmeler	Yapım	İş sahibi, Tasarımcı	Değişebilecek durumlar için ek sözleşme maddesi, Detaylı saha incelemesi

Tasarımcıdan kaynaklanan eksik, hatalı veya projeye uygun olmayan tasarım sonucu ortaya çıkabilecek riskler için inşa edilebilirlik analizinin yapılması, kabul edilebilir tasarım ve inşaat yöntemlerinin kullanılması ve yüklenicinin tasarıma katılımı birer önlem olarak sıralanabilir. Değişen saha koşulları ve tasarım değişiklikleri sebebiyle

yaşanan kayıp veya gecikmelerin oluşturabileceği olumsuz durumlar genellikle tasarımcının ihmalinden veya iş sahibinin seçtiği proje sahasından kaynaklanmaktadır. Bu durumların barındırdığı riskler için sözleşmede gerekli değişen durumlar ile ilgili sözleşme maddesi bulundurulması, detaylı bir şekilde saha incelemesi yapılması ve gerekli risk payının ayrılması birer önlem olarak sıralanmaktadır.

2.3.2. Tasarımcılar Açısından Riskler

Mimarlar; “bina, mekân ve diğer fiziki yapıların teknik resim ve çizimlerini hazırlayan, planlayan ve tasarlayan profesyonellerdir.” Mimarların bazı sorumlulukları vardır. Bunlardan birkaçı;

- Yapıyı-projeyi planlama ve tasarlama,
  - Müşterilerin ihtiyaçlarını karşılayan kullanıma ve standartlara uygun tasarım oluşturma,
  - Yapım ve inşaat sürecinde projeyi kontrol etme ve danışmanlık sağlamaktır.
- (Zurich Sigorta, 2016)

Tasarımcılar açısından risklere bakıldığında bu konuyu şöyle sınıflandırabiliriz;

Tasarımcılar açısından riskler, Erktin (2006) tarafından; ekip riskleri, kaynak riskleri ve kalite kontrol riskleri olarak üçe ayrılmıştır. Ekip riskleri, elemanların göreve uygun olmamasını, eleman sayısının yetersizliğini ve ekip içi uyumsuzluğu kapsamaktadır. Kaynak riskleri çalışılan ortamdaki ekipman yetersizliğini ve iletişim altyapısının yetersizliğini kapsamaktadır. Kalite kontrol riskleri ise süre kontrolü risklerini, tasarım kalitesi risklerini, bütçe ve maliyet risklerini ve koordinasyon risklerini barındırmaktadır.

İşverene ve dış etkenlere bağlı riskler de Erktin (2006) tarafından paydaşlara ayrılmıştır. İşveren riskleri; ihtiyaç programının belirsizliğini, karar değişikliklerini, kararların gecikmesini, işe başlarken ki bütçenin belirsizliğini ve işveren temsilcisinin teknik yetersizliği, ödemelerin gecikmesi ile tasarım ekibine duyulan güvensizliği içermektedir.

Tablo 2.2. Tasarım Yönetiminde Riskler (Erktn, 2006)

TASARIMCIYA BAĞLI RİSKLER	İŞVERENE BAĞLI RİSKLER	DIŞ ETKENLERE BAĞLI RİSKLER
<p>Ekip Riskleri</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elemanların göreve uygun olmaması • Elemanların sayısının yetersizliği • Ekibin uyumsuzluğu 	<p>İşveren Riskleri</p> <ul style="list-style-type: none"> • Belirsizlik <p>İhtiyaç programı belirsizliği</p> <p>Karar değişiklikleri</p> <p>Kararların gecikmesi</p> <p>İşin başında bütçenin belirsizliği</p> <p>Çok başlı karar</p>	<p>Çevresel Riskler</p> <ul style="list-style-type: none"> • İmar durumundan kaynaklanan riskler • Ruhsat riskleri • İskân riskleri • Kamuoyu tepkisi • Ekonomik koşullardan kaynaklanan riskler
<p>Kaynak Riskleri</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yetersiz Ekipman (Bilgisayar, yazılım vb.) • İletişim altyapısının yetersizliği 	<ul style="list-style-type: none"> • Güvensizlik <p>İşveren temsilcisinin teknik yetersizliği</p> <p>Ödemelerin gecikmesi</p> <p>Tasarım ekibine duyulan güvensizlik</p>	<p>Sektör Riskleri</p> <ul style="list-style-type: none"> • Malzeme firmalarından gelen yetersiz bilgi • Uzmanlık alanlarının yetersizliği • Haksız rekabet
<p>Kalite Kontrol Riskleri</p> <ul style="list-style-type: none"> • Süre kontrolü riskleri • Tasarım kalitesi riskleri • Bütçe ve maliyet riskleri • Koordinasyon riskleri 	<p>Proje Yöneticisi Riskleri</p> <ul style="list-style-type: none"> • Proje yönetim ekibinin yetersizliği • Proje yöneticisinin tasarımcılığa özenmesi • Proje yöneticisinin yapımcıya yakın durması 	
	<p>Yapımcı Riskleri</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yapımcının kar sağlamak amacıyla projeyi değiştirmesi, • Teknik ekip ve teknik bilgi yetersizliği 	

Dış etkenlere bağlı riskler; çevresel riskler ve sektör riskleri olarak ikiye ayrılmıştır. İmar durumundan kaynaklanan riskler, ruhsat riskleri, iskân riskleri ve kamuoyu tepkisi çevresel risk kaynaklarının birer paydaşdır. Malzeme firmalarından yetersiz

bilgi gelmesi, uzmanlık alanlarının yetersiz kalması, proje deneyimlerinin yetersiz kalması ve haksız rekabet oluşturan durumlar sektör riskleri başlığı altına giren bir diğer risk kaynaklarıdır.

2.3.3.Mimarlara Yönelik Riskler ve Etkileri

Mimarlar için en yıkıcı meslek ve iş risklerinden biri, profesyonel hizmetlerin yapılmasındaki ihmal iddiasıyla dava açmaktır. Bu ihmal iddiaları, hatalar veya ihmaller mal sahiplerine, yüklenicilere veya diğer üçüncü şahıslara zarar verebilir ve bu zararlardan mimarın firması sorumlu tutulabilir. Mimarlar doğrudan mal sahipleri ile sözleşme yaptıkları için mimar, müteveli görevlerini ihmal etme davası riskine maruz kalabilir. Ek olarak, belgelerdeki meta verilerinin veya gizli verilerin varlığı bir firmaya zarar verebilecek bilgileri açığa çıkarabilir. Müşterilerin gizli verilerinin ve bilgilerin korunmasına ilişkin yükümlülükler de vardır. Mimarlar; ofisleri, fikri mülkiyetleri ve teknolojileri de dahil olmak üzere kendi mallarını korumalıdır. (Hayes, 1986)

Mimarlar her gün çok çeşitli risklerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Örneğin Mimarlar;

- İşletmelerini ihmal iddiasıyla açılan davalara karşı,
- Ofislerini hırsızlığa veya tahribata karşı korumalı,
- Sağlıklarını emekliliklerine kadar güvence altına alıp kişisel risklere karşı korunmalıdırlar. Mimarlar ayrıca yanlarında çalışan kişiler içinde benzer kaygıları paylaşmalıdırlar. (Hayes, 1986)

Bunun dışında mimarlık bürolarında karşılaşılabilecek riskler; yangın, hırsızlık, iş kesintisine sebep olan bir felaket, çalışanları veya müşteriye yaralayan bir kaza veya taciz için dava açan bir çalışana kadar farklılık gösterebilmektedir. Mimarlar ailelerini de içeren kendi sağlıklarına ve refahlarına bakacak şekilde kendilerini de kişisel olarak korumalıdır. Buna; sağlık sigortası hususları, devam eden engellilik ve hayat sigortası kaygıları, emeklilik planlaması ve uzun süreli bakım sigortası gibi uzun vadeli konular dahildir. Bir işveren, sağlıklı, üretken ve güvenilir bir iş gücü sağlamak için çalışanlarla ilgili benzer kaygıları paylaşmalıdır. Bu kaygılar; ulusal sağlık mevzuatı gereklilikleri, çalışanın ücret gereklilikleri gibi yükümlülüklerle ilgili yasal gereklilikleri kapsar. (Hayes, 1986)

Sigorta, riskleri bir sigorta şirketine devrederek riskleri yönetmenin bir yoludur. Diğer risk yönetimi yöntemleri arasında riskin sözleşmeyle aktarılması ve potansiyel olarak çok maliyetli olduğu düşünüldüğünde riskten tamamen kaçınılması bulunmaktadır. Bir firma sahibi ve lisanslı profesyonel olarak bir mimar, mesleki sorumluluk, mal kaybı, ticari gelir kaybı, otomobil kullanımından kaynaklanan borçlar ve kişisel risklerden kaynaklanan riskler için sigorta teminatı almaktadır. Bu durum; firma büyüdükçe, çeşitli sigorta ve emeklilik planları gibi personel işe alımını etkilemekte, personelin çıkarlarını göz önünde bulundurarak şirketin refahı ve uzun ömürlülüğü için faydalı olmaktadır. (Hayes, 1986)

2.3.4. Yapım Projelerinde Riskler ve Etkileri

Uzun süreli projelere yatırım yapıldığı zaman, projenin içinde bulunduğu inşaat sektörünün koşulları, proje süresi ve maliyetini etkileyen ve değişmesine sebep olan faktörlerin belirsiz olabilmesi sebebiyle bu tarz projeler riskli birer iş olarak tanımlanır. Projenin büyüklüğü veya kapsamının ne olduğu fark etmeksizin, tüm yapım işleri bünyesinde risk ve belirsizlik barındırır. Bir proje için en önemli risk kaynağı projenin büyüklüğüdür. Ancak bunun yanında riske sebep olan başka faktörler de vardır. Bunlar; yapımın hızı, projenin konumu, kullanılan teknoloji, süre, tahmini toplam maliyet, belirsiz durumlar, karmaşıklık vb. sebepler olabilir. (Kaya, 2010) İstenilen kaliteye ve işlevsel düzeye uygun olmayan sonuç, işin hedeflenen sürede tamamlanamaması ve gecikmesi, maliyet açısından hedeflenen kar oranını sağlayamaması riskin proje üzerindeki en önemli etkilerini gösteren bazı durumlardır. (Hayes, 1986)

Bir projeye başlanırken süre ve maliyeti etkileyecek olan risk kaynakları ile ilgili ilk belirlemeler tahmine dayalı olarak yapılır. Proje ilerledikçe belirlenen bu tahminler genellikle gerçekleşir ve proje süreci boyunca etkisini gösterebilir. Projenin süresi ve maliyeti ile ilgili ilk hazırlanan programa göre bir aksama olduğu ve sorun yaşandığı zaman bunun sonucunda maliyet ve süreyle ilgili ciddi artışlar meydana gelebilmektedir. Bu artışlar tüm projeyi etkilemekte ve etkisi çok tehlikeli olabilmektedir. İşlerin planlandığından farklı yürütülmesi, iş programına uyulmaması hava şartlarının elverişsiz olması, hak edişlerin vaktinde ödenmemesi, sektörde malzeme fiyatlarındaki değişikliklerin planlanan bütçeden farklı olması gibi durumlar projenin maliyetini, süresini ve yapılan işin kalitesini doğrudan etkilemektedir.

Beklenmedik bu farklılıklar ve belirsizlikler inşaat işletmesinin hedeflediği kara ulaşmasını engeller ve iflas etmesine bile sebep olabilir. Bu sonucun önüne geçebilmek amacıyla her proje için risk kaynaklarının belirlenmesi önem taşımaktadır. (Kaya, 2010)

2.3.5.Yapım Aşamasında Karşılaşılan Riskler

İnşaat sektörü yapısı gereği birçok karmaşıklığı ve riskleri bünyesinde barındırmaktadır. Bu riskler, Amerikan İnşaat Mühendisleri Birliği tarafından (ASCE) 1979’da düzenlenen “İnşaat Riskleri ve Paylaşımı” adlı konferansta altı kategoride incelenmiştir: (Kaya, 2010)

- Yapım kaynaklı riskler
- Doğa şartlarının kapsadığı riskler
- Hukuki ve sözleşmelere ilişkin olası riskler
- Performans kaynaklı riskler
- Ekonomi kaynaklı riskler
- Sosyal ve politik riskler

İnşaat sektöründe yapım işlerinden kaynaklanan risklere örnek olarak;

- Hava koşulları nedeniyle işin süresinde meydana gelen uzamalar,
- Grev ve işçi sorunları,
- İşin beklenen kalitede olmaması ve yeniden yapılması gereği,
- İş kazaları,
- Hırsızlık,
- Düşük verimin getirdiği durumlar,
- Organizasyon ve yönetim kusurları, hataları,
- Malzeme ve ekipman kaynaklı hatalar,
- Çevreye verilebilecek zararlar,
- İlk kez denenecek bir inşaat tekniği veya teknolojisinden ötürü oluşabilecek finansal veya zaman kaybı,
- Tasarıma uygun olmayan inşaat tekniğinin seçilmesi verilebilir. (IMO Teknik Dergi, 1996 1305-1326, Yazı 97)

Bu riskler için alınabilecek önlemler:

- Taşeron seçerken yeterliliğini kanıtlamış biriyle çalışmak

- Sözleşmede gecikme durumunda uygulanacak kararların açıkça belirtilmesi
- Çalışanların iş güvenliği konusunda bilgilendirilmesi ve kontrol edilmesi
- Şantiyede çalışma şartlarının iyileştirilmesi
- İş programının gerçekçi bir şekilde oluşturulması
- Fiziksel koruma olanakları sağlanması
- Sigorta yapılması
- Sürekli ve yeterli bir kontrol düzeninin oluşturulması
- Sürenin belirlenmesinde, yeni teknoloji ve teknikler için öğrenim sürecinin hesaba katılması

Şeklinde sıralanabilir. (IMO Teknik Dergi, 1996 1305-1326, Yazı 97)

2.3.6.Kullanım Aşamasında Karşılaşılan Riskler

Yapı üretim süreci, her aşamasında olduğu gibi kullanım aşamasında da birçok riski barındırmaktadır. Kullanım aşamasına ilişkin öncelikli akla gelen riskler:

- Eve hırsız girmesi,
- Yangın,
- Deprem ve
- Su baskını gibi

Beklenmedik ve olumsuz bazı durumları kapsamaktadır. İnsanlar, hayatlarını sürdürdükleri evlerinde, çalıştıkları ofislerde vb. günlük hayatlarını geçirdikleri mekanlarda her an risklerle karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu riskler için alınabilecek önlemlerden biri sigorta yaptırılmasıdır. Sigorta teminatının kapsadığı ve ek teminatla dahil edilebilen risklere; yangın, grev, lokavt, sel/su baskını, cam kırılması, ferdi kaza, hırsızlık, erozyon, araç çarpması, fırtına, kar ağırlığı, enkaz kaldırma masrafları örnek verilebilir. (Url-10)

Bu risklerin dışında kullanıcı, kullanım dönemi boyunca binadan belirli performans koşullarını yerine getirmesini bekler. Kullanılan yapının; fiziksel performans koşullarını, fonksiyonel performans koşullarını ve estetik performans koşullarını yerine getirmesi beklenir. Kullanım aşamasındaki bu koşulları belirleyen özellikler öncelikli olarak tasarım ve planlama aşamasında belirlenir.

Fiziksel performans koşulları:

- Taşıyıcılık ve stabilite
- Termal konfor koşullarının sağlanması

- Görsel konfor koşullarının sağlanması
- İşitsel konfor koşullarının sağlanması
- Boyutsal uygunluk
- Sağlık ve güvenlik koşullarının sağlanması

Fonksiyonel performans koşulları:

- Bina / mekân / yapı elemanı / yapı bileşeni / yapı malzemesi düzeyinde fonksiyonel uygunluk
- Uygun detaylandırma
- Uygun malzeme seçimi
- Boyutsal uygunluk / kullanılabilirlik

Enerji sakınımı

Bakım / onarım kolaylığı

Yaşam dönemi maliyetinin düşük olması

Estetik performans koşulları:

- Bina / mekân / yapı elemanı / yapı bileşeni / yapı malzemesi düzeyinde estetik beklentilere uygunluk (form, renk, doku)

Binadan beklenen performans koşullarının başında gelen taşıyıcılık ve güvenlik açısından oluşabilecek risklere karşı zorunlu ve isteğe bağlı konut sigortaları kullanılırken, diğer performans koşullarının karşılanmaması riskine karşı kullanıcılar kendilerini koruyamamaktadır. Bu konudaki memnuniyetsizlikler anlaşmazlıklara yol açabilmektedir. Mimar mesleki sorumluluk sigortası hem tasarımcıyı hem de kullanıcıyı bu açıdan koruyabilmektedir.

3. RİSKLERE KARŞI SİGORTA SİSTEMİ

3.1. Genel Olarak Sigorta Sistemi

Sigorta; “oluşup oluşmayacağı belli olmayan tehlikelerin, belli bir miktar para ödenmesi yoluyla, o tehlikenin gerçekleşmesi durumunda fiilen zarara uğrayanların zararını karşılamak için kullanılan bir risk transfer sistemidir.” Bu sistem kişilere; karşı karşıya kaldıkları tehlikelerin, risklerin neden olabileceği, parayla ölçülebilen zararların küçük primler ödeyerek paylaşmalarını sağlamaktadır. Sigortanın asıl amacı, kişilerin tek başlarına karşılayamayacakları zararları bir transfer-paylaşım ve organizasyon sistemiyle aralarında paylaşmaktır. (TSB, syf:648)

İnsanlar hayatta karşılaşılabilecekleri hasara veya masrafa yol açabilen durumların ekonomik sonuçlarından kendilerini korumak amacıyla önceden tedbir almak istemektedirler. Bu gereksinim sigortanın varlığını doğurmaktadır. Kişiler ekonomik varlıklarını tehdit eden tehlikelere karşı tek başlarına alacakları tedbirlerin yetersiz kalacağını ve içlerinden birinin maruz kalacağı olumsuz duruma ve zarara diğerlerinin de katılmalarını sağlamadıkları sürece sahip oldukları ekonomik değerlerin güvence altında olamayacağını görmüşlerdir. Zararlı durumlara karşı başkalarının malvarlığından destek alınması düşüncesi sonucunda sigorta kurumu ortaya çıkmıştır. Sigorta sayesinde olumsuz ve zararlı bir sonuç tek bir kişinin üzerinde kalmamakta ve bir topluluğa (sigortalılar topluluğuna) dağıtılmaktadır. (Ünan, 1998)

Günlük hayat, içerisinde birçok riski barındırmaktadır. İnsanların olmasını istemediği bir olayın gerçekleşip gerçekleşmemesi durumunda yaşadığı belirsizlikler, tehlikeler büyük endişe yaratmaktadır. Risklerin ne zaman ve ne etkide ortaya çıkacağı bilinmemektedir. İnsanların veya kurumların tüm mal varlığını ya da sağlıklarını her zaman kaybetme ihtimali bulunmaktadır.

İnsanların bu risklerden kurtulma çabaları veya tedbirleri neticesinde, riskin paylaşılması veya aralarında dağıtılması amacıyla küçük topluluklar oluşturulmuştur. Bu topluluklar aralarında risk devredilerek yönetilmeye başlanmıştır. Böylece bir risk yönetim şekli olan “sigortacılık” kavramı doğmuştur. (Özbolet, 2006)

Günlük hayat belirsizlik içeren rizikolarla doludur. Bu rizikoların fiziksel olarak yok edilmesi mümkün olmadığından insanlar hiç değilse bu sorunların ekonomik olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak veya en aza indirebilmek için bazı girişimlerde bulunmuşlardır ve bu rizikonun gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkabilecek zararları aralarında bölüşmek kaydıyla sigorta kavramının temeli atılmıştır. (Genç, 2002)

Farklı tanımlarla Sigorta:

Sigorta: “Sınırlı tesadüfi risklerin gerçekleşmesinden oluşacak zararları ölçülen değer ve gerçekleşen hasar oranında karşılayarak, riskleri belirli oranda dağıtan ve önleyen sigorta kanun ve yönetmeliklerine dayandırılarak yapılan belirli bir prim karşılığında kişi ve kuruluşların garanti altına alan ekonomiye de kaynak oluşturan işlemler bütünüdür.” (Uralcan, 2008)

Risk Yönetim Sistemi Aracı Olarak Sigorta;

Hepimiz yaşamımız içinde çokça risklerle karşı karşıya kalmaktayız. Beklenmedik bir anda trafik kazası geçirmek, sel, deprem, doğal bir afet sonrası evimizin yok olması, iş yerimizde yangın çıkması, evimizden değerli eşyalarımızın çalınması, iş yerlerimizdeki beklenmedik fiziksel hasarlar bunlara örnek verilebilir. Bunlar gibi risklerin ne zaman ve hangi olasılıkla gerçekleşeceğini kimse bilemez. Ancak risk yönetimi aracı olarak sigorta bu kayıpların giderilmesi ve zarar verici etkilerin hafifletilmesini mümkün kılar. Risk yönetim aracı olarak sigorta; tesadüfi risklerden kaynaklanan durumları bir araya getirerek risklerin daha belirgin hale getirilmesi ve bu risklerden doğacak zararları karşılamak için küçük bir fon oluşturma esasına dayanan bir organizasyondur. (Uralcan, 2008)

Akit (Sözleşme) Olarak Sigorta:

Türk Ticaret Kanunu (TTK) 1401 numaralı maddesine göre sigorta sözleşmesi, “sigortacının belirli bir prim karşılığında karşı taraftaki kişinin para ile ölçülebilir bir

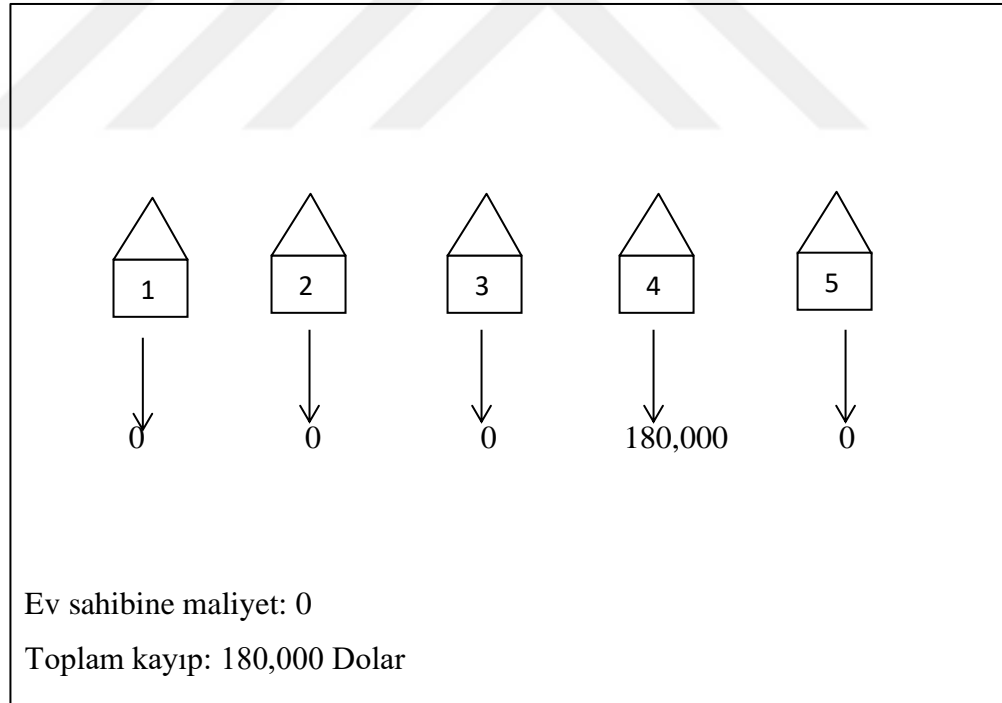
menfaatinin zarar görmesine neden olan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi durumunda bunu tazmin etmeyi veya karşılığında bir ödeme yapmayı üzerine alan sözleşmedir.” (TTK, Madde 1401) Sigorta bir risk yönetim türüdür ve yasal bir akitle (sözleşmeyle) sigortalı ve sigortacı taraflarının karşılıklı haklarının yer aldığı şekilde düzenlenir. (Uralcan, 2008)

Finansal tanımıyla sigorta;

“Beklenmeyen zararların maliyetini yeniden dağıtan finansal bir düzenlemedir.”

Sigorta, potansiyel zararların bir sigorta havuzuna aktarılmasını sağlar.

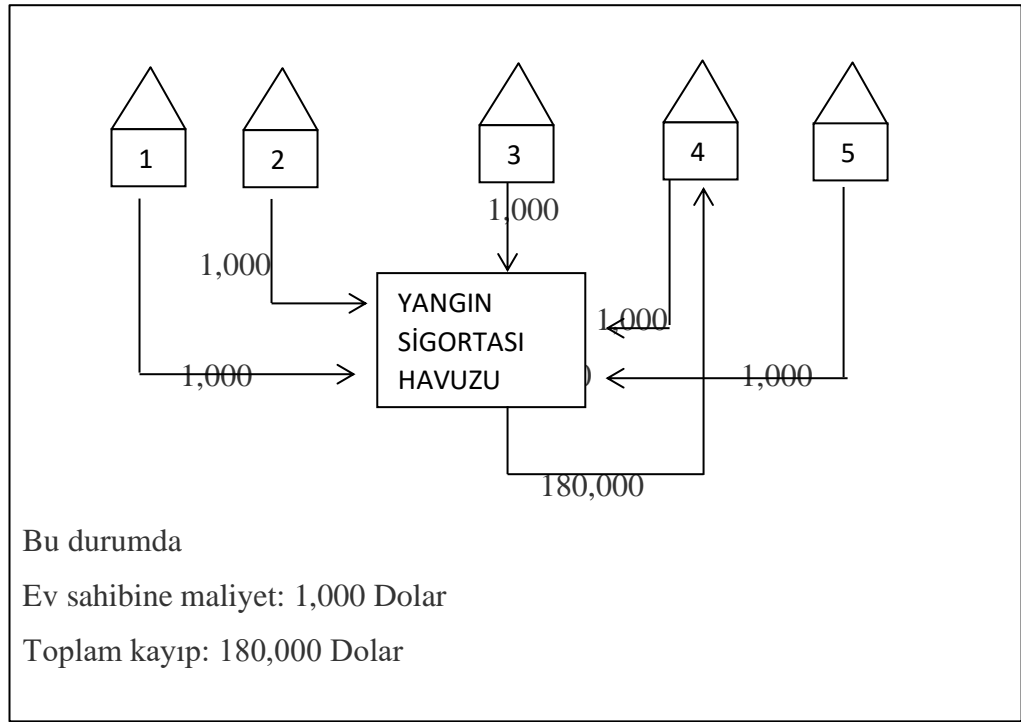
Sigorta; risk, zarar veya belirsizliğin bir sigorta havuzuna aktarılmasını ve zarar maliyetlerinin havuz üyeleri arasında yeniden dağıtılmasını içerir. Finansal ödemenin kesin olup olmaması, zararların doğru şekilde tahmin edilebilmesi ve yeterli kaynaklara sahip bir havuz; sigorta işleminin belirleyici özellikleri arasındadır. (Dorfman, 2007)

Şekil 3.1. Sigorta Sistemine Sahip Olmama Durumu (Dorfman, 2007)

Örneğin; 4 numaralı evde bir yangın çıktığında, Şekil 3.1’de görüldüğü üzere; Sigorta sisteminin olmadığı durumda, kayıp yükü ev sahibine düşer.

Şekil 3.2’de görüldüğü üzere; sigorta sisteminin olduğu durumlarda, kayıp yükü tüm ev sahiplerine yeniden dağıtılmaktadır.

Şekil 3.2. Sigorta Sistemine Sahip Olma Durumu (Dorfman, 2007)

Bir sigorta sözleşmesinde; bir tarafta sigorta teminatı veren, ilgili mevzuata göre sigortacılık işlerinde yasal olarak bulunmaya yetkili “sigortacı”, diğer tarafta riskler ve tehlikeyle karşı karşıya olan “sigorta ettiren” bulunmaktadır. Sigortalı; teminat kapsamındaki risklerden herhangi birinin gerçekleşmesi durumunda meydana gelen zararın tazmini talebinde yasal olarak bulunmaya yetkili kişidir. Herhangi bir riske ilişkin, sigortacının sigortalıyı koruma gerekliliğine karşılık, sigortalının da sözleşmede belirtilen, prim olarak adlandırılan bir miktar para ödeme gerekliliği vardır. Prim; risk primi (eldeki verilere dayanılarak hesaplanmış muhtemel hasar miktarı ve bu hasarların masraflarını karşılamak için hesaplanmış net prim miktarı), genel giderler, komisyonlar ve sigorta şirketinin bu iş için mecbur kaldığı tüm maliyetleri içermektedir. (TSB, syf:648)

Bir kısım zararların makul bir doğrulukla tahmin edilebilirliğini mümkün kılan sigorta; zararların önceden finanse edilmesine ve dağıtılmasına olanak sağlar. Bir sigorta

sistemi, sistemdeki tüm katılımcılardan prim ödemesi alır ve böylece maliyetleri yeniden dağıtır. (Dorfman, 2007)

Yasal tanımıyla sigorta; bir sigorta sözleşmesi, gelecekteki belli olmayan bir olayın poliçe sahibini olumsuz etkilemesi durumunda, poliçe sahibine, poliçe tazminatını kabul ederek bu teminat kapsamında riskleri kabul ettiği bir sözleşmedir. Sigorta sözleşmesi hukuki bir belgedir. (Dorfman, 2007)

Sigortanın taraflarını oluşturan paydaşlar; sigorta şirketi (sigortacı), sigortalı, sigorta ettiren ve sigortadan faydalanan taraftan oluşmaktadır. Sigortadan faydalanan taraf denilen paydaşlar; lehdar, rehinli/ipotekli alacaklı veya zarar gören 3.şahıdır. (Özbolet,2006) Sigorta poliçesi, tüm sözleşmelerde olduğu gibi taraf olanlar için ilgili görev ve hakları yaratan bir düzenlemedir. Örneğin, sigorta poliçesinde teminatsız bir hasar meydana gelmesi durumunda sigortalının sigortacıdan ödeme tahsil etme hakkı vardır. Sigortacının, bu zararı karşılamak için bir sorumluluğu vardır. Bir diğer örnek olarak; sigortacı primleri tahsil etme hakkına sahiptir ve teminatlarının devam etmesini isteyenler bu primleri ödemek zorundadır. Genellikle bir sigorta şirketi kimseyi yasal olarak prim ödemeye zorlayamaz ve sigortalayamaz. Ancak primi ödemeyen sigortayı iptal edebilir veya talepleri reddedebilir. Buna benzer bir şekilde; bir sigorta şirketi kimseyi sözleşmede belirtilen şartları yerine getirmek için zorlayamaz. Ancak sigortalı şartları yerine getirmezse zararlar ödenmez. (Dorfman, 2007)

3.1.1.Sigorta ile İlgili Genel Kavramlar:

Sigorta konusunda kullanılan başlıca kavramlar aşağıda açıklanmaktadır.

Sigorta Poliçesi, “sigorta sözleşmesi yapılmış olduğunu, sözleşmenin koşullarını gösteren ve kanıt teşkil eden yazılı bir belgedir. (Özbolet, 2006) Hukuki bir akit, bir sigorta sözleşmesidir.”

Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 1401.maddesine göre; “*Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin meydana gelmesi durumunda bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri nedeniyle veya hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir.*” (TTK, madde1401) şeklinde tanımlanır. Bir sigorta poliçesinde yer alan

hususlar; sigortacı, sigortalı, sigorta konusu olan menfaat ve özellikleri, azami teminat, sigortanın başlangıç ve bitiş tarihi, sigorta ile ilgili genel şartlar, ek teminatlar, ödeme şekli vb. şeklindedir. (Uralcan, 2008)

Sigortalı, bir sigorta sözleşmesiyle güvence altına alınmış, sigorta edilmiş olan. Sigorta edilmiş, sigorta kapsamına alınmış (kişi). (Dictionnaire Larousse)

Sigorta Şirketi, “sigortacılık ile ilgili hukuksal düzenlemelere uygun ve bu konuda ruhsatı olan sigortalı veya sigorta ettirenden aldığı prim ile onların riskinin yönetimini yüklenen ticari bir işletmedir.” (Uralcan, 2008)

Prim, sigortalının ödediği sigorta ücretine denir. “Sigorta şirketinin üstlendiği riske karşılık, sigorta ettirenin ödediği güvence satın alma fiyatı veya ücretidir.” (Uralcan, 2008, Url-2)

Riskin ekonomik sonuçlarının karşılanması için, risk oluşmadan önce ödenen bedel. (Özbolat, 2006)

Broker, “sigorta veya reasürans sözleşmesi yaptırmak isteyen kişileri temsil ederek, bu sözleşmelerin yaptırılacağı şirketlerin seçiminde tarafsız davranarak ve teminat almak isteyen kişilerin hak ve menfaatlerini gözeterek sözleşmelerin akdinden önceki hazırlık çalışmalarını yürütmeyi ve gerektiğinde sözleşmelerin uygulanmasında veya tazminatın tahsilinde yardımcı olmayı meslek edinen kişi olarak tanımlanır.” (Resmî Gazete, Sigortacılık Kanunu, 2007)

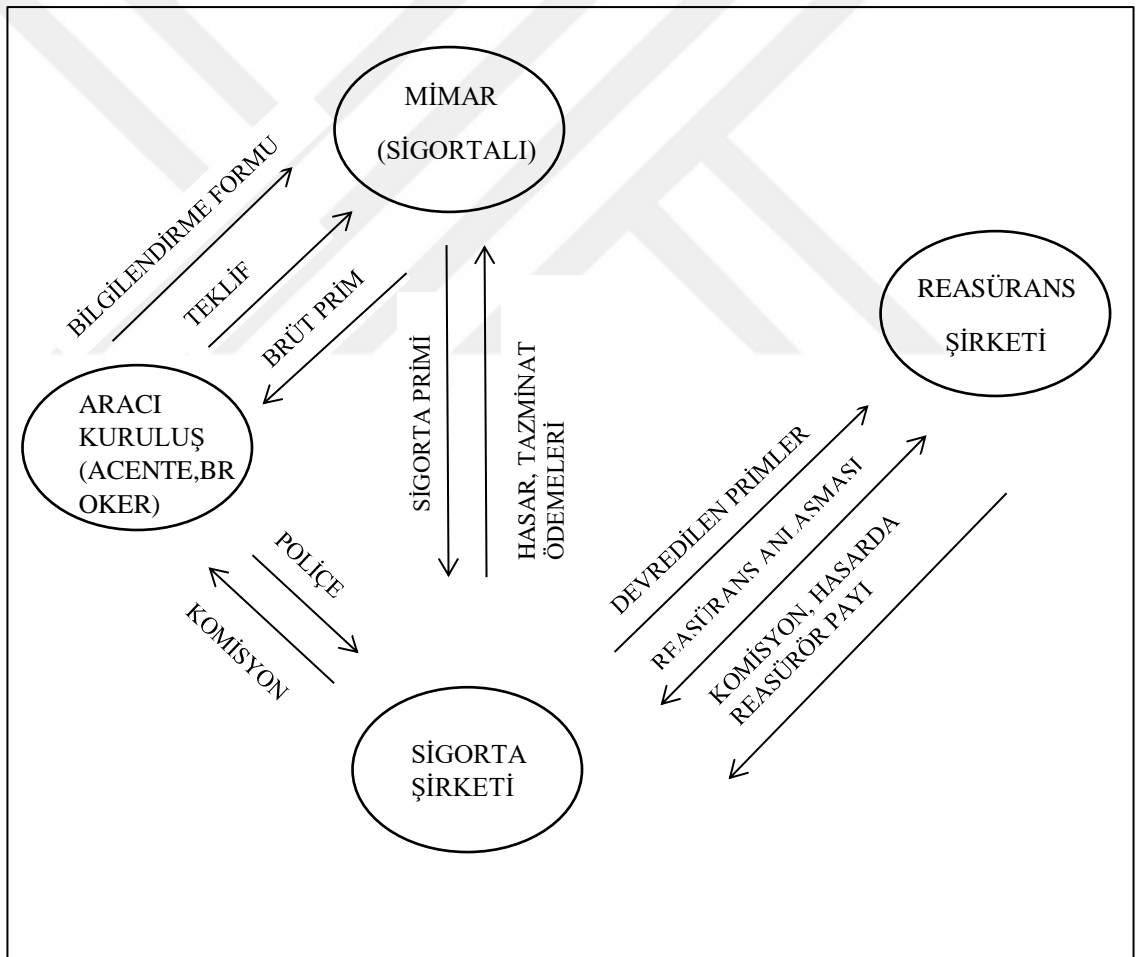
Acente, TTK'nin 102.maddesine göre; “Ticari mümessil, ticari vekil, satış memuru veya işletmenin çalışanı gibi işletmeye bağlı bir hukuki konuma sahip olmaksızın, bir sözleşmeye dayanarak, belirli bir yer veya bölge içinde sürekli olarak bir ticari işletmeyi ilgilendiren sözleşmelerde aracılık etmeyi meslek edinen kimseye denir” şeklinde tanımlanmıştır. (TTK, madde 102)

Ekspertiz, riskin gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkan hasarın değerlendirilmesi olayına denir. (Uralcan, 2008)

Eksper, “sigorta edilen risklerin gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkan hasarların ve zararların miktarını, nedenlerini ve niteliklerini belirleyen ve mutabakatlı kıymet tespiti, ön ekspertiz, hasar gözetimi vb. işleri meslek olarak yapan tarafsız kişiye “sigorta hasar eksperti” denir.” (Özbolat, 2006)

Reasürans, TTK’nin 1403.maddesine göre; sigortacının sigorta ettiği menfaati, kendi risklerini kontrol altına almak amacıyla tekrar sigorta ettirmesi işlemine denir. (TTK, madde 1403)

Yukarıda sigorta ile ilgili genel kavramlar tanımlanmıştır. Bu kavramlar doğrultusunda sigorta sisteminin işleyişi ve paydaşların aralarındaki ilişki aşağıda şematize edilmiştir.

Şekil 3.3. Sigortacılık İşleyiş Diyagramı

Şekil 3.3.’te sigortacılık kavramının işleyiş diyagramı ifade edilmiştir. Bu şekle göre mimar mesleki sorumluluk sigortası konusu kapsamında, sigortalı kişi (mimar), içinde bulunduğu duruma ve isteğine bağlı olarak aracı kuruluş yardımıyla (acente, broker

vb.) sigorta şirketlerinden sigorta için tazmin alabilir. Böyle durumlarda sigortalı kişi, öncelikle bir acente veya brokerle görüşme sağlar ilgili teklifleri ve bilgilendirme formunu alır. Eğer teklifi uygun bulursa bir prim karşılığında aracı kuruluşla anlaşır. Aracı kuruluş sigorta şirketi ile karşılıklı bir poliçe düzenler ve bir komisyon karşılığında sigortalının (mimarın) hallerini sigorta şirketiyle bağdaştırır. Aracı kuruluş bu noktada sigortalıyla sigorta şirketi arasında bir aracı olarak görev yapmış olur. Diğer bir durumda sigortalı kişi (mimar), aracı kullanmadan direkt olarak bir sigorta şirketi ile sözleşme sağlayabilir. Sigorta şirketinin hasar ve tazminat ödemelerini kabul ettiği bu gibi durumlarda sigortalı karşılık olarak sigorta primi öder. Yani sigortalı kişi hesaplanan sigorta primini ödemesi karşılığında oluşabilecek hasarın sigorta şirketi tarafından tazmin edilmesini sağlamış olur. Sigorta şirketleri bazı durumlarda örneğin risk çok büyük ise vb. hallerde sigorta ettiği menfaati kendi risklerini kontrol altına almak amacıyla tekrar sigorta ettirme gereği duyarlar. Üstlendikleri bu riskleri bir reasürans şirketine aktarırlar. Reasürans şirketiyle sigorta şirketi arasında yapılan reasürans anlaşmasına göre sigorta şirketi aldığı primleri reasürans şirketine devreder. Reasürans şirketi bunun karşılığında hasarı karşılar.

3.1.2. Sigortanın Özellikleri (Sigortalanabilirlik Normları)

Sigorta, her türlü riski her durumuyla kapsamına almaz. Riskin sigortalanabilir olması için bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Buna; sigortalana bilirlik normları denir. Bu normlar Uralcan (2008) tarafından şu şekilde sıralanmıştır:

Tesadüfi Risk: “Riskin sigorta edilebilmesi için ilk koşulu gerçekleşecek hasarın tesadüfi olarak gerçekleşmesidir. Risk, kesinlikle gerçekleşecek ya da gerçekleşmek üzere olan bir risk olmamalıdır.” Örneğin yandaki binada yangın çıkan bir başka bina sigorta edilemez. Kasten, bilerek ve isteyerek gerçekleştirilen hasarlar sigorta altına alınmaz. (Uralcan, 2008)

Büyük Sayılar Kanunu'nun işlerliğinin sağlanması: Tehlike, risk tek bir obje için belirsizlik durumundadır. Ancak aynı tehlike, risk onu yaşayabilecek bütün objeler için değerlendirildiğinde hasar olasılığı belirlenmiş bir risk durumuna dönüşmüş olur. Böylelikle bir birim için belirsiz olan hasar oranı birçok birim için belirli ve kestirilebilir hasar oranı haline getirilebilir. Bu durum riske maruz kalan birimlerin ve bu riskleri dağıtarak hasar oluşmasının önüne geçmeye çalışan sigorta şirketlerinin

güveni için gerekli tehlike dengesini sağlar. Büyük Sayılar Kanunu'nun işlerliğinin söz konusu olmadığı risk yönetiminde sigorta kavramından bahsedilemez. (Uralcan, 2008)

Risklerin Ölçülebilirliği: Risklerin sigorta kapsamına dahil edilebilmesi için ölçülebilir olması gerekmektedir. Bu ölçülebilirlik, risk içeren durumların istatistiksel olarak kavranması, incelenmesi ve böylece prim oranlarının ve hasar maliyetlerinin belirlenmesi için gereklidir. (Uralcan, 2008)

Risklerin Para Birimi ile Değerlendirilmesi: Sigorta kapsamına para birimi ile ölçülebilen riskler dahil edilebilmektedir. Sigortanın devreye girebilmesi için sigortalının ekonomik kayıp oluşturan bir zarara uğraması gerekmektedir. Sadece para birimi ile değeri belirlenebilen hasarlar sigorta edilebilir. Bu değer, mal sigortalarında malın gerçek değeri ile sınırlıdır. Hayat sigortalarında ise hayatın değerinin sonsuz olduğu kabul edilir ve kişiler hayatlarını diledikleri değere sigorta ettirebilirler. (Uralcan, 2008)

Riskin Yasal Olması: Yasalara aykırı olan risklerin sigorta kapsamına alınması mümkün değildir. Örneğin bir eroin satıcının çeşitli riskler sebebiyle uğrayabileceği zararlar güvence altına alınamaz. (Uralcan, 2008)

3.1.3. Sigortanın Genel Prensipleri:

Sigorta işlemleri, ekonomi ve iş hayatı bakımından düzen, istikrar ve güvence getiren, istatistiklere ve matematiksel hesaplamalara dayanan güvenilir risk yönetimi işlemlerinden biridir. Bu durum sigorta ve sigortacılığın hızla gelişmesinin, sürekliliğinin ve hayati bir önem kazanarak dünya çapında bir organizasyon olmasının nedenidir. Aşağıdaki ilkeler sigortacılık kavramını diğer risk yönetim türlerinden üstün kılan ilkelere aittir. (Uralcan, 2008)

Sigortalanabilir Menfaat: Sigortalının malını veya canını korumak için açık, net ve hukuka aykırı olmayan, meşru bir menfaatinin olması gerekmektedir. Bu menfaat ölçülebilir bir değer ve para birimi ile değerlendirilebilir olmalıdır. (Uralcan, 2008)

Azami İyi Niyet: Sigortalı ile sigorta şirketi arasındaki ilişki “sigorta sözleşmesi” ile başlamaktadır. Azami iyi niyet prensibine göre; tarafların her birinin poliçenin düzenlenmesinde etkili olabilecek bütün bilgileri birbirlerine aktarmaları gerekmektedir. Bu bilgiler olasılık hesaplarını büyük ölçüde etkileyecektir. (Uralcan 2008, Özbolat 2006)

Rizikonun Varlığı Prensibi: “Riziko, gerçekleşmesi kesin olmayan veya ne zaman gerçekleşeceği bilinmeyen, sigortalı ve sigortacının iradesi dışında meydana gelebilecek olaylar bütünüdür.” Sigortanın yapılabilmesi için, ortada gerçekleşme ihtimali olan sigortacılar tarafından bilinen gerçek bir riziko olması, rizikonun ölçülebilir olması, rizikonun yasal olması ve rizikonun ödenebilir ölçülerde olması gerekmektedir. (Özbolat, 2006)

Tazminat Sınırı – Azami Teminat: “Riskin gerçekleşmesi durumunda sigortalıya ödenen meblağaya “tazminat” adı verilir. Bu meblağanın ödenmesindeki amaç sigortalıyı hasardan önceki mali düzeyine getirmektir.” Azami tazminat değerinin, malın tamamen hasar görmesi durumunda sigortalının zarar gören menfaatini karşılaması gerekir. (Uralcan, 2008)

Hakların Devri ya da Halefiyet (Rücu): “Sigorta bir kazanç aracı olmamakla birlikte asıl amacı karşılaşılan hasarların telafisini sağlamaktır. Mal sigortalarının önemli bir prensibi olan sigortacının, tazminat ödendikten sonra sigorta ettiren / sigortalının yerine geçerek meydana gelen zarardan dolayı sebebiyet verene karşı dava açabilmesidir. Halefiyet, bir başkasının yerine geçmek anlamına gelmektedir. Halefiyet hakkına dayanarak açılan davaya rücu davası denilmektedir.” Böylece sigortalı / sigorta ettiren maruz kaldığı hasarı telafi ettikten sonra ayrıca zarara sebebiyet verenden ikinci bir defa aynı zararı isteyemeyecek ve böylelikle haksız zenginleşmeye sebebiyet verilmemiş olacaktır. (Özbolat, 2006)

Hasara Katılım – Birlikte (Müşterek) Sigorta: “Bazı durumlarda bir menfaatin birden çok sigortacı tarafından aynı zamanda, aynı süreler içinde ve aynı risklere karşı sigortalanabilmesi söz konusudur. Buna “müşterek sigortalama (birlikte sigortalama)” adı verilmektedir.” Böylelikle azami teminat ve gerçekleşen hasar miktarı paylaşılarak tazminat ödenir. (TTK, madde 1466, Özbolat 2006) Hasara katılım

prensibi, müşterek ve kısmi sigortalarda uygulanmaktadır. Hasara katılım, poliçe şartlarına göre hasarı ödemiş olan bir sigortacının aynı hasardan dolayı herhangi bir şekilde sorumlu olan diğer sigortacıları hasarı paylaşmaya davet etme hakkıdır. (Özbolet, 2006)

Hasara En Yakın Neden: Sigortanın bir başka ilkesi hasarı oluşturan neden ile ilgilidir. Hasarı oluşturan nedenin poliçede güvence altına alınan riskler içinde yer alıp almadığı çok önemlidir. Hasarı oluşturan riskin poliçe kapsamında olması veya ek sözleşmeyle poliçeye dahil edilmiş olması gerekmektedir. Aksi halde bir zarar oluştuğunda tazminat ödenmez. (Uralcan, 2008) Yakın sebep prensibi prim hangi teminatın karşılığı olarak alınmış ise tazminatın da o rizikonun gerçekleşmesi halinde ödeneceğini ifade etmektedir.

Yani hasarın yakın sebebi sigortalı olmuş bir risk olmalıdır. Örneğin yangın poliçesine deprem teminatı alınmamış bir sigortalının iş yerinde deprem sonucunda yangın çıkmış ise oluşan hasar tazmin edilmez. Çünkü yangının yakın sebebi olan deprem teminatı poliçede yer almamaktadır. (Özbolet, 2006)

3.1.4. Sigortanın İşlevleri:

Sigortanın işlevlerini “mikro işlevler” ve “makro işlevler” olmak üzere iki ana başlıkta toplayabiliriz. Sigortanın mikro işlevleri, risk yönetimi ve girişimciler açısından işlevleridir. Sigortanın makro işlevleri ise ekonomik işlevler olarak açıklanabilir.

Sigortanın mikro işlevleri:

Şirketler ve aileler yangın, hırsızlık, infilak, kaza gibi nedenlerden “aktifliklerini” kaybetme riski, “mali mesuliyet” yaratabilecek kasıtsız hareketlerle başkasına zarar verme riski, ekonomik anlamda kar kaybı doğuran riskler veya ölüm, kaza gibi hayat riskleri ile karşı karşıyadır. Bu riskleri yönetmenin yöntemlerinden biri sigortalardır. Bütün işletmeler bu risklerden kaçmayı veya riskin olumsuz sonuçlarını minimuma indirmeyi isterler. Bu noktada sigorta, işyerleri ve girişimciler için birçok işlevi ile devreye girmektedir. Bu işlevler aşağıdaki gibi sıralanabilir. (Uralcan, 2008)

- Sigorta bir dayanışma işlemleri organizasyonudur
- Sigorta girişimcinin kararlarını etkiler
- Sigorta girişimcinin daha ucuz fiyatla yatırım sermayesi bulmasını sağlar
- Sigorta girişimcinin dondurduğu risk karşılığı sermaye miktarını en aza indirir

- Sigorta girişimciye kredi olanakları yaratır
- Sigorta fiyatların daha gerçekçi bir düzeyde oluşmasını sağlar

Sigortanın makro işlevleri:

Sigorta çalışmaları, zaman içinde risk yönetimi ile ilgili fonksiyonlarının yanında ekonominin üretkenliğini arttıran, büyüme ve gelişmesini destekleyen bir işleve de sahiptir. Sigortanın makro işlevleri şu şekilde sıralanabilir: (Uralcan, 2008)

- Sigorta ekonominin önemli tasarruf kaynağıdır
- Sigorta sosyo-ekonomik çöküntü ve kayıpların önleyicisidir
- Sigorta sosyal refah düzeyini yükseltir
- Sigorta uluslararası ekonomik ilişkileri ve ticareti geliştirir
- Sigorta önemli bir vergi kaynağıdır
- Sigorta ekonomide önemli bir sektördür

3.2. Sigortalar Riski Nasıl Ortadan Kaldırır

Risk yönetiminin araçları, riski azaltarak risk durumunu faydayı artırıcı şekilde değiştirmek için uygulanan önlemlerdir. Söz konusu önlemler “güvenlik araçları önlemleri”, “prim önlemleri” ve “varlık riski önlemleri” olarak sınırlanabilir. Riski etkileyen bütün büyüklükler birbirleriyle bağlantılıdır. Bu nedenle bu araçlarında birbirinden ayrı olarak kullanımı mümkün değildir. Bu noktada bu araçların karmasının optimizasyonu gerekmektedir. Söz konusu önlemlerin uygulanabilirliği düşünülürken, kullanım olanakları ve sınırlarının yanı sıra maliyetleri ve risk yönetimine dayalı etkileri araştırılır. Daha sonra araçlar risk yönetimine dayalı amaçlar açısından ele alınır. Bu araçlar böylelikle her şeyden önce getirinin iyileştirilmesine yardım etmiş olur. Özellikle istatistiksel verilerin değerlendirilmesi ve derlenmesi sigortacıya hasar durumlarına ilişkin bilgileri vermektedir. Hasar tahmininde kullanılan çeşitli tahmin yöntemleri bulunmaktadır. Bunun ilk aşaması “risk analizidir.” Risk analizi yapılarak karar ortamının hazırlanması oluşturulur. Bu noktada yapılan hazırlık, sigorta tekniğine dayalı olan riskin bütün bileşenleri ve etki faktörleri üzerine ayrıntılı bilgileri kapsmalıdır ve uygun çözümler halinde ortaya konmalıdır. (Berk, 1992)

İnsanlar ve kurumlar günlük hayatlarını yaşarken birçok riskle birlikte bir hayat sürmekte ve güvenlik arzusu taşımaktadırlar. Güvenlik ve risk kavramı, sigorta kavramının en temel iki belirleyicisidir. İnsanların belirsizlik içinde duyduğu endişe ve bunun getirdiği güven arayışı sigorta sistemine bağlılığı arttırmıştır. Sigorta, hesaplanabilen tüm riskleri belirli bir bedel karşılığında güvence altına alır ve sigorta sistemine sahip olanlar arasında bu riski paylaştırarak oluşabilecek etkiyi azaltmaya ve ortadan kaldırmaya çalışır. (Asunakutlu, 2001)

Sigortanın amacı, oluşabilecek hasarlara engel olmak değil bu hasarı sigorta sistemindeki ekip üyeleri arasında dağıtarak hasar yükünü ekibin her üyesi için taşınabilir hale getirmektir. Katılımcı sayısı arttıkça riziko daha fazla paydaşa bölünmekte oluşan hasarın yükü daha küçük parçalara ayrılmaktadır. (Coşkun, 2014)

Genel olarak riskleri yok etmek imkansızdır. Ancak risklerden belirli bir ölçüde korunmak mümkündür. Riskten korunmak için şu yöntemler sıralanabilir;

- Riskten kaçınma: Belirli bir riskten her anlamda uzak durmak anlamına gelmektedir.
- Riski azaltma: Risk ile karşılaşma ihtimalini sınırlama şeklinde tanımlanabilir.
- Riski devretme: Taşınması gereken riski, belli bir bedel karşılığında tamamen ve/veya kısmen başkasına aktarma biçiminde gerçekleştirilir.
- Riski bireysel olarak taşıma: Riskin gerçekleşmesi durumunda, karşılığını bulundurma şeklinde mümkün olabilir.

Riskin devredilmesi yöntemiyle sağlanan riskten korunma şekli, diğer yöntemlere oranla en çok tercih edilen yöntemdir. Söz konusu olan yöntem belirli bir bedel karşılığında devredilmeyi içerdiği için aynı zamanda sigorta kavramı ile ilgili genel bir çerçevede bilgi de vermektedir. (Asunakutlu, 2001)

Sigorta kapsamında bir hasar gerçekleştiğinde ilk önce sigortalının sigortacıya durumu bildirmesi yani sigorta şirketine hasar ihbarı yapması gerekmektedir. Durumu öğrenen sigorta şirketi kendisinden bağımsız bir eksper göndererek hasarı incelemesini ister. Eksperin hazırladığı raporu inceleyen sigorta şirketi, sigorta teminatı kapsamındaki zararı tazmin ederek sigortalıya tazminat ödemesini yapar. (Url-3)

Primlerin belirlenme kriterleri

Sigorta şirketleri tarafından ödenecek primlerin ne kadar olacağına karar verilirken öncelikle söz konusu olan riskin 1 yıl boyunca ne kadar ortaya çıkabileceği araştırılır. Ortaya çıkacak zararlar için ne kadar ödenmesi gerektiğine ihtiyaç duyulduğuna bakılır. Bunların sonucunda istatistiksel hesaplamalar sonucunda ödeme için sigortalı kişilerden ne kadar prim alınması gerektiğine karar verilir. Sigorta yaptıran kişiler bu sigorta sistemi sayesinde ödedikleri az miktardaki primler karşılığında uzun süreli “riskle karşılaşma durumunda oluşabilecek maddi kaybımı nasıl karşılarım” sorusunun yarattığı endişeden uzaklaşmış olurlar. Riziko, hangi durumda ve hangi zamanda gerçekleşirse gerçekleşsin, riskler sigorta şirketi tarafından kontrol altına alınır. (Url-4)

3.3. Ülkemizdeki Zorunlu ve Zorunlu Olmayan Sorumluluk Sigortaları

Ülkemizde sorumluluk sigortaları, zorunlu ve zorunlu olmayan sorumluluk sigortaları olarak sınıflandırılabilir.

Zorunlu olmayan, isteğe bağlı yaptırılan sorumluluk sigortaları, kusura dayanmayan ancak zararın meydana gelmemesi için gerekli özenin gösterildiği kanıtlanarak sorumluluktan kurtulma şansı bulunan “olağan objektif sorumluluk” durumları ve kusur şartına yer veren sorumluluklara cevap vermektedir. (Ünan, 1998)

Sorumluluk sigortaları zorunlu ve isteğe bağlı olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Bazı meslek grupları için sigortaların yaptırılması yasalar ve kanunlar gereği zorunlu tutulmuştur.

Ülkemizde uygulanan zorunlu sorumluluk sigortaları şu şekilde sıralanabilir:

- Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası
- Trafik sigortası
- Karayolu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası
- Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Mesuliyet Sigortası
- Özel Güvenlik Zorunlu Mesuliyet Sigortası
- Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası
- Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası
- Zorunlu Sertifika Mali Sorumluluk Sigortası
- Kıyı Tesisleri Deniz Kirliliği Zorunlu Mesuliyet Sigortası

- Zorunlu deprem sigortası (DASK)
- Denizyolu taşımacılığı zorunlu mali sorumluluk sigortası
- Tıbbi kötü uygulamaya yönelik zorunlu mali sorumluluk sigortası (hekim sigortası)
- Sigorta acenteleri zorunlu mesleki sorumluluk sigortaları: Sigorta acenteleri yönetmeliğine göre, sigorta acenteleri mesleki faaliyetlerinden ötürü sigortalılarına verebilecekleri zararlara karşı mesleki sorumluluk sigortası yaptırmak zorundadır. (Özbolet, 2006)

Bu sigortalar yasal olarak yapılmak zorundadır. Aksi takdirde cezaları vardır. (Uralcan, 2008)

Ülkemizde, isteğe bağlı sorumluluk sigortalarını da şu şekilde sıralayabiliriz;

- İşveren Sorumluluk Sigortası
- Mesleki Sorumluluk Sigortası
- Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası
- Motorlu Kara Taşıtları İhtiyari Mali Mesuliyet Sigortası
- Asansör Kazaları Üçüncü Kişilere Karşı Mali Sorumluluk Sigortası

İsteğe bağlı sorumluluk sigortalarında yasal bir zorunluluk yoktur. Kişiler veya kurumlar, işyerleri başlarına gelebilecek riskleri garanti altına almak amacıyla oluşabilecek risklerin bir anda hayat standartlarını düşürmesini engellemek için isterse bu sigortaları yaptırabilir. Bu sigortalardan yaygın olarak tercih edilenler, işveren, kiracı, mal sahibi ve mesleki sorumluluk riskleriyle ilgilidir. (Uralcan, 2008) (Url-5, Url-6)

3.4. Yapı Üretim Sürecinde Sigorta ihtiyacının nedenleri

Yapı üretim sürecinin tüm aşamalarında görev alan tasarımcı, yapımcı ve yapı denetim kuruluşları sağladıkları hizmetlerin ayıpsız, kusursuz ve şartnamelere uygun olmasından sorumlu olup bunu sağlayamamanın mesleki riskini taşımaktadırlar. Girişim, planlama ve tasarım aşamalarında görev alan tasarımcı ve danışmanların yapılan analiz, hazırlanan raporlar ve tasarım dokümanlarının doğruluğu niteliği proje kalitesini etkileyecektir. Tasarımcılar, tasarım aşamasında verilen hizmetlerin kusursuz olmasından sorumludur. Tasarım aşamasında yapılabilecek eksik,

unutulmuş, hatalı tasarımların riskini taşırlar. Üzerlerindeki mesleki riski ortadan kaldırmak veya üzerlerindeki endişeyi azaltmak amacıyla risklere karşı sigortalanmaya ihtiyaçları vardır. Ana yüklenici ve alt yüklenicilerin üstlendikleri yapım işi ve yapım sürecinde gerçekleştirilen işlerin projeye uygunluğu, nitelikli olması, işçi sağlığı ve güvenliğine uygun olması, şantiyeye ulaştırılan malzemelerin nakliyesi ve depolanması da belirli riskler içermektedir. Bu risklere karşı da korunmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Yapı üretim sürecinde projenin uygulamaya geçebilmesi için malzeme ve ekipman sağlayan tedarikçiler vardır. Tedarikçiler sağladıkları malzemelerin ve ekipmanların ayıpsız ve kusursuz olmasından sorumludur. Projede kullanılacak malzemelerin ve ekipmanların kalitesi vb. özellikleri gerçekleşecek yapıyı etkileyeceğinden malzeme sağlayan tedarikçiler sağladıkları malzemelerin kusurlu olmasından kaynaklanan durumlardan ötürü bir mesleki risk taşımaktadırlar. Bu risklere karşı önlem almak amacıyla sigortalanmaya ihtiyaçları vardır. Yapım aşamasında, yapımcı, müteahhit, mal sahibi, inşaatın faaliyetinin gerçekleşme süresinde meydana gelebilecek ani ve beklenmedik fiziksel hasarlara ve üçüncü şahıslara verebilecekleri zararlara karşı belirsizlik ve risk taşımaktadırlar. İçerdiği bu risklere karşılık bir korunma ihtiyacı duymaktadırlar. Bu nedenle sigorta yaptırmaya gereksinim duyarlar. İnşaat faaliyeti son bulduğunda, mal sahibi yangın, deprem, sel ve yer kaymasına vb. günlük hayatta karşılaşılabilecek belirsizlik ve risklere karşı bir önlem almak istemektedir. Bu nedenle doğal afetlerden, günlük hayattaki risklerden korunmak amacıyla sigorta yaptırmak gereksinimi duymaktadır. (TMMOB –Nart, 2007)

4. YAPI ÜRETİM SÜRECİNDE SİGORTALAR

Yapı üretim süreci içinde birçok riski barındıran bir süreçtir. Tasarım aşamasından kullanım aşamasının sonuna kadar pek çok risk içerir. Bu riskleri kontrol altına almak ve minimum düzeye indirmek gerekmektedir. Risklerin kontrol edilmesi, projenin hedeflenen süre, maliyet ve performans koşullarına uygun üretilmesini ve sapmaların yaşanmamasını sağlar. Çünkü mimarlık mesleğinde asıl önemli olan işin kaliteli uygulanmasıyla ilgilidir. Bu aşamada bazı hizmet talepleri söz konusudur. Tasarımın denetlenmesi, yapılmış projelerin kontrol edilmesi, uygunluk sağlayıp sağlamadığı, doğru tasarlanmış ve detaylandırılmış olup olmadığının kontrol edilmesi gerekmektedir. (TMMOB, 2007)

Bu riskleri kontrol altına almak ve minimum düzeye indirebilmek için uygulanabilecek olan yöntemlerden biri 'sigorta' yaptırmaktır. Tasarım evresinde alınacak her türlü karar, yapılacak her adım, risklere karşı alınacak her önlem bir sonraki aşama olan yapım ve kullanım evrelerini de etkileyecektir. Tasarım aşamasında; oluşabilecek olan riskler tespit edilip hataları ve oluşabilecek zararları minimuma indirebilmek ve en yüksek düzeyde kalitenin elde edilebilmesi, performansın iyileşmesi için en çok başvurulan ve zorunlu olmayan yol 'mesleki sorumluluk sigortalarıdır.' Mesleki sorumluluk sigortaları; ürün ve süreç kalitesini yükseltmeyi hedefleyerek kalite problemlerine ve risklere karşı iş sahibinin korunmasını hedeflemektedir.

Her türlü mesleği yapan kişiler mesleki faaliyetleri sırasında üçüncü kişilere verebilecekleri maddi veya manevi zarardan ötürü endişe duymaktadır. Meslek insanlarının üzerlerine düşen sorumluluklarını güvence altına almak istemeleri "mesleki sorumluluk sigortası" kavramının amacını oluşturmaktadır. Örneğin bir doktorun hastasına yanlış bir tedavi uygulaması durumunda hastanın doktordan talep edebileceği tazminat, poliçede belirlenen koşulları ve içerik kapsamında karşılanmaktadır. Burada sigorta konusu mesleğini icra ederken herhangi bir şekilde, üçüncü şahsa verdiği zararları karşılamaktadır. (Özbolat, 2006)

Daha sonraki aşama olan yapım evresinde, yine oluşabilecek risklere karşı sigorta yaptırmak bir önlem olacaktır. Sigortanın kapsadığı durumlar: Yangın, patlama, deprem, sel veya su baskını, toprak kayması veya çökmesi, fırtına ve kasırga, yıldırım, hırsızlık, taşıt çarpması, inşaat kazası olarak belirlenmiştir. Bunun dışında ek sözleşmeyle sigorta kapsamına dahil edilebilecek durumlar mevcuttur. Son aşama olan kullanım evresinde, müşterilerin yaşadıkları yerleri güvence altına alması için gerekli olan sigorta çeşitleri vardır. Bunlar; zorunlu deprem sigortası (DASK) ve konut sigortasıdır.

Yukarıda belirtilenler doğrultusunda yapı üretim sürecinde aşamalara bağlı olarak kullanılan sigortalar tablo 4.1’de bir araya getirilmiştir.

Tablo 4.1 Yapı Üretim Sürecinde Aşamalara Bağlı Olarak Kullanılan Sigortalar

TASARIM AŞAMASI	YAPIM AŞAMASI	KULLANIM AŞAMASI
Yıllık Mesleki Sorumluluk Sigortası	Çalışanlara Yönelik	Zorunlu Deprem Sigortası (DASK)
Proje Bazlı (Tek Proje) Mesleki Sorumluluk Sigortası	Ekipmanlara Yönelik	Konut Sigortası
	Malzemeye Yönelik	
	Şantiye Sahasını Kapsayan (bina vb.) arazi	

Yapı üretim süreci, disiplinler arası iş birliği ile gerçekleştirilen bir üretim şeklidir. Mühendisliğin tüm alanlarında değişik nitelikte ve çok sayıda proje üretilip hazırlanmasını gerektirmektedir. Projelerin kusursuz, eksiksiz ve birbirleriyle uyumlu olabilmesi için tasarımdan başlayarak uygulama projelerinin tamamlanmasına kadar süren her aşamada proje paydaşlarının sürece dahil tutulması, bu üretim sürecinin eş zamanlı mühendislik anlayışıyla ilerletilmesi ve yönetilmesi çok önemlidir. Fakat tasarım sürecinde söz konusu edilen bu koordinasyonun yeterli düzeyde sağlanamaması, proje hatalarına, uygulama aşamasında karşılaşılan ciddi hatalara, taraflar arasında uyuşmazlıklara ve keyfi uygulamalara sebep olmaktadır. Mimarlar, yapının mimari tasarımını üretmenin yanı sıra diğer proje paydaşları arasındaki uyumu da koordine etmekten sorumludurlar. Bu süreçte genellikle mimari projelerin detay

izimlerdeki eksiklikler, projelendirme sürecinde eş zamanlı mühendislik anlayışıyla hareket edilmemesi, bunun getirdiği bir sonuç olarak projeler arası uyumsuzluklar ve bunların sonucu olarak yapı üretim sürecinin bu durumlardan olumsuz etkilenmesi gibi durumlarla karŐılaŐılmaktadır. (Ayalp & cal, 2016)

4.1.Tasarım AŞamasında Kullanılan Sigortalar

Birden çok disiplinin bir arada çalıştığı tek defaya zĐ bir üretim olan tasarım süreci, belirsizliklerle birlikte enformasyon yönetiminin önem taşıdığı, koordinasyon problemlerini içeren karmaşık ve riskli bir süreçtir. Fiziki boyut, i donanım, taŐıyıcı sistem gibi faktörlere karar verilen tasarım aşamasında; yapının maliyetini, inşaat süresini ve konfor koşullarını doğrudan etkileyecek olan kararlar alınır. Tasarım aşamasında verilen kararların doğruluk ve tutarlılık derecesini yükseltmek ve farklı alt sistem tasarımcıları tarafından hazırlanan projelerin birbiriyle tutarlı ve uyumlu olmasını sağlamak için projelendirme sürecinin iyi yönetilmesi ve koordinasyonun iyi sağlanması son derece önemlidir. Bu süreç iyi yönetilmez ise uygulama aşamasında çokça hata veya eksikliklerle karŐılaŐılması mümkündür. Bu hataların başında projeler arasında yaşanan uyumsuzluk, projelerde eksiklikler ve yanlıŐlıklar gelmektedir. Bu eksiklikler; projenin süresini, maliyetini ve kalitesini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Projelerde yaşanan belirsizlik ve uyumsuzluklardan ötürü imalatların yeniden yapılmak zorunda kalması sık karşılaşılan durumlardandır. Yeniden yapımın söz konusu olduğu işler, projenin tasarım aşamasından kaynaklandığında yapım sürecindeki süre ve maliyet aŐımlarına neden olmaktadır. Bir diğer durum ise tasarımın kapsamına ilişkin, tasarım sürecinde mimarların, müşterilerin istek ve ihtiyaçlarını tespitindeki eksiklikler ve/veya öngörü eksikleridir. Bu durumların oluşmasına sebebiyet vermemenin en etkin yolu tasarım sürecinde kapsam yönetimine önem verilmesi ve eş zamanlı mühendislik anlayışıyla hareket edilmesidir. (Ayalp & cal, 2016)

Tasarım aşamasında karşılaşılabilecek risk durumlarını en aza indirgemek ve/veya bu risklere karşı bir önlem almak amacıyla; oluşabilecek hataları, kusurları veya eksiklikleri telafi ve tazmin etmek için sigortalar kullanılmaktadır. Tasarım aşamasında kullanılan sigortalar tablo 4.2’de belirtilmiştir.

Tablo 4.2 Tasarım Aşamasında Kullanılan Sigortalar

Tasarımcılara Yönelik	Tasarım Ofisine Yönelik	Tasarım Ofisinde Kullanılan Araçlara Yönelik	Tasarım Ürününe Yönelik
<ul style="list-style-type: none"> • Hayat sigortası • Sağlık sigortası • Ferdi kaza sigortası • Bireysel emeklilik 	<ul style="list-style-type: none"> • Deprem / DASK • Yangın • Sel 	<ul style="list-style-type: none"> • Taşıt • Ekipman • Malzeme (bilgisayar, araç-gereç vb.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Mesleki Sorumluluk Sigortaları

Tasarım aşamasında kullanılan sigortalar; tasarımcılara yönelik sigortalar, tasarım ofisine yönelik sigortalar, tasarım ofisinde kullanılan araçlara yönelik sigortalar ve tasarım ürününe yönelik sigortalar olmak üzere dört başlıkta toplanmıştır. Hayat sigortası, sağlık sigortası, ferdi kaza sigortası ve bireysel emeklilik sigortaları tasarımcılara yönelik sigortaların birer çeşididir. Yangın, sel, deprem vb. durumlara karşı önlem almak amacıyla tasarım ofisine yönelik yaptırılan sigortalar deprem sigortası/DASK olarak belirlenmiştir. Tasarım ofisinde kullanılan araçlara yönelik yapılan sigorta çeşitlerinde taşıt ve ekipmanları kapsayan sigortalar mevcuttur. Tasarım ürününe yönelik yapılan sigorta çeşidi “mesleki sorumluluk sigortalarıdır.” Bu tezin asıl kapsamını oluşturan “mimar mesleki sorumluluk sigortaları” ile ilgili detaylı bilgiler 5.bölümde açıklanmıştır.

4.2.Yapım Aşamasında Kullanılan Sigortalar

Günümüzde inşaat sektöründe oldukça hızlı bir büyüme görülmektedir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte gittikçe daha karmaşık ve daha büyük yapılar inşa edilmektedir. Bir inşaat projesi için yapılacak harcamalar ve yatırımlar oldukça geniş bir bütçe gerektirmektedir. İnşaat sektöründeki bu büyüme, oluşabilecek tehlikeleri ve riskleri de beraberinde getirmektedir. Yapılan iş büyüdükçe bu işin kapsadığı rizikolarda büyümekte ve artmaktadır. (Proje ve Yapım Kongresi, Cicim, 2016) İnşaat sektörü, tasarım aşamasından başlanarak uygulamanın tamamlandığı somut aşamaya kadar birçok belirsizliği ve riski barındırmaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte büyüyen ve gelişen inşaat sektörü belirsizlik ve riskler konusunda uzmanların

çalışmasını gerektirmektedir. İnşaat sektöründe risk analizi yapılırken ilk olarak deneyimlerle ve sezgilerle yola çıkılmaktadır. Ancak firmaların kendilerini ön plana çıkarabilmeleri, diğer firmalarla aralarında fark yaratabilmeleri ve bu risk durumlarını kendileri için avantajlı bir hale getirebilmeleri doğru risk analizleri ve yönetimiyle mümkün kılınmaktadır. Uygulanacak düzenli risk yönetimi sayesinde, riskler önlenecek veya risklerin olumsuz etkileri minimum düzeye indirilecek ve böylelikle kalite, maliyet, performans için hedeflenen durumlara en yakın sonuca ulaşılacaktır.

Risk yönetimi diğer bir yandan projenin içerdiği riskler ve belirsizlikler ile olabilecek getiriler arasındaki dengenin sağlandığı ve doğru adımların atılması ile bu dengenin olumlu yönler ve getiriler ağır basacak şekilde değiştirilmesinin hedeflendiği bir yaklaşımdır. Her yapım projesi birbirinden farklı olduğu için her bir projede oluşabilecek riskleri ve etkilerini tahmin etmek oldukça zordur. Bu durum her bir proje için risk kaynaklarının belirlenmesini önemli kılmaktadır. Bu yaklaşım aynı zamanda ekonominin lokomotif sektörü olarak adlandırılan ve ekonominin en önemli kaynaklarından biri olan inşaat sektörü için pek çok avantaj yaratabilecek durumları da bünyesinde barındırmaktadır. (Kaya, 2010)

İnşaat risklerinin genel olarak ortak özelliklerini sıralayacak olursak, bunlar;

- Riskler tamamen yok edilemezler ancak kontrol edilip minimum düzeye indirgenebilir
- Riskler başka bir tarafa ya da kişiye aktarılabilir
- Riskler hangi taraftan bakıldığına göre değişkenlik gösterebilir, göreceli bir kavramdır
- Risk kavramı soyut bir kavramdır. Fakat inşaat sözleşmeleri sayesinde somutlaştırılıp kontrol altına alınabilmektedir. (Kaya, 2010)

Risk yönetim sisteminin en temel amacı, ileride gerçekleşebilecek risklerin olma olasılıklarının ve tahminlerin doğruya en yakın şekilde belirlenmesi, risklerin projeler üzerindeki etkilerinin saptanması, risk faktörlerinin sonuç ve değerlendirme kısmında düzenlemelere aktarılması, tüm taraflar için en uygun sözleşme şartlarının sağlanması, tarafların sorumlulukları hakkında bilgilendirilmesidir. Risk yönetim sisteminin

uygulanması ile birlikte, projenin büyüklüğü, karmaşıklığı, kullanılan teknolojinin gelişmişlik düzeyi, gerçekleştiği ortam ve şartlar ne olursa olsun projenin içinde barındırdığı farklı oranlardaki risklerin sistematik bir şekilde analiz edilmesi ile minimum düzeyde ekonomik kayıp vermesi ve taraflar arasında çıkabilecek anlaşmazlıkların en aza inmesi olasıdır. (Kaya, 2010) İnşaat sektöründeki potansiyel tehlikeler ve riskleri kontrol altına almak ve minimum düzeye indirmek için bir yol olan “sigorta” bu noktada devreye girmektedir. (Proje ve Yapım Kongresi, 2016)

Topsoy’un tanımıyla inşaat sigortası, *“sigorta konusu olan yapı ile yapının inşa edilmesinde kullanılan malzemelerde ve poliçede belirlenen diğer değerlerde, ani ve beklenmedik herhangi bir sebeple oluşan hasarları teminat altına alan bir mal sigortasıdır.”* (Topsoy, 2018)

Sorumluluk sigortaları uygulamaları olan bir sigorta şirketinin tanımıyla inşaat sigortası, bir inşaat projesinin gerçekleştirilmesi sırasında o zamana kadar gerçekleştirilmiş işler ve daha sonraki aşamalarda gerçekleştirilecek işler için o anda şantiye sahasında bulunan tüm malzemelerin, ilgili inşaat ekipmanlarının, iş makinelerinin başına gelebilecek beklenmedik ve ani her türlü zararı kapsayan bir sigorta türüdür. (Mapfre Sigorta, 2016)

İnşaat sigortaları ülkemizde ve dünyada diğer sigorta branşları ile karşılaştırıldığında daha yeni bir sigorta türüdür. Yeni inşaat yöntemlerinin bulunması, yeni teknolojilerin kullanılması, planlamanın gelişerek detaylara önem verilmesi, her gün yeni bir yapı malzemesinin üretilmesi ve kullanılması, inşaat süresinin maliyetinin giderek kısılması, inşaat sahiplerinin ihale yaparken paralarını garanti altına alacak bir ihtiyacın içine sokmuş ve böylece inşaat sigortaları doğmuştur. En kapsamlı tanımıyla İnşaat sigortası; inşaat sözleşmesinde mahiyeti evsafı, detaylarının dökümü bulunan inşaat işiyle ilgili malzemenin inşaat sahasına varması anından itibaren bu malzemenin sahada beklemesi süresince ve inşaata başlanıp geçici ve daimî tüm işlerin yapımı sırasında inşaatta kullanılan malzeme ile yapılmakta olan işlerin ani ve beklenmedik bir sebeple uğrayabileceği her türlü zarar ve ziyanı temin eden sigortadır. (Cicim, 2016)

İnşaat alanları için başladığı ilk günden ve andan itibaren son güne kadar risk altındadır. Bu alanlarda gerekli güvenlik önlemlerini almak bazen tek başına yeterli gelmemektedir. Bu noktada “mühendislik sigortaları” içerdiği teminatlar sayesinde inşaat işleri devam ettiği sürece yaşanabilecek tüm olaylara ve durumlara karşı güvence sağlamaya yaramaktadır. (Url-7) Mühendislik sigortaları kendi içinde dörde ayrılmaktadır. Bunlar; İnşaat All Risks Sigortaları (CAR), Montaj All Risks Sigortası (EAR), Makine Kırılması Sigortası, Elektronik Cihaz Kırılması Sigortası olarak sınıflandırılmaktadır. (Url-8) (Özbolat, 2006) Bu tez çalışması kapsamında yalnızca İnşaat All Risk Sigortaları ele alınmıştır.

İnşaat All Risk Sigortaları

İnşaat sektörünün zaman içerisinde gösterdiği büyüme ve gelişme ile bir inşaat projesi için yapılan yatırımlar; şantiye donanımı, yapı, inşaat makineleri ve araç gereçleri ile birlikte büyük finansal olanakları kapsamaktadır. Gelen talebe hizmet etmek amacıyla eskiden olduğundan daha fazla ve daha büyük yapılar inşa edilmektedir. Bu büyüme ile birlikte yapı ve yapı işlerinde rizikolarda büyümekte ve artmaktadır. Bu risklerden dolayı müteahhit tarafından üstlenilen inşaatı tehdit eden, risk altına alan rizikoların sigortacıya aktarılması için inşaat sigortaları yapılmalıdır. (Cicim, 2016) İnşaat işleri bünyesinde barındırdığı risklerden birisinin gerçekleşmesi durumunda bile, çoğu zaman, karşılanması imkânsız zararlar meydana geleceğinden müteahhitler, muhtemel risklerini güvence altına almak isterler. Bu amaçla uygulamada, “İnşaat Bütün Riskler Sigortası” geliştirilmiştir. (Topsoy, 2018)

İnşaat sigortasının (bütün riskler) kapsamı, Türkiye Sigortalar Birliği'nin 2009'da yürürlüğe giren genel şartnamesine göre; “konusunu teşkil eden değerlerin teminat müddeti içinde, inşaat sahasında bulunduğu sırada, inşaat süresinde bu poliçede gösterilen istisnalar dışında kalan, önceden bilinmeyen ve ani bir sebeple herhangi bir hasara uğraması halini temin eder.” (TSB, 2009)

İnşaat sigortası en kapsamlı tanımıyla; inşaat sözleşmesinde görünmeyen nitelikleri ve detaylarının dökümlerinin bulunduğu, ilgili malzemelerin inşaat sahasına varması anından itibaren bu malzemelerin sahada beklemesi süresince ve inşaat başlanıp bütün işlerin tamamlanmasına kadar arada bulunan ve kullanılan malzeme ile

yapılmakta olan işlerin ani ve beklenmedik bir sebeple uğrayabileceği her türlü zararı temin eden sigortadır. (Cicim, 2016)

Çoğunlukla inşaat sigortaları, bütün riskler (*all risks*) sigortası olarak uygulamada yer alır. Poliçede açık bir şekilde teminat dışı olarak kabul edilen riskler dışında kalan, önceden bilinmeyen ve beklenmedik bir sebeple meydana gelen durumların ve zararların, sigorta teminatının kapsamına dahil olduğu kabul edilmektedir. İnşaat sektörünün kapsadığı kendine özgün risklerine bakıldığında, bütün riskler uygulamasının, sigorta teminatının kapsam dahilini büyük ölçüde genişlettiği ve meydana gelen hasarların sigorta teminatı kapsamı dahilinde olup olmadığı konusunda anlaşmazlık ve uyuşmazlık yaşanması ihtimalini fazlalaştırdığı görülmektedir. Bu nedenle, mevcut inşaat sigortası sözleşmesinin kapsamına dahil olan hususların, sözleşmenin sınırlarının ve varsa özel şartlarının yanlış anlaşılmaya meyil vermeden belirlenmesi son derece önemlidir. (Topsoy, 2018)

İş yerlerinin korunması ve sigortalanması için; 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun 9.maddesi içeriğinde belirtilen, “iş yerlerindeki her türlü araç, malzeme, iş makineleri, taşıtlar, tesisler ile yapılan işin biten kısımları için, özellik ve niteliklerine göre işe başlama tarihinden kesin kabul tarihine kadar geçen süre içinde oluşabilecek deprem, su baskını, toprak kayması, fırtına, yangın gibi doğal afetler ile hırsızlık vb. risklere karşı ihale dokümanında belirtilen şekilde (All Risk) sigorta yaptırmak zorundadır.” (Yapım İşleri Genel Şartnamesi Ek:8)

İnşaat All Risk Sigortasında Taraflar:

Sigortacı: Sigortacılık Kanununun 5684 sayılı maddesine göre; Türkiye’de faaliyet gösterecek sigorta şirketleri, anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulmuş olan sigorta şirketleridir. (Sigortacılık Kanunu-Resmî Gazete, 2007)

Sigorta Ettiren: İşveren tarafından görevlendirilen, prim ödemeyi üstlenen ve tüm projenin inşaat ve/veya montaj işlerinden sorumlu, işlerin bir kısmını taşeronlara devredebilen taraftır. İnşaat sigortalarında şu şahıslar sigorta ettiren olabilir: İş sahibine sözleşme ile bağlı mimar ve mühendisler, müteahhitler, müteahhitlere sözleşme ile bağlı taşeronlar vb. (Mapfre Sigorta, Cicim, 2016)

Sigorta Teminatının Kapsamı:

İnşaat All Risks poliçesi ile otomatik olarak temin edilen rizikolar;

- Yangın, patlama, yıldırım, infilak,
- Hırsızlık, hırsızlığa teşebbüs
- Sel, su baskını,
- Kazalar ve çarpma
- Fırtına, kasırga
- Deprem
- Toprak kayması, toprak çökmesi, heyelan
- İnşaat Kazası (MEB,2011, Mühendislik Sigortaları / Cicim, 2016)

Teminat Dışında Kalan Haller:

Mutlak muafiyet halleri olarak da adlandırılan bu durumlar ek sözleşme ve ilave primle dahi teminata dahil edilmesinin uygun görülmediği hallerdir.

- Harp ve her türlü harp olaylar
- Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer atıklardan oluşacak zararlar
- Kamu otoritesi tarafından yapılacak tasarruflar
- Kusurlu plan veya planın kusurlu uygulaması
- Kusurlu malzeme ve kusurlu işçilik,
- Aşınma, yıpranma, paslanma ve çürüme
- İnşaatın yapılması için kullanılan makine ve teçhizatın mekanik ve elektrik arızalarından meydana gelen kayıp ve hasarlar
- Sigortalının veya onun yerine geçen sorumlunun kasdi hareketleri
- İnşaatın gecikmesi, kısmen veya tamamen durması
- Poliçede yazılı diğer istisnalar
- Envanter açıkları
- Hava ve kara nakil vasıtaları ile yüzen araçlardaki ziya ve hasarlar
- Nakit, kıymetli evrak, fatura, dosya, borç delilleri ve heasaba ilişkin bütün defter ve evrak, inşaat ve tesisat plan ve proje gibi evrak ve belgelerdeki ziya ve hasarlar
- Savaş ve savaş benzeri olaylardan kaynaklanan ziya ve hasarlar
- Kusurlu malzeme ve kusurlu işçilik sonucunda meydana gelen zararlar (MEB,2011, Mühendislik Sigortaları / Cicim, 2016).

4.3.Kullanım Aşamasında Kullanılan Sigortalar ve Gereksinimler

Kullanım aşamasında özellikle konut kullanıcılarının yaygın olarak kullandıkları konut sigortası ve zorunlu deprem sigortası (DASK) ile ilgili genel bilgiler aşağıda verilmektedir.

Konut Sigortası

“Konut sigortası isteğe bağlı olarak yapılan sigorta türlerinden biridir.” Konut sigortaları yaptırılması zorunlu değildir ancak oldukça önem taşıyan bir sigorta türüdür. Çünkü hırsız girmesi, yangın ve su baskını gibi beklenmedik ve olumsuz durumlarda konut sigortası devreye girmektedir. Bu durumlarda sigorta şirketleri, konut sigortasına sahip olan kişilerin zararlarını karşılamak yükümlülüğüne sahiptir. (Url-9)

Konut sigortası, binayı ve eğer istenilir ise bina içinde yer alan eşyaları güvence alan bir sigorta çeşididir. Bu durumda bina içerisindeki her tür sabit tesisat da sigorta kapsamına girer. Konut sigortasında bulunan ana teminatlar: Yangın Teminatıdır. (Yangın, yıldırımın ve infilakın neden olduğu zararlar)

Konut sigortasında bulunan ek teminatlar aşağıda sıralanmıştır: (Url-9, Url-10)

- Grev, lokavt, kargaşalık, halk hareketleri ve kötü niyetli hareketler: Bahsi geçen durumlarda oluşabilecek zararı güvence altına alır. Her hasarda hasar bedelinin %5'i kadar muafiyet uygulanır.
- Sel/su baskını: Sigortalı konutun çevresinde yer alan nehir, çay, dere ve kanalların taşmasıyla oluşabilecek sel durumunda zararı karşılar
- Cam kırılması: Bu teminat ise sabit ve dik duran cam ve aynaların kırılması sonucunda oluşan zararı güvence altına alır.
- Ferdi kaza: Sigortalı konutun, poliçe kapsamında gerçekleşecek bir kaza sonucunda vefat etmesiyle lehdarına sürekli olarak, sakat kalması halinde kendisine belirtilen kurallar dahilinde tazminat ödenir.
- Hırsızlık: Hırsızlık durumunda çalınan eşyaların güvencesini sağlar.
- Yardım hizmetleri: Su tesisatı, elektrik, çilingir, cam ve benzeri tamir işleri ile acil servis ve irtibat hizmetleri verilmesini sağlar.
- Enflasyondan korunma

- Deprem ve yanardağ püskürmesi: Bu durumlarda oluşabilecek zararlar sigorta şirketi tarafından karşılanmaktadır. Deprem durumunda ilk olarak DASK limiti dahilinde ödeme yapılır. DASK poliçesinin karşılamadığı kısmı konut sigortası tarafından isteğe bağlı olarak alınabilir.
- Aile reisi sorumluluğu
- Dahili su: Su tesisatının patlaması, taşması, sızması, tıkanması, kırılması ve donması sonucunda oluşan zararları ve muslukların açık unutulması gibi durumlarda oluşan zararları karşılar.
- Erozyon: Konut sigortasına sahip olan bölgede toprak kayması, yer çökmesi gibi durumlar yaşandığında oluşan hasar sigorta firması tarafından ödenir.
- Araç çarpması: Hava ve kara araçlarının konuta çarpması sonucunda oluşan hasarı karşılar.
- Fırtına, duman, kar ağırlığı: Çatı üzerinde biriken karın, ağırlık sebebiyle çatıya ve bina içindeki eşyalara zarar vermesi durumunda oluşan zararı karşılar.
- Yangın mali mesuliyet
- Enkaz kaldırma: Hasar sonucunda meydana gelen yıkıntının taşınma masraflarını karşılar.
- Alternatif ikametgâh değişikliği masrafları: Bir hasar sonucunda evin kullanılamaz olmasıyla geçici olarak yaşanılacak yerdeki masrafların ödenmesi.

Konut Sigortasının hesaplanmasında öncelikle evin bulunduğu konum baz alınarak, çevresi, kaç yaşında olduğu, metre karesi vb. faktörler göz önüne alınarak hesaplanır. Konut sigortası; hırsızlık sigortası, yangın sigortası, eşya sigortası, doğal afetlerden korunmak için yapılan sigortaların tümüne verilen isimdir. Konut sigortası, sahip olduğunuz konutun istem dışı bir zarar görmesi durumunda sigortalıyı büyük bir masraftan kurtarmaktadır. (Url-11)

Zorunlu Deprem Sigortası

1999 yılında Marmara’da meydana gelen depremle birlikte yaşanan durum, devleti daha sonra oluşabilecek depremlere karşı hazırlıklı olmaya yönlendirmiştir. Afetler mevzuatı gereğince devletin, vatandaşa yıkılan binası yenileyebilmesi amacıyla finansal olanak sağlamak yükümlülüğü vardır. Ancak devletin bunu sağlayabilecek potansiyel kaynaklara sahip olmadığı görülmüştür. Bu durum “Zorunlu Deprem

Sigortasını” gündeme getirmiştir. Sigorta bu noktada bir kaynak olarak kullanılmaya çalışılmıştır. 4452 sayılı kanunun verdiği yetkiyle 25/11/1999 tarihinde 587 sayılı KHK ile Zorunlu Deprem Sigortası yürürlüğe konulmuştur. (Uralcan, 2008)

Kanuni olarak zorunlu tutulan bu sigorta türünde konutun bulunduğu koruma ve yapının cinsine göre metrekare fiyatı belirlenir. Belirlenen metrekare fiyatı konutun brüt metrekaresi ile çarpılarak sigorta bedeli belirlenir. Her yıl sigortanın bedeli güncellenir ve yenilenir.

Zorunlu Deprem Sigortasının Amacı ve Kapsamı:

587 sayılı KHK'nın 1.maddesinde zorunlu deprem sigortasına dair kanun hükmünde kararnamenin amacı; “meydana gelecek deprem afeti sonucunda bina maliklerinin veya intifa hakkı sahiplerinin, binaların hasarlanması nedeniyle uğrayacakları maddi zararlarının karşılanmasını teminen zorunlu deprem sigortası yaptırmalarına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.”(TSB,ResmiGazeteNo:23919,tarih:27.12.1999)

Kapsam: “634 sayılı Kat Mülkiyeti Kapsamındaki bağımsız bölümler, tapuya kayıtlı ve özel mülkiyete tabi taşınmazlar üzerinde mesken olarak inşa edilmiş binalar, bu binaların içinde yer alan ve ticarethane, büro ve benzeri amaçlarla kullanılan bağımsız bölümler ile doğal afetler nedeniyle Devlet tarafından yaptırılan veya kredi ile yapılan meskenler zorunlu deprem sigortasına dahildir. Kamu kurum ve kuruluşlarına ait binalar ile köy yerleşik alanlarında yapılan binalar bu Kanun Hükmünde Kararname kapsamında zorunlu deprem sigortasına dahil değildir.” (TSB, Resmî gazete no:23919, tarih: 27.12.1999)

DASK (Doğal Afet Sigortaları Kurumu)

“Zorunlu deprem sigortası ile depremin ve deprem sonucu meydana gelen yangın, infilak, tsunami ve yer kaymasının doğrudan neden olacağı maddi zararları, poliçenizde belirtilmiş limitler dahilinde nakit olarak karşılar. Dask tarafından temin edilebilecek azami teminat tutarı bütün yapı tipleri için 150 bin TL'dir. Azami teminat tutarı tespit edilirken yıkılan meskenin yeniden inşa edilmesinin maliyeti (arsa değeri hariç) dikkate alınır. Sigortalının teminat tutarı (sigorta bedeli) azami teminat tutarını

geçmemesi koşuluyla meskenlerin büyüklüğüne ve yapı tarzına göre belirlenir.” (Url-12)

Konut sigortası ve DASK arasındaki fark:

Bu iki sigorta türünü birbirinden ayıran en temel özellik DASK’ın yaptırılmasının devlet tarafından zorunlu tutulduğu ancak konut sigortasının isteğe bağlı bir şekilde yaptırılmasıdır.

DASK olarak bilinen zorunlu deprem sigortası, deprem meydana geldiğinde binaların başına gelebilecek hasarları karşılamak amacıyla yaptırılıyor. DASK doğrudan deprem sonucunda oluşan zararları karşılıyor. Yani deprem sonucu meydana gelen yangın, patlama, tsunami ve yer kaymasının sadece binada meydana getirdiği maddi hasarlar DASK ile karşılanır. DASK poliçesinin limitini aşan hasarları DASK karşılamaz. Ancak deprem sonucu yaşanan hasarlar DASK’ı aşacak kadar büyükse, bu durumda konut sigortası devreye girecek ve DASK sigortasını aşan hasarları karşılayacaktır. (Url-13, Url-14)

Kullanım Aşamasında Sigortalanmaya Gereksinim Duyulan Diğer Konular

Kullanım aşamasında sigorta kavramı içinde yer alması gereken çok önemli bir konu da kusurlu tasarım ya da tasarımın kusurlu uygulanması sonucu doğabilecek hatalara karşı bir önlem alınması gereğidir. Uygun olmayan/kusurlu detay ve malzeme seçimi konuları, özellikle mesleki sorumluluk sigortası içinde yer alabilen konular olup, yapım aşamasında kullanılan All Risk sigortalarında kapsam dışında tutulduğu açıkça belirtilememektedir. Tasarım aşamasında mesleki sorumluluk sigortası yapılmaması durumunda bu risklere karşı herhangi bir güvence sisteminin olmaması; fiziksel, fonksiyonel ve estetik performans koşulları ile ilgili olarak kullanım döneminde ortaya çıkabilecek eksiklikler ya da hatalar nedeniyle müşterinin kullanım dönemindeki memnuniyetini ilgilendiren bu konuların teminat altına alınmaması anlamına gelmektedir. Kullanım döneminde mesleki sorumluluk sigortaları, tasarımdan kaynaklı hataların ve bu hataların doğurabileceği etkileri kapsam altına almaktadır.

5.MİMARLARA YÖNELİK MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTALARI

5.1.Tasarım Sürecinde Mimarın Rolü, Yetki ve Sorumlulukları

Mimarlar, tasarım sürecini kontrol altında tutmak ve bütünleştirmek amacıyla; teknolojik gelişmeleri izlemek, proje yönetimi, tasarım, yapım, müşteriyle olan ilişkilerin iyi tutulması ve devam ettirilmesi gibi birçok konudan sorumludurlar. Mimarlar, proje paydaşları arasındaki koordinasyonun sağlanmasından sorumludurlar. Mimarlar, tasarım aşamasından başlayarak inşaat projelerinin sonuçlanmasına kadar olan her aşamada aktif görev üstlenmektedirler. Mimarlardan beklenen genel hizmetler;

- Mal sahibi ile iletişim kurmak
- Mal sahibinin yatırımını yönlendirmek
- Mal sahibinin ihtiyaçlarına karşılık verebilmek
- Mal sahibinin ihtiyaçlarını kavramsallaştırmak, fikirlerini grafik olarak sunabilmek
- Müteahhitlerle görüşme yapmak
- Yeni iş temin etmek
- Pazar araştırması yapmak
- Yapı malzemelerine ve yapım işlerine ve tekniklerine ilişkin teknik bilgi toplamak
- Binayı biçimlendirmek
- Binanın nasıl ve ne ile yapılacağına karar vermek
- İnşaatı yönetmek

Olarak gösterilebilir. (Ayalp & Öcal, 2016)

Avrupa Birliğine üye olan ülkelerde, Avrupa Toplulukları Komisyonu'nun 85 / 384 / EEC sayılı direktifine göre, mimarlık yapabilecek yetkinliğe sahip olabilmek için gerekli bazı temel koşullar vardır. Bunlar;

- Estetik ve teknik gereksinimlere cevap verebilen mimari tasarım üretebilecek bir yeteneğe sahip olmak
- Mimarlık tarihi ve teorileri, sanatsal, teknolojik ve beşerî bilimler konularında yeterli bilgi düzeyine sahip olmak
- Mimari tasarımın kalitesini etkileyecek güzel sanatlar konusunda bilgi sahibi olmak
- Kentsel tasarım ve planlama hakkında yeterli bilgiye sahip olmak
- Planlama süreci için gerekli konular hakkında bilgiye sahip olmak
- İnsanlar ve yapılar arasındaki ilişkiyi, yapılar ve çevresi arasındaki ilişkiyi, yapılar arasında kalan mekanların insan ihtiyaçları ve insan ölçeğiyle ilişkilendirilmesini kavrayabilmek
- Mimarlık mesleğinin ve mimarın toplumdaki rolünü kavramak
- Projelerin tasarımında kullanılan araştırma yöntemlerini ve teklif hazırlama süreçlerini kavramak
- Bina tasarımı ile ilgili strüktür tasarımını, inşaat ve mühendislik projelerini anlamak
- İç mekân tasarımında, konforun ve iklime karşı korunmanın sağlanabilmesi için fiziki problemler ve teknolojiler ile binaların işlevleri konularını yeterli düzeyde anlamak
- Maliyet ve imar mevzuatının getirdiği kısıtlamalar çerçevesinde kalarak aynı zamanda bina kullanıcılarının taleplerini karşılayabilecek gerekli tasarım becerisine sahip olmak
- Planları genel planlama kararlarıyla bütünleştirebilmek için gerekli endüstriler, örgütlenmeler, yasal düzenlemeler ve süreçler konularında yeterli bilgiye sahip olmak

Şeklinde sıralanmıştır. (Avrupa Toplulukları Komisyonu, 2016)

Mühendis- Mimarın görev tanımı, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) – Serbest mühendislik ve mimarlık hizmetleri asgari ücret yönetmeliği madde 04.01'de açıklandığı üzere;

“Mühendislik ve mimarlık hizmetlerini uzmanlık ve çalışma konuları ile TMMOB ve bağlı buldukları Meslek Odaları yasa, tüzük ve yönetmeliklerine göre yapmaya yetkili kişilerdir.”

Mühendislik ve Mimarlık Hizmetleri (MMH), mimarın ve mühendisin yetkisinin bulunduğu alanlar, yine aynı yönetmeliğin 04.02.nci maddesinde belirtildiği üzere; *“Mühendis ve mimar unvanı ile mesleğinin icrasında her türlü araştırma, müşavirlik, bilirkişilik, etüd, harita, plan, proje, resim ve hesaplarının hazırlanması ve bunların uygulanması ile ilgili her türlü kontrollük hizmetlerinin uzmanlık konularına, ilgili kanunlara, tekniğin ve mesleğin genel ilke ve menfaatlerine uygun olarak uyum ve birlik içinde yapılmasında yetkilidir.”* (Url- 15)

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Serbest Mühendislik ve Mimarlık Hizmetleri Asgari Ücret Yönetmeliğinin 6.maddesinde Mühendislik ve Mimarlık Hizmetleri ile ilgili belirtildiği üzere; (Url-15)

- Yapı üretimi
- Etüd
- Araştırma
- MMH gerektiren herhangi bir yapım işinin ve imalatının plan, teknik şartname, proje, harita, işçi sağlığı ve güvenliği esasları, resim, hesaplama, genel şantiye organizasyonu işleri ve bütün bu işlerin teknik mevzuata uygun olarak yürütülmesinin ve denetlenmesinin sağlanması ilgili mühendis ve mimarlar tarafından yapılır.
- Etüd ve proje hizmetleri, her türlü araştırma, müşavirlik, etüd, plan, harita, proje, resim, bilirkişilik ve hesaplarının hazırlanması ve denetlenmesi konularına göre ilgili mühendisler ve mimarlar tarafından yapılır. (TMMOB, Serbest Mühendislik ve Mimarlık Hizmetleri Asgari Ücret Yönetmeliği, 06.01.madde)
- Mesleki Kontrollük Yapı üretiminin veya MMH gerektiren herhangi bir imalatın ve yapımın, yapım sırasında, yürürlükteki yasalara ve yönetmeliklere uygunluğu, şartname ve projelerine uygunluğu mühendis ve mimarlarca

uzmanlık konularına göre ayrı ayrı kontrol edilir. (TMMOB, Serbest Mühendislik ve Mimarlık Hizmetleri Asgari Ücret Yönetmeliği, 06.02.madde)

- Fenni Mesuliyet Yapı üretiminin veya MMH gerektiren herhangi bir imalatın ve yapımın, onaylı proje, ruhsat ve eklerine uygun olarak yapılması, sürveyan, şantiye şefi ve mesleki kontrollük hizmetlerinin koordinasyonunun sağlanması, MMH ile ilgili her türlü hususun yürürlükteki yasalar ve yönetmelikler açısından kontrol edilmesi ve denetlenmesi, o planla ilgili mühendis ve mimarlar tarafından yapılır. Mühendisler ve mimarlar tüm bu işlemlerin gerçekleştirilmesinde resmi kontrol kurumlarına karşı, işverene karşı ve üyesi bulunduğu Meslek Odalarına karşı sorumludurlar. (TMMOB, Serbest Mühendislik ve Mimarlık Hizmetleri Asgari Ücret Yönetmeliği, 06.03.madde)

Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Mimarlık-Mühendislik Hizmetleri ve asgari ücret- asgari çizim ve düzenleme esasları yönetmeliğinin 6.maddesinde tanımlanan mimarlık-mühendislik hizmetleri ve esaslarınca; yapı üretiminin gerçekleştirilmesine esas, proje ve kontrollük hizmetleri uzmanlık ve çalışma konularına göre ilgili oda üyesi mimar ve mühendisler tarafından yapılır. Esas proje yanında ya da ayrıca üstlenilecek kontrollük hizmetleri ise şunlardır; (Url-16)

- Şantiye Şefliği: “Yapı üretimi veya mimarlık-mühendislik hizmeti gerektiren herhangi bir imalatın proje, resim ve hesaplarına, fen ve sanat kurallarına, planına, işçi sağlığı ve iş güvenliği esaslarına ve genel şantiye organizasyonu işlerine dair teknik mevzuata uygun olarak mesleki kontroller ve fenni mesuliyetin gerektirdiği direktifleri doğrultusunda yürütülmesi ve denetlenmesinin ilgili mimar ve mühendisler tarafından yapılmasıdır.” (Madde 6-a)
- Mesleki Kontrollük: “Mimar ve mühendisler tarafından uzmanlık alanları doğrultusunda her proje, yapım işi ve imalat için ayrı ayrı yönetmeliklerin, yürürlükteki yasanın, şartnamelerin ve projelerine uygunluğunun denetlenmesidir.” (Madde 6-b)
- Fenni Mesuliyet: “Yapı üretiminin veya mimarlık mühendislik hizmeti gerektiren herhangi bir imalatın onaylı proje, ruhsat ve eklerine uygun olarak yapılmasının sağlanması için sürveyan, şantiye şefi ve mesleki kontrollük

hizmetlerinin koordinasyonu, yapı üretimi ile ilgili her türlü hususun yürürlükteki imar yasası, imar planı, yönetmelikleri ve lejantları ile TMMOB Kanun ve yönetmelikleri açısından denetlenmesi ve tüm bu hususların gerçekleştirilmesinde işverene, resmi kontrol kurumlarına ve meslek odalarına karşı mimar ve mühendislerce üstlenilen yetki ve sorumluluklardır.” (Madde 6-c)

Mesleki Davranış İlkeleri:

TMMOB Mesleki Davranış İlkeleri; Mühendislerin ve Mimarların mesleklerini uygularken göz önünde bulundurmaları gereken değerleri, kararlarına yol gösterecek bir toplumsal sözleşmenin öğelerini vermek için hazırlanmış ve 2003 yılında Mühendislik- Mimarlık Kurultayında kabul edilmiştir. (TMMOB, Mesleki Davranış İlkeleri, 2003)

Mimarların ve Mühendislerin, birey olarak kendilerine karşı sorumlulukları:

- Bilimi ve teknolojiyi insanlık yararına kullanmayı yaptığı mesleki işin temel ilkesi olarak kabul eder ve o şekilde davranır,
- Mesleki bilgisini ve yeteneklerini devamlı geliştirme çabası ve düşüncesiyle yol almanın sorumluluğunu taşır,
- Yaptığı mesleki alan içerisinde en iyi tasarım ve uygulama hizmetini vermenin sorumluluğunun bilincindedir,
- Ulusal ve uluslararası adalet, özgürlük, eşitlik, dürüstlük, güvenilirlik ve hukuksal branşlardaki değişikliklerde ve gelişimlerde, hizmet üretimi ve süresi boyunca sorumlu olmanın mesleki bilincini taşır,
- İş sözleşmelerindeki geçerli olan kurallara ve yönetmeliklere uyarlar,
- Yeterli oldukları mesleki alanlarda mesleki hizmet üretmeyi kendilerine amaç edinirler,
- Disiplinli çalışmalarını gerektiren durumlarda bir arada çalışır ve birlikte üretmeyi amaç edinip çalıştıkları diğer meslek gruplarına da saygı gösterirler,
- Mimarlar ve mühendisler ancak hak ettiği unvanları kullanmayı uygun bulurlar,
- Mesleki davranış ilkelerine uygun olmayan davranışlarda bulunmazlar.

Örgütsel Davranış Kuralları:

- Örgüt faaliyetleri sırasında oluşturulan, karar altına alınan ilke ve kuralların hayata geçirilmesi, yazılı kurallar, örgüt gelenek ve kültürlerine saygılı davranmayı ilke kabul eder,
- Örgütsel ve yönetsel sorumlulukların yerine getirilmesinde en üst seviyede duyarlılık gösterir,
- İnsanlığın evrensel değerlerine ve hukukun üstünlüğüne dayalı örgüt yönetimini geliştirerek örgüt içi demokrasinin düzenlenmesini sağlar,
- Mesleğinin ve meslek arkadaşlarının toplumdaki itibarını yükseltecek mesleki davranış ilkelerini yaşama geçirmeyi görev bilir,
- Meslek ilkelerinin uygulama ve denetiminde etik kurallar geliştirir,
- Mühendis ve mimarların mesleki, sosyal, kültürel, ekonomik gelişimleri için örgütlü müdahaleyi ön planda tutar.

Toplumsal ve sosyal sorumlulukları:

- Mimarlar ve mühendisler, insan haklarını koruyan, barışa ve demokrasiye yönelik tavırlarla, topluma saygısını ön plana alarak ilişkilerini geliştirir ve güçlendirirler,
- Mimarlar ve mühendisler, din, dil, ırk, cinsiyet ve coğrafi ayırım fark etmeksizin, çok kültürlü yapının korunmasını baz alarak, kültürel zenginliğin geliştirilmesi anlayışıyla hizmetlerini gerçekleştirirler,
- Toplumun sağlıklı gelişmesini ve çevreyi ön planda tutar.

Doğaya ve çevreye karşı sorumlulukları:

- Mimarlar ve mühendisler, edindikleri mesleki bilgiyi, tecrübeyi, beceri ve deneyimlerini toplumsal çıkarların ve kültürel mirasın korunması için kullanırlar. Toplumun yararı için duydukları sorumluluk ve endişe özel çıkarlarının üstünde yer alır,
- Mimarlar ve mühendisler, işyerlerinde gerekli olan işçi sağlığı ve iş güvenliğini sağlamak amacıyla gerekli önlemlerin alınmasını, mevcut yasa, yönetmelik, tüzük vb. yasal mevzuatta yer alan önlemlerin hayata geçirilmesini sağlar,

- Üretim sürecinde yapılan değişikliklere bağlı olarak, önlemlerin geliştirilmesi amacıyla meslek örgütü ile birlikte çalışır. Meslek örgütünün bu konuyla ilgili sorumluluklarını yerine getirip getirmediğini takip eder,
- Mimarlar ve mühendisler, mesleki hayatında kamusal çıkarları gözeterek çalışırlar, hizmet verdikleri kuruluş veya ortamda kamu zararına olan uygulamalara engel olurlar. Bunu sağlarken kişisel haklarının zarar görmemesi için meslek örgütleri tarafından desteklendiklerini bilirler. TMMOB, mühendis ve mimarların meslek alanlarında kamuyu zarara uğratacak faaliyetlere engel olmaları halinde zarara uğramalarını önleyen tedbirler alır. (TMMOB, Mesleki Denetim)

Mimarın işveren/müşteriye karşı sorumlulukları:

- Mimarlar ve mühendisler, müşterileriyle teknik konulardaki mesleki çalışmalarında her zaman ve her durumda güvenilir bir iş yapan, vekil veya danışman olarak işverenin veya müşterinin çıkarlarını korur. Toplumun refahını ve güvenliğini tehlikeye atmadan, mesleki beceri ve deneyimlerini kullanarak uygun ve kusursuz bir iş yapmaya çalışır,
- İşverenleri veya müşterisi ile olan iş ilişkilerini etkileyebilecek doğrudan veya dolaylı olarak bir para, hediye, hizmet ya da iş teklifini kabul etmez,
- İşveren/müşterinin ticari ve teknolojik sırlarını izin almadan başkasıyla paylaşmazlar ve bunları kişisel çıkarları için kullanmazlar. (TMMOB, Mesleki Davranış İlkeleri, 2003)

5.2.Tasarım Aşamasında Kullanılan Mesleki Sorumluluk Sigortaları

Sorumluluk sigortası, “*sigorta ettirenin malvarlığının, sigortacı tarafından bir prim (ücret) karşılığında sorumluluğun ekonomik sonuçlarına karşı sigorta güvencesi altına alınmasını öngören bir sözleşmedir.*” (Ünal, 1998)

Mesleki sorumluluk sigortası; her meslek grubu için özel hazırlanan, o meslek grubunun faaliyetlerini yerine getirirken oluşabilecek ihmal ve kusurlar sonucu mesleki uygulamaların tam olarak yerine getirilememesi veya bu uygulamalar yerine getirilirken yapılacak hatalar, ihmaller vb. durumlar sonucu müşterilerinin

kendilerinden talep edebilecekleri tazminatları ve geri dönüşleri teminat altına alan bir sigorta kapsamıdır. (Url-17)

26 Mayıs 2013 tarihinde 28658 sayılı Resmî gazetede yayınlanan, Mesleki Sorumluluk Sigortası ile ilgili bir kanun vardır. Bu kanunda Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları yer almaktadır. Mesleki Sorumluluk Sigortası bu kanuna tabii olarak gerçekleştirilmektedir. (MSS Genel Şartları, 2013)

Mimar mesleki sorumluluk sigortaları; mimarların ya da mimarlık bürosu sahiplerinin, işlerini yaptıkları sırada üçüncü kişilere verdikleri zararlar yüzünden onların tazminat taleplerini karşılamak amacıyla yapılan ve yaptırılması isteğe bağlı olan sorumluluk sigortalarının bir şeklidir. (Zurich Sigorta, 2016)

Sigortacılar açısından mesleki sorumluluk sigortaları; daha çok mimarların işlerini yaptıkları sırada kendilerini daha rahat hissetmelerine, güvence altında olmalarına, işlerini daha rahat koşullarda uygulamalarına ve risk endişesi duymadan yaptıkları işi gerçekleştirmelerine fırsat tanıyan çağdaş bir sigorta şekli olarak sunulmaktadır. Mimarlar açısından bakıldığında bu sigorta; mimarlar mesleklerini uygularken iş sahibine karşı taahhüdün eksiksiz yerine getirilmesini sağlayan bir denetim aracı olarak görülmektedir. (Url-18)

Tasarım aşamasında mesleki sorumluluğu sağlayan ve zorunlu olmayan iki çeşit mesleki sorumluluk sigortası vardır. Bunlar;

- Yıllık mesleki sorumluluk sigortası
- Proje bazlı (Tek proje) mesleki sorumluluk sigortası poliçesi (Single Project PI) (Zurich Sigorta, 2016)

Yıllık mesleki sorumluluk sigortası, 1 yıl vade ile düzenlenen, her yıl poliçe bitiş tarihi itibarıyla yeniden 1 yıl vade ile yenilenen ve mimarların yıl boyunca hizmet verdiği ve/veya vereceği tüm mesleki hizmetleri teminat kapsamına alan sigorta şeklidir. Diğer yandan, proje bazlı (tek proje) mesleki sorumluluk poliçeleri sadece tek bir proje için ve talep edilen proje süresince teminat sağlayan sigorta poliçesi türüdür. Proje bazlı mesleki sorumluluk sigortasında poliçe vadesi proje vadesi ile paralel olarak proje planlanması ve/veya dizaynı itibarıyla başlayıp proje tamamlandıktan sonra 10 yıla kadar teminat sağlayabilir. Proje bazlı mesleki sorumluluk poliçeleri ağırlıklı

olarak müteahhitler tarafından mimarlardan sadece o proje özelinde bir sorumluluk sigortası talep etmesi nedeniyle düzenlenir. (Demet Karakullukçu, kişisel görüşme, 8 Kasım 2019)

5.3.Mimar Mesleki Sorumluluk Sigortasının Kapsamı ve Sınırları

Mimarların mesleki sorumluluk sigortasının kapsamını genel olarak mimarların mesleki sorumluluklarını yerine getirmelerindeki kusurları, eksiklikleri ve mimarın müşterisi ile ilişkileri oluşturmaktadır.

Mimar mesleki sorumluluk sigortasının kapsamı şöyle özetlenebilir:

- Mimarların görevini gerektiği gibi yapmamasından doğan zararlar,
- Mimarların müşterilere karşı özen borcunu yerine getirmemesinden doğan zararlar,
- Mimarların müşterilerine kusurlu davranışları yüzünden doğan zararlar,
- Mimarların müşterilerine kusurlu davranışlarından dolayı yakında ödemek zorunda kalacakları zararlar

Olarak sıralanmaktadır. (Url-18)

Mimarlar işlerini gerçekleştirirken bazı kurallara uymakla yükümlüdür. Mimarların çalışma alanlarındaki kusurları, eksiklikleri, hataları veya özensiz davranışları mesleki sorumluluk sigortasının içeriğini oluşturmaktadır. Mimarların müşteri veya iş sahibiyle iletişimi ve ilişkisi son derece önem taşımaktadır.

Mesleki Sorumluluğun Sınırları

Mimarların öncelikli olarak mesleki sorumluluğu, 42/31 numaralı Mesleki Yeterlilik Kurumu toplantısında görüşülerek kabul edilen, TMMOB Mimarlar Odası / Mimarlık Hizmetleri Şartnamesi ve En Az Bedel Tarifesinde tanımlanır ve mimar burada tanımlanan kurallara uygun olarak işini gerçekleştirmek zorundadır. (TMMOB Mimarlar Odası, 2011)

Mimarlık Hizmetleri Şartnamesinin amacı; “mimarlık mesleki uygulamalarında meslek haklarını ve etiğini korumak ve kamu yararını gözetlemek üzere mimar ile işveren/iş sahibi ya da müşteri arasında imzalanan sözleşmeye dayanan mimarlık hizmetlerinin yürütülmesinde uygulanacak genel esasları tespit etmektir.” Bu şartnamenin kapsamında; mimarlık hizmetleri üreten mimarların hak ve

sorumlulukları belirlenmiş ve bu hizmetleri karşılığında belirlenecek asgari ücretler, mimarların görev ve sorumlulukları ile etkinliklerinin denetim kuralları, serbest mimarlık hizmetlerinin yapılmasında uyulması gereken kurallar ve uygulamaların tarifleri yer almaktadır. (TMMOB Mimarlar Odası Madde; 1/2)

Mimarın görev, hak, yetki ve sorumlulukları:

- Mimar, yürürlükte bulunan mimarları ilgilendiren bütün yasa, tüzük, şartname, yönetmelik ve standartlarla ilgili Mimarlar Odası'nın belirlediği mimarlık mesleğinin uygulanmasına ilişkin kararlarına uymak ve yaptıkları bu çalışmaları ve uygulamalarını Mimarlar Odası'nın mesleki denetimine sunmak zorundadır.
- Mimar, projelerinin;
  - Türk Standart normlarına uygun yapılmasını sağlamaktan,
  - Mimarlar Odası Mimari Proje Çizim ve Sunuş Standartlarına uygunluğunu sağlamaktan,
  - Yürürlükteki yönetmeliklere ve şartnamelere uygunluğunu sağlamaktan ve
  - Bütün bunların kontrolünden sorumludur.
- Serbest mimarlık hizmetleri dahilinde mimar, hizmetin başlamasından önce iş sahibi ile sözleşme imzalamak zorundadır. Bu sözleşme; işin kapsamı, süresi, aşamaları, bedeli ve karşılıklı haklar konularında Mimarlar Odasınınca hazırlanmış tip sözleşmedeki asgari koşulları kapsar.
- Mimar, bir yapıyı” eser sahibi” olarak tasarlar ve yapımını sonuna kadar denetler. Yaptığı eserinin kusursuz ve tam olarak gerçekleştirilmesini izler ve kontrol eder. Yaptığı eserin eksiksiz bir şekilde iş sahibine teslim edilmesinden mimar sorumludur.
- Mimar, 5846 Sayılı "Fikir ve Sanat Eserleri Yasası" hükümlerine göre ve mimarlık mesleğinin genel tanımı ve uygulaması çerçevesinde gerçekleştirdiği plan, proje, resim, her türlü tasarım ve maketin ve bunlara dayanılarak gerçekleştirilen yapıların telif haklarına sahiptir olmakla birlikte bunların ne şekilde çoğaltılacağına ve yayınlanacağına mimar kendisi karar verir.
- Mimar, üstlendiği projenin her aşamasında o aşamaya ait çizili ve yazılı bütün belgeleri iş sahibinin onayına sunmakla mükelleftir.

- Mimar, iş sahibine danışmadan, iş sahibinin bilgisi olmayan ve oluru olmadan onaylanmış projesinde, yapının bünyesinde herhangi bir değişikliğe gidemez. Daha önceden belirlenmemiş ve iş sahibinin onayı alınmamış bir harcamayı gerektiren her türlü durumda ve kararda iş sahibinin onayını almak ve iş sahibini bilgilendirmek zorundadır.
- Mimar, inşaat süreci boyunca projede daha önceden belirlenmemiş, tahmin edilmemiş ve öngörülmemiş zorluklar veya teknik sorunlar, bu süreçte ortaya çıkabilecek beklenmeyen bütün durumlar karşısında gerekli değişiklikleri yapmaktan ve oluşan bu durumlardan iş sahibini bilgilendirmekten sorumludur.
- Mimar, projelerinin tekniğine uygun uygulanıp uygulanmadığını denetleme hakkına sahiptir. Herhangi bir uygulama hatası ve kusuru tespit ettiğinde ise iş sahibinden veya yapımcıdan bu hatayı düzeltmesini ister. Sahip olduğu bu hak gereğince, sadece projeleri tekniğine uygun olarak uygulandığı müddetçe yapı kullanma izin belgesini imzalar. Hatalı durumda, uygulanma hasarı düzeltilmediği sürece yapı kullanma iznini imzalamaz. İş sahibinin bu durumlarda ve bu nedenlerle herhangi bir mali veya hukuki bir istemde bulunamayacağını iş sahibiyle imzaladığı sözleşmesi ile bilmesini sağlar.
- Mimar, üstlendiği mimarlık hizmetlerinin hatasız, kusursuz ve eksiksiz olarak yapılmasından ve tamamlanmasından sorumludur. Mimar, yaptığı tasarımın ve mimarın denetimi altında gerçekleştirilen yapının kullanıcılarına ve sahiplerine kusursuz ve tam olarak teslim edilmesi konusunda yasarca görevlendirilmiş yapı sorumlularından birisidir. (TMMOB, Mimarlık Hizmetleri Şartnamesi)

Mimarın sorumlu tutulamayacağı durumlar:

- Mimar, iş sahibinin kendisine verdiği bilgilerin eksik, hatalı ve yanlış olmasından dolayı sorumlu tutulamaz.
- Mimar, iş sahibinin yapmış olduğu veya yapacağı hatalarından sorumlu tutulamaz.
- İş sahibinin, proje ve uygulama aşamalarında mimarın bilgisi dışında kalan veya mimarın talebi, oluru olmadan görevlendirdiği mühendis, uzman ve teknik elemanların çalışmalarından, hatalarından, yanlışlıklarından veya kusurlarından mimar sorumlu tutulamaz.

- Mimar, proje ve uygulama çalışmalarına destek olmak üzere görevlendirilmiş olan mühendis ve diğer uzmanların çalışmalarını birlik içinde yürütmekten ötürü iş sahibine karşı sorumludur. Ancak uzmanların kendi branşlarıyla ilgili yaptıkları çalışmalarda yapacakları hata, yanlışlık veya kusurlardan sorumlu tutulamaz.
- Mimarın uyarıda bulunmasına rağmen, iş sahibi tarafından görevlendirilmiş olan; yüklenici, yapımcı, taşeron, imalatçı vb. alanlarda çalışanların yaptıkları yanlışlıklarda, hatalarından ve bu hatalardan ortaya çıkan zararlardan mimar sorumlu tutulamaz.
- İş sahibi, tasarım ve projelendirme sürecinde mimari veya bu konuyla ilgili çalışan ilgili mühendislik projesi müellifini kendi çıkarları doğrultusunda ve kendi tekniği, mesleki karar seçimlerine uymayan bir projelendirme yapmaya zorlar ise, bu durumun ve kararın iş sürecinde oluşturabileceği hukuki, mali veya nitel olumsuzluklardan mimar sorumlu tutulamaz. (TMMOB, Mimarlık Hizmetleri Şartnamesi)

Mesleki Sorumluluk Sigortası Kapsamı Dışında Kalan Hususlar

Mimarların mesleklerini uygularken yerine getirmeleri gereken bazı sorumlulukları vardır. Bu sorumlulukları yerine getirirken uymaları gereken birtakım kurallar vardır. Eğer bu kurallara uygun olmayan davranışlar sergilerlerse ve bunun sonucunda herhangi olumsuz bir zararla karşılaşılırsa bu durumlar sigorta kapsamı dışında kalmaktadır. Bu durumlara örnek olarak;

- Mimarların etik olmayan davranışları yüzünden doğan zararlar,
- Mimarların kasıtlı hareketleri yüzünden doğan zararlar,
- Mimarların işlerini yaparken alkol veya uyuşturucu maddelerinin etkisi altında buldukları için doğan zararlar verilebilir. (Url-18)

Yukarıda belirtilen koşullardan biri gerçekleştiğinde, mimar mesleki sorumluluk sigortası yaptırmış olsa dahi, olumsuzluk nedeniyle ortaya çıkan tazminat sigorta kapsamına girmez.

Mesleki Sorumluluk Sigortası Başlangıç ve Bitişi

Mesleki sorumluluk sigortası, sigorta teminatı yürürlüğe girdiği tarihte başlamaktadır. Bazı meslek gruplarında sigortanın başlayabilmesi için genellikle sigorta priminin bir

kısının ödenmiş olması gerekmektedir. Ancak bazı meslek gruplarında böyle bir zorunluluk yoktur ve tarafların anlaşmasıyla birlikte teminat başlamış kabul edilir. Mesleki sorumluluk sigortasının süresi; teminat kapsamındaki riskler ve tehlikeler nedeniyle olası hasarlara ilişkin yükümlülüklerin devam ettiği süredir. Bazı durumlarda sigortanın vaktinden önce sona ermesi söz konusu olabilir. (TSB, syf:648)

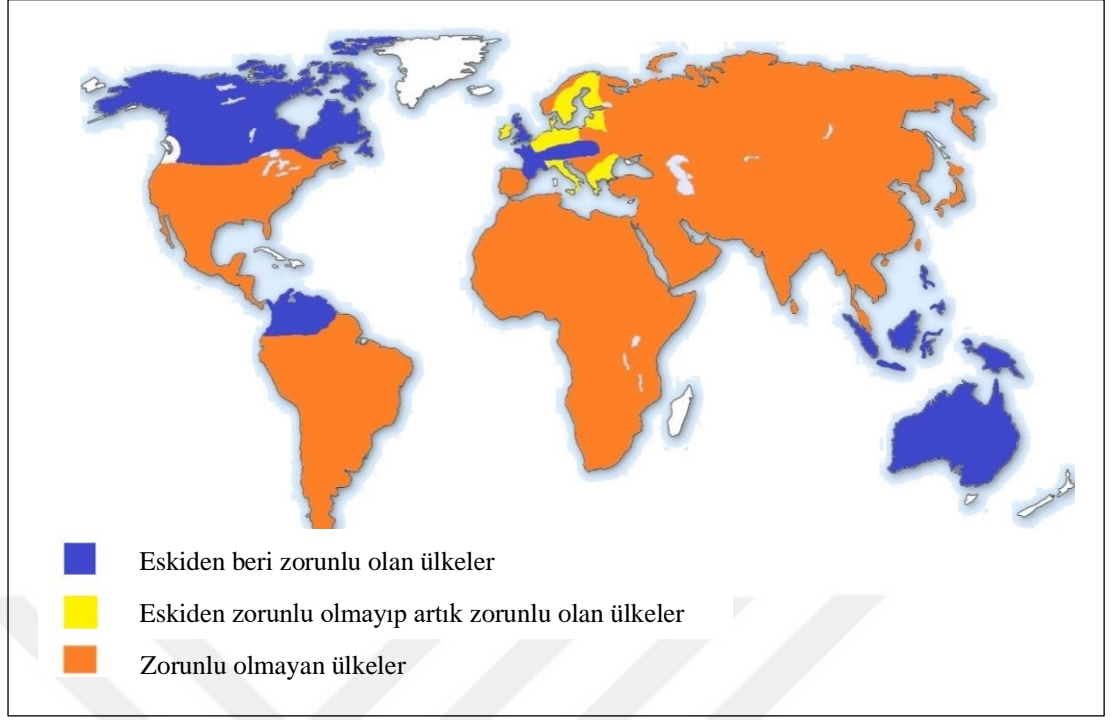
Bunlar:

- Poliçede yazılan bitiş tarihine varılamadıysa
- Taraflardan birinin sözleşmedeki şartları yerine getirmemesinden dolayı fesih sebebiyle
- Sigortalının kendi iradesiyle
- Sigortacının riskin büyümesi durumunda sözleşmeyi tek taraflı feshi nedeniyle
- Bazı branşlarda rizikonun gerçekleşmesi nedeniyle (Örn: hayat sigortalarında sigortalının ölümü sebebiyle) (TSB, syf:648)

Mesleki Sorumluluk Sigortası Zorunlu Mudur?

2004'te TMMOB Mimarlar Odası tarafından Türkçeye çevrilen "Dünyada Mimarlık Mesleği Uygulaması" yayınına göre, mimarların tasarladıkları ve inşa ettikleri binalarda oluşabilecek muhtemel hasarları karşılayabilmek için yaptırabilecekleri kişisel sorumluluk sigortasının 56 ülkede zorunlu olmadığı belirlenmiştir. (TMMOB Mimarlar Odası, Şentek, 2004)

ACE'nin web sayfasından Avrupa Mimarlar Birliği'ndeki ülkelerin her birinin tek tek mesleki sorumluluk sigortasının yaptırılmasının zorunlu olup olmadığı incelenmiştir. 2004 yılındaki raporla 2019'daki ACE'nin Avrupa Birliğine üye ülkelerin web sayfalarına girilerek mesleki sorumluluk ve sigorta açısından zorunlu olup olmadığı güncel haliyle değerlendirilmiş ve bu iki veri karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda şekil 5.1. oluşturulmuştur.

Şekil 5.1. Mesleki Sorumluluk Sigortasının Zorunlu Olduğu ve Olmadığı Ülkeler (2004'teki veriler Şentek, güncel veriler <https://www.ace-cae.eu/architects-in-europe/> adresinden alınmıştır.)

Şekil 5.1'de belirtildiği üzere;

- Avusturya, Avustralya, Kanada, Belçika, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Fransa, Lüksemburg, Slovakya ve Birleşik Krallık Devletleri'nde "Mimar Mesleki Sorumluluk Sigortası" yaptırmanın 2004'te yayınlanan raporda zorunlu olduğu görülmektedir.
- Bulgaristan, Danimarka, Finlandiya, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Hollanda, Portekiz ve İsveç'te "Mimar Mesleki Sorumluluk Sigortası" yaptırmak 2004'te zorunlu değil iken günümüzde zorunlu hale getirilmiştir.
- Şekil 5.1'de görüldüğü üzere; Arjantin, Brezilya, İsviçre, Çin, Mısır, İspanya, Macaristan, İsrail, Hindistan, Japonya, Kuzey Kore, Sri Lanka, Moldova, Meksika, Malezya, Norveç, Yeni Zelanda, Romanya, Rusya, Singapur, Slovenya, Güney Afrika, Kıbrıs, Polonya, Ukrayna, ABD ve Türkiye'de mimar mesleki sorumluluk sigortası yaptırmak zorunlu değildir.

Dünya ülkelerine gelişmişlik düzeyi açısından bakıldığında, gelişmiş ülkelerin birçoğunda mimarların çalışma hayatlarında ve uygulamalarında, mimar mesleki sorumluluk sigortası yaptırmak zorunlu tutulmuştur. Fransa, Belçika, Avusturya, Lüksemburg, Portekiz, İrlanda, Hollanda, Almanya, Danimarka, İsveç, Finlandiya gelişmiş ülkelerden olup, mimar mesleki sorumluluk sigortası yaptırmının zorunlu tutulduğu Ülkelere örnek olarak verilebilir. Yine belirli bir refah düzeyine ulaşmış ve gelişmiş ülkelerden, Hong-Kong, Japonya, Slovenya, İspanya, ABD, Singapur, Norveç ve Yeni Zelanda'da ise mimar mesleki sorumluluk sigortası yaptırmak zorunlu tutulmamıştır. Ancak bu ülkelerde belirli bir gelişmişlik düzeyinde olunması, mimarların çalışma hayatlarında üstlendiği geniş kapsamlı projelerde riskleri devretmek adına sigortadan faydalanılması yasalar tarafından zorunlu tutulmasa da tercih edilmektedir.

5.4.Mimarın, Mesleki Sorumluluk Sigortası Kapsamında Sigorta Sistemi ile İlişkisi

Sigortacılar mimarlara, mimar mesleki sorumluluk sigortası yaparken öncelikle sigorta poliçesi düzenlenecek mimar veya mimarlık bürosundan belirli konularla ilgili bilgi olarak bu bilgilere dayalı riskleri belirleme ve ölçme yoluna giderler. Bu bilgileri temin etmek için sigortacıların ellerinde mimarlara doldurttukları standart soru formları vardır. Bu form öncelikle mimarın/mimarlık ofisinin demografik bilgilerine ilişkin sorular içerir. Ana hatları ile

- Mimarın hizmet verdiği sektörün dağılımı (kamu, sivil, askeri, endüstriyel vb.),
- Portföyünde yer alan yapı ve proje dağılımları (çok katlı yapı, az katlı yapı, otel, ofis, fabrika, köprü, yol, tünel, liman, havaalanı, metro, özel dizayn yapı vb.),
- Hizmet verdiği ülkeler,
- Hasar geçmişi,
- Mimarın ismi ve mimarın tecrübeleri,
- Yıllık cirosunu dikkate almaktadırlar.

Bunların dışında projeye ilgili detaylı bilgiler sigortacılar tarafından alınmaktadır. Proje bazlı mesleki sorumluluk sigortası için ilgili projeye ilişkin ön raporlar ve risk etüdleri istenir. Projenin büyüklüğü, zorluk derecesi, sigortacının bu işten ne kadar para kazanacağı ve ne kadar prim alacağı dikkate alınan diğer faktörlerdir. İnşaatın

yapılacağı ülkenin mevzuatı risk için dikkate alınması gereken bir diğer değişkendir. Sigortacıların, bir mimarı ve/veya projesini sigorta ederken o projenin yapıldığı ülkenin yasal mevzuatları hakkında yeterli bilgi birikimine sahip olması gerekmektedir. (Demet Karakullukçu, kişisel görüşme, 8 Kasım 2019 & Selçuk Ünal, kişisel görüşme, 6 Kasım 2019)

Sigorta şirketleri yukarıda belirtilen ana faktörler ve diğer ikincil faktörlere göre farklı risk çarpanları ile bir riziko hesaplama aracı üzerinde prim hesaplaması yaparlar. Bu riskleri göz önüne almada sigorta şirketleri, bu meslek grubunda geçmiş veri ve tecrübelerine dayanarak aktüerler yardımıyla kendi hesaplama araçlarını (yazılımlarını) kullanmaktadırlar. (Demet Karakullukçu, kişisel görüşme, 8 Kasım 2019)

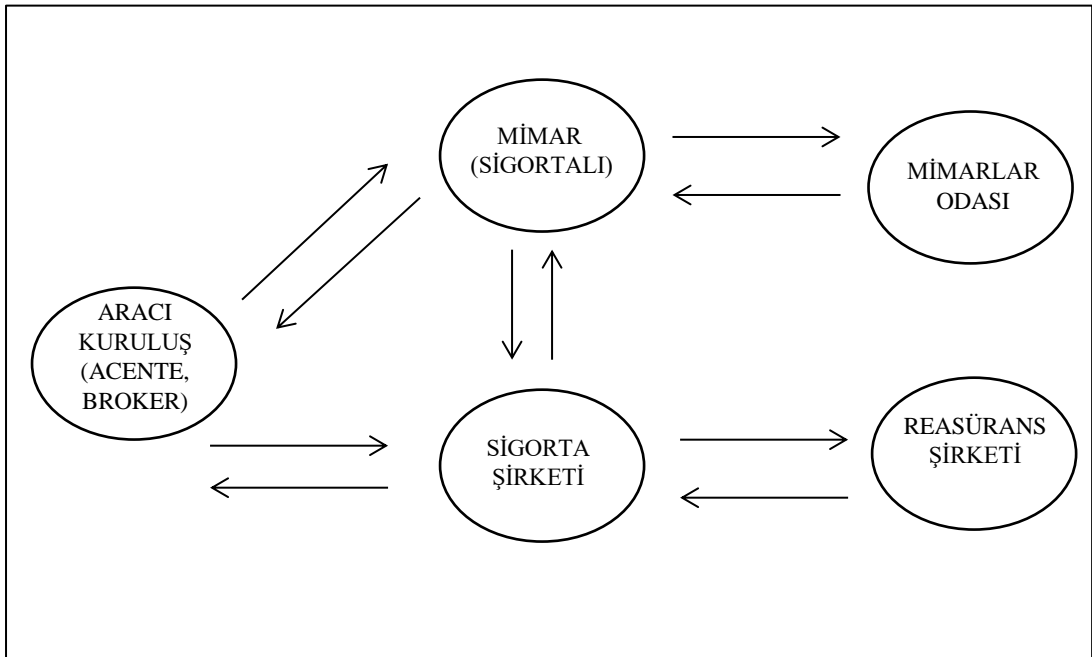
Belirlenen riskler sonucunda, talep edilen sorumluluk limiti ve uygulanabilir muafiyet seviyesine göre sigorta primleri yukarıda bahsedilen riziko hesaplama aracı üzerinden prim hesaplaması yapmaktadır. (Demet Karakullukçu, kişisel görüşme, 8 Kasım 2019)

Sigorta şirketinde görev yapan bir reasürden alınan bilgiye göre primler tecrübeyle tespit edilmektedir. Örneğin; riskin niteliği, başka risklerle kıyaslandığında ortaya çıkan veriler, piyasa koşulları, rekabet vb. veriler. Bu primleri hesaplamak için kullanılan bir yazılım yoktur. Ancak veri tabanları kullanılmaktadır. Sigorta şirketlerinin kendi bünyelerine ait bazı risk hesaplama araçları mevcuttur. Ancak ticari sır olması nedeniyle risk hesaplama araçlarına görüşmede ulaşılamamıştır. (Selçuk Ünal, kişisel görüşme, 6 Kasım 2019)

Mimar mesleki sorumluluk sigortası hala pek bilinen ve alınan bir sigorta poliçesi olmadığı için hem sayıca hem de tazminat tutarınca azdır. Ödenmiş ya da muallak (hasar dosyası açılmış ve ödeme süreci henüz tamamlanmamış) hasarlar mevcuttur. Son 5 yıl içerisinde hasar/prim oranı %5'in altındadır. (Demet Karakullukçu, kişisel görüşme, 8 Kasım 2019)

6.MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTALARI İLE İLGİLİ SAHA ÇALIŞMASI, DEĞERLENDİRMELER

Sigortacılık kavramının işleyişine bağlı olarak mimarlık mesleği sigorta sisteminin başlıca aktörleri aşağıda 6.1.'de basit bir şekilde şematize edilmiştir. Bu işleyiş şekline göre mimar mesleki sorumluluk sigortası konusu kapsamında, sigortalı kişi (mimar), içinde bulunduğu duruma ve isteğe bağlı olarak aracı kuruluş yardımıyla (acente, broker vb.) sigorta şirketlerinden sigorta için tazmin alabilmektedir. Bu gibi durumlarda sigorta yaptıracak kişi öncelikle bir acente veya broker aracılığıyla bu hizmeti alır. Aracı kuruluş sigorta şirketi ile sigortalı arasında bir bağdaştırma görevi üstlenmiş olur. Bir diğer seçenek olarak sigortalı kişi (mimar) bir aracıya ihtiyaç duymadan direkt olarak bir sigorta şirketi ile sözleşme sağlayabilir. Sigorta şirketleri örneğin riskin çok büyük olduğu bazı durumlarda sigorta ettiği menfaati kendi risklerini kontrol altına almak amacıyla tekrar sigorta ettirme gereği duymaktadırlar. Reasürans şirketleri bu noktada devreye girmektedir.

Şekil 6.1. Sigortacılık İşleyiş Şeması

Sigortalı mimarın mesleki sorumluluk, hak ve yetkilerini, ülkedeki yasa ve yönetmelikler çerçevesinde düzenleyen ve gereğinde haklarını koruyan mesleki örgüt ise Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Mimarlar Odası'dır. TMMOB Mimarlar Odası, mimarlık mesleğinin uygulanması ile ilgili kuralların belirlenmesiyle görevli ve zorunlu üyeliğe dayanan, kamu ve toplum yararına çalışan Anayasal bir meslek kuruluşudur. Mimarlar Odası, toplum hizmetlerinde bir meslek örgütü olarak mimarların haklarını koruma ve kollamanın yanı sıra, toplumun sağlıklı bir yaşam çevresine kavuşmasını ilke edinmiştir.

Bu tez çalışması kapsamında, genel olarak risk yönetimi ve risk yönetim aracı olarak sigorta sistemi incelendikten sonra yapı üretim sürecinde tasarım aşaması özelinde mimarlık ofislerinde tasarım sürecinde ve dolayısı ile tasarım ürünüde kalitenin yükseltilmesi, mimar ve işverenin karşılıklı olarak risklere karşı kendilerini güvence altına almaları, mimari ofislerde ek talepler nedeniyle yaşanan kayıpların azaltılmasına yönelik olarak mesleki sorumluluk sigortaları konularında literatüre dayalı olarak araştırmalar yapılmıştır.

Konuyla ilgili literatür araştırmasına ek olarak, konunun uygulamadaki karşılığını araştırmak üzere, mimarlık alanında mesleki sorumluluk sigortası ile ilgili konunun paydaşlarıyla üç aşamalı bilgi toplanmıştır.

- Birinci aşamada mimarlık bürolarının mesleki sorumluluk sigortaları ile ilgili farkındalıkları ve değerlendirmelerini almak üzere 30 mimarlık bürosunun sahibi ya da yöneticilerine anket uygulanmıştır.
- İkinci aşamada Mimarlar Odası Meslek Düzeni ve Örgütsel Yenileme Komitesi yürütücüsünün konu ile ilgili değerlendirmeleri alınmıştır.
- Üçüncü aşamada sigorta şirketi adına broker ve reasürans şirketi temsilcisinin çalışma kapsamında görüşme tecrübelerine başvurulmuştur.

6.1. Mimarların Mesleki Sorumluluk Sigortasına Yaklaşımları, Mimarlık Bürolarına Yapılan Anket Çalışması

Tez kapsamında, mimari ofislerin mesleki sorumluluk sigortası konusundaki farkındalıklarını ortaya koymak, bakış açılarını ve uygulamalarında kullanım oranını değerlendirebilmek amacıyla otuz mimarlık bürosu ile bir anket formu kullanılarak görüşmeler yapılması planlanmıştır. Konunun başlıca aktörlerinden olan mimarların mesleki sorumluluk sigorta sistemi konusundaki farkındalıklarının belirlenmesi, konunun uygulamada karşılık bulup bulmadığı ile ilgili olarak on dört sorudan oluşan bir anket formu tasarlanmıştır. Bu tezin ana hedefleri arasında, mesleki sorumluluk sigortalarının mimarlık büroları arasındaki kullanım oranını tespit etmek bulunmadığı için, anketin geniş bir örneklem üzerinden uygulanarak mevcut duruma ilişkin sayısal analiz yapmak yerine, sadece kısıtlı bir örneklem üzerinden, farkındalıkların belirlenmesi ve yaklaşımların ortaya konması amaçlanmıştır. Mimarlık bürolarına uygulanan anket soruları Ek 1’de verilmiştir.

Oluşturulan anket iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci grupta görüşülen mimari büroyla ilgili demografik verilere yer verilmiştir. Bu veriler içerisinde mimarlık bürosunun toplam faaliyet yılı, hizmet alanı ve müşterilerin yapısı yer almaktadır. İkinci kısımda ise mimari büroların mesleki sorumluluk sigortasına ihtiyaç duyup duymadıklarını ve mesleki sorumluluk sigortası ile ilgili düşüncelerini almamızı sağlayabilecek sorular yer almaktadır. Hazırlanan anket formunun otuz mimarlık bürosu sahibi ya da yöneticisine uygulanması planlanmıştır. Ancak ulaşılmaya çalışılan otuz bürodan yirmi dört tanesinin sahibi ya da yöneticisi ile görüşme olanağı bulunmuş ve anket yirmi dört mimarlık bürosuna yüz yüze uygulanmıştır. Hazırlanan ve çalışma kapsamında mimarlık bürolarına uygulanan anket, bundan sonraki çalışmalarda kullanılarak ve görüşülen mimari büro sayının artırılmasıyla ileriki zamanlarda literatüre önemli bir katkı sağlanabilir.

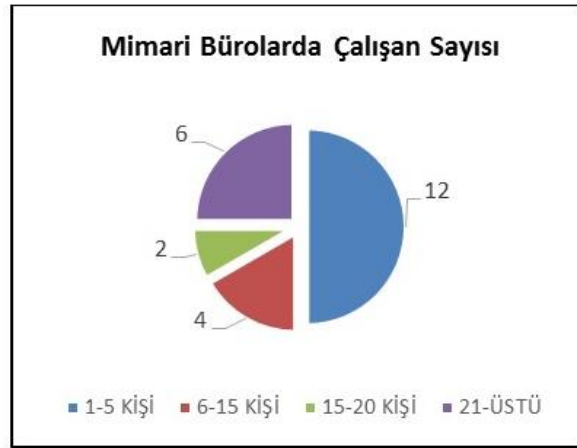
Anketin uygulanacağı mimari büroların seçim kriterleri, mesleki sorumluluk sigortası ile ilgili sorulacak olan sorulara cevap verebileceği düşünülen, daha çok uluslararası projelerde görev alan ve tanınmış büroların tercih edilmesidir.

6.1.1. Anket Uygulanan Büroların Demografik Yapıları

Anket kapsamında yer alan birinci grup sorulara verilen cevaplar grafikler yardımıyla açıklanmaktadır.

- *Tasarım Bürosunun adı:* Bu soru, anketin güvenilirliğini kanıtlamak üzere sorulmuş olup, anketin uygulanması sırasında da beyan edildiği üzere hiçbir şekilde açıklanmayacaktır.
- *Görüşme yapılan kişinin pozisyonu:* Anketin uygulandığı yirmi dört mimarlık bürosunda görüşme yapılan kişilerin %85'i büro sahibi, %15'i büroda çalışan mimarlardır.
- *Büro toplam faaliyet yılı:* Anketin uygulandığı mimari büroların çoğu 24 yılın üstünde hizmet veren bürolardır.
- *Çalışan sayısı:* Anketin uygulandığı yirmi dört mimarlık bürosunun %50'si 1-5, %25'i 21 ve üstü, %17'si 6-15 ve %8'i 15-20 çalışanı bulunan bürolardır.

Şekil 6.2 Anket Uygulanan Mimari Bürolardaki Çalışan Sayısı

- *Müşterilerin yapısı:* Anketin uygulandığı yirmi dört mimarlık bürosunun çalıştıkları müşteri portföyleri sıklıkla bireysel ve kurumsal müşterilerdir.

- *Hizmet alanı:* Anketin uygulandığı yirmi dört mimarlık bürosunun %75'i yurt içi ve yurt dışı projelerde hizmet veren ve %25'i sadece yurt içi projelerde hizmet veren bürolardır.

Şekil 6.3 Anket Uygulanan Mimari Büroların Hizmet Alanı

Görüşme yapılan mimari bürolarından iki tanesi yurt içi ve yurt dışı projelerde faaliyet gösteren ve özellikle mimari yarışmalarda birçok projede ödül almış tasarım büroları olması nedeniyle anket için tercih edilmiştir. Şekil 6.2'de görüldüğü üzere, görüşülen büroların %50'sinde 1-5 kişi arasında, %25'inde 21 kişi ve üstü çalışan bulunmaktadır. Şekil 6.3'te görüldüğü üzere, seçilen yirmi dört büronun altısı sadece yurt içi projelerde hizmet vermektedir. Kalan on sekiz büro hem yurt içi hem yurt dışı projelerde hizmet veren mimari bürolardır. Görüşülen mimari büroların müşteri portföyleri incelendiğinde; sıklıkla bireysel ve kurumsal müşterilerle çalıştıkları, nadiren kamu kurumu ve sivil toplum kuruluşlarıyla (vakıf, dernek vb.) çalıştıkları belirlenmiştir.

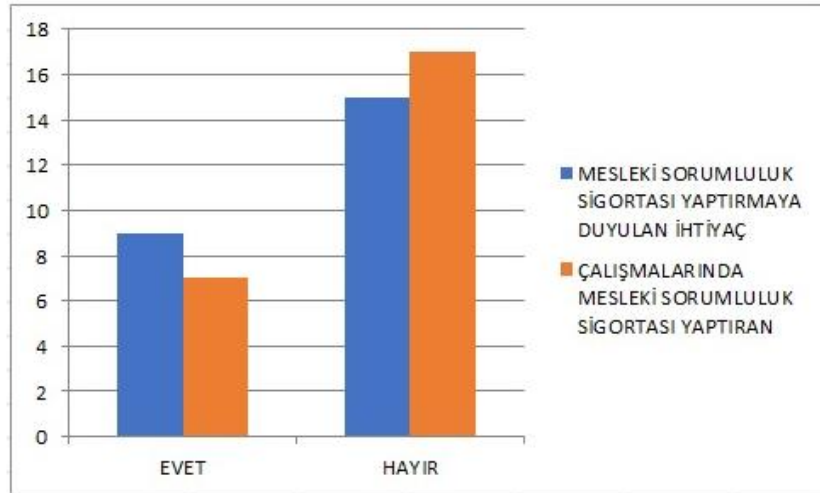
6.1.2. Anket Uygulanan Büroların Mesleki Sorumluluk Sigortası ile İlgili Sorulara Verdiği Cevaplar

Anket kapsamında yer alan ikinci grup mesleki sorumluluk sigortası ile ilgili sorulara verilen cevaplar grafikler yardımıyla açıklanmaktadır.

- *Mimar mesleki sorumluluk sigortası yaptırmaya duyulan ihtiyaç:* Anketin uygulandığı yirmi dört mimarlık bürosunun %60'ı tasarım işlerini

gerçekleştirirken sigorta yaptırmaya ihtiyaç duymamakta, %40'ı ise sigorta yaptırmanın ihtiyacı olduğunu düşünmektedir.

- *Mimar mesleki sorumluluk sigortası ile ilgili yeterli bilgiye sahip olma durumu:* Anketin uygulandığı yirmi dört mimarlık bürosunun %60'ı mesleki sorumluluk sigortası ile ilgili yeterince bilgiye sahip olmadığını, %40'ı ise konuyla ilgili yeterli bilgiye sahip olduğunu ancak mesleki sorumluluk sigortası yaptırmanın bir ihtiyaç olmadığını belirtmiştir.
- *Çalışmalarında mimar mesleki sorumluluk sigortası yaptıran bürolar:* Anket uygulanan yirmi dört mimarlık bürosunun %70'i yaptıkları çalışmalarda daha önce mesleki sorumluluk sigortası yaptırmamıştır. Görüşülen büroların %30'u ise yaptıkları çalışmalarda mesleki sorumluluk sigortasını uyguladıklarını ve buna gerek duyduklarını belirtmişlerdir.

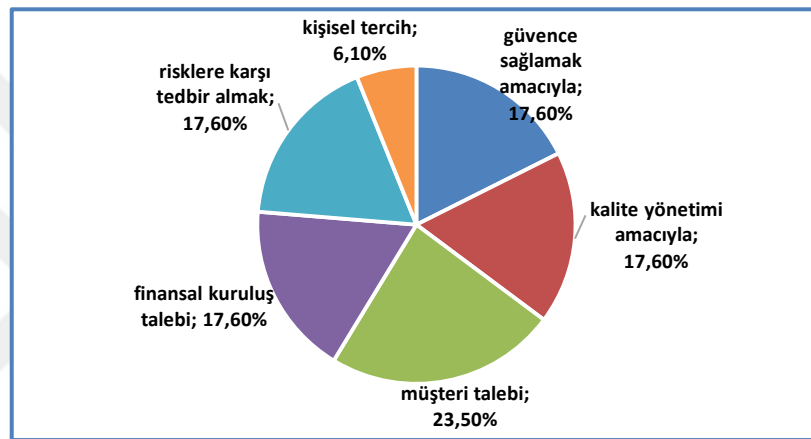

Şekil 6.4 Mimari Büroların Mesleki Sorumluluk Sigortası Yaptırma Oranı

Görüşme sonuçlarına göre; bu büroların %40'ı sigorta yaptırmanın bir ihtiyaç olduğunu belirtmektedir. Ancak bunların sadece %29'u daha önceki çalışmalarında mesleki sorumluluk sigortası yaptırmıştır. Görüşülen büroların çoğunluğu mesleki sorumluluk sigortası ile ilgili yeterli bilgiye sahip olduklarını düşünmemektedir. Görüşülen büroların hiçbiri mesleki sorumluluk sigortası yaptırmadığını ancak herhangi bir olumsuz durumla da karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle sigorta yaptırmanın gerekli olmadığını düşünen büroların sayısı az da olsa mevcuttur. Yukarıda Şekil 6.4'de görüldüğü üzere; görüşülen büroların çoğu mesleki sorumluluk sigortası yaptırmaya ihtiyaç duymadığını belirtmiştir ve %70'i, daha önce yaptıkları

çalışmalarda mesleki sorumluluk sigortası yaptırmamıştır. Oranlara bakıldığında görüşülen mimari tasarım bürolarında mesleki sorumluluk sigortası uygulama oranının %29 ile oldukça düşük olduğu görülmektedir.

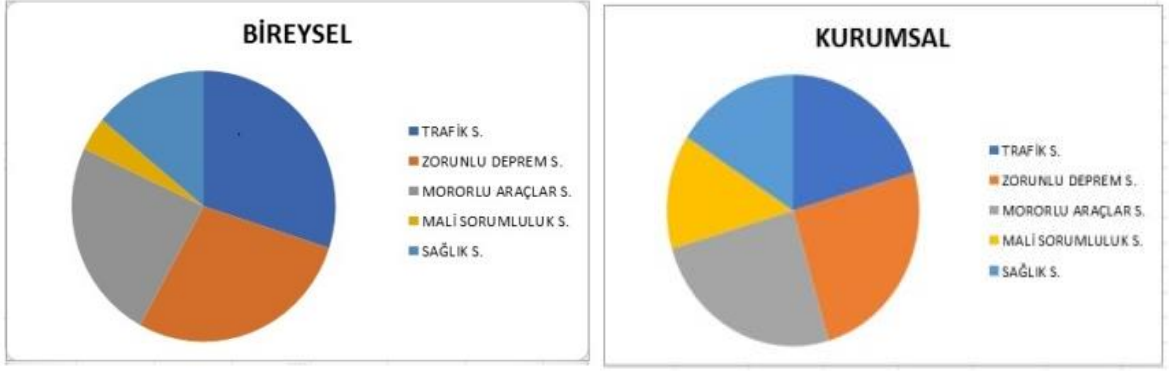
- *Mesleki sorumluluk sigortası yaptıran büroların hangi nedenle yaptırdığı:* Anketin uygulandığı yirmi dört mimarlık bürosundan sadece yedi tanesi çalışma hayatlarında mimar mesleki sorumluluk sigortasını yaptırmayı tercih etmiştir. Mesleki sorumluluk sigortası yaptırmayı tercih eden yedi büronun çoğunluğu müşteri talebi nedeniyle sigorta yaptırmayı tercih etmektedir.

şekil 6.5 Mimari Büroların Mimar Mesleki Sorumluluk Sigortasını Tercih Etme Sebepleri

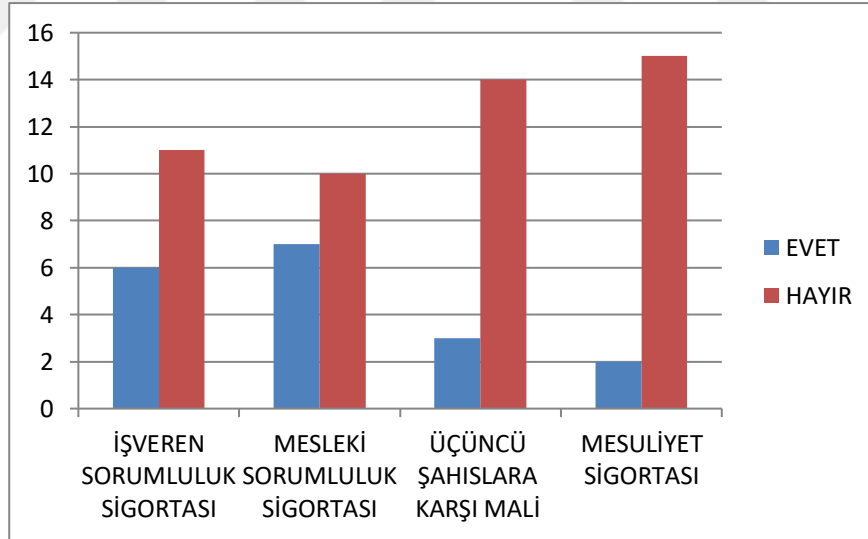
Mesleki sorumluluk sigortası yaptırmayı tercih eden 7 mimari bürodan edinilen sonuçlar doğrultusunda, şekil 6.5'te grldğu üzere, mimari büroların %17,6'sı güvence sağlamak amacıyla, %17,6'sı kalite yönetimi amacıyla, %23,5'i müşteri talebi nedeni ile, %17,6'sı finansal kuruluş talebi nedeni ile, %17,6'sı risklere karşı tedbir almak amacı ile ve %6,1'i kişisel tercih sebebiyle mesleki sorumluluk sigortası yaptırmaktadırlar.

- *Anket uygulanan mimari büroların bireysel ve kurumsal olarak yaptırdıkları sigorta eşitleri:* Görüşülen mimari bürolarda, şekil 6.6 ve 6.7'de belirtildiği üzere bireysel ve kurumsal olarak; trafik sigortası, zorunlu deprem sigortası, zorunlu motorlu araçlar sigortası, mali sorumluluk sigortası ve sağlık sigortası yaptırlmaktadır. Bunların oranları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir

Şekil 6.6 Mimari Büroların Kurumsal ve Bireysel Olarak Yaptırdıkları Sigorta Çeşitleri

Sorumluluk sigortalarından işveren sorumluluk sigortası, mesleki sorumluluk sigortası, üçüncü şahıslara karşı mali sorumluluk sigortası ve mesuliyet sigortası yaptıranların, yaptırmayanlara oranla daha az olduğu belirlenmiştir. Yukarıda şekil 6.7’de oran gösterilmiştir.

Şekil 6.7 Mimari Büroların Sorumluluk Sigortası Tercihleri

Bir işyerinde işverene bağlı olarak çalışanların sorumluluklarını yerine getirmeleri sırasında başlarına gelebilecek zararlar için işverenin üzerine düşen hukuki sorumluluğu teminat altına alan işveren sorumluluk sigortasının tercih edilme oranı mesleki sorumluluk sigortasının tercih edilme oranıyla benzerlik göstermektedir. Bireylerin kendilerinin veya yanlarında çalıştırdıkları kişilerin üçüncü şahıslara

verebilecekleri tüm bedeni ve maddi hasarlar sebebiyle kendisine yöneltilebilecek tazminat talepleri ile ilgili sorumluluklarını teminat altına alan üçüncü şahıslara karşı mali sorumluluk sigortası ve mesuliyet sigortasının görüşülen bürolar içinde tercih edilme oranı oldukça azdır.

- *Mesleki sorumluluk sigortası yaptıran mimari büroların proje bazlı mesleki sorumluluk sigortası veya yıllık mesleki sorumluluk sigortası tercihi:* Mesleki sorumluluk sigortası yaptıran mimari büroların; proje bazlı mesleki sorumluluk sigortası ve yıllık mesleki sorumluluk sigortası çeşitlerinden çoğunlukla proje bazlı olanı tercih ettikleri görülmüştür.

6.1.3. Anket ile İlgili Genel Değerlendirme

Tez çalışması kapsamında mimari bürolarla uygulanan anketler değerlendirildiğinde, çoğunun yaptıkları uygulamalarda mesleki sorumluluk sigortası yaptırmadığı ve yaptırmadığı için herhangi bir olumsuz durumla karşılaşmadıkları şeklinde yanıt alınmıştır. Az sayıda olsa da bazı mimari bürolarda mesleki sorumluluk sigortasına önem verilmekte ve uygulamalarda tercih edilmektedir. Yurt içi ve yurt dışı projelerde hizmet veren yirmi bir kişi ve üzerinde çalışanı bulunan bir büro profesyonel hayatlarında mesleki sorumluluk sigortasını finansal kuruluş talebi nedeniyle birçok kez uyguladıklarını belirtmiştir. Yine yurt içi ve yurt dışı projelerde faaliyet gösteren, on üç yıldır faaliyette olan özellikle mimari yarışmalarda birçok projede ödül almış bir başka tasarım bürosu, tasarım işlerini gerçekleştirirken yıllık mesleki sorumluluk sigortası yaptırmaya özen gösterdiklerini belirtmiştir.

Ancak 1-5 kişinin çalıştığı, toplam on beş yıldır faaliyet göstermekte olan, sadece yurt içi projelerde bireysel ve kurumsal müşterilere hizmet veren bir mimari tasarım bürosu, mesleki sorumluluk sigortası hakkında bilgiye sahip olup daha önce hiçbir olumsuz durumla karşılaşmadıkları için yaptırmaya gerek duymadıklarını belirtmişlerdir.

Bu bürolarla yapılan görüşmeler sonucunda alınan farklı değerlendirmeler, hizmet kapsamının, çalışan sayısının ve üstlenilen projelerin büyüklüğünün mimari büroların karşı karşıya oldukları riskler ve tasarım süreci yönetimi anlayışları arasında farklılıklar yarattığını göstermektedir. Tasarım sürecinde karşılaşılan riskler arttığında, risklerin devredilmesi amacıyla sigorta sisteminin devreye girdiği görülmektedir.

6.2. Mimarlar Odası Meslek Düzen ve Örgütsel Yenileme Komitesi Yürütücüsü İle Yapılan Görüşme Notları

Mimarların mesleki sorumlulukları, yasal koşullar ve mimarlara yönelik mesleki sorumluluk sigortaları konusunda Mimarlar Odası bünyesinde önemli görevler üstlenmiş ve hizmetler vermiş olan Mimarlar Odası Meslek Düzeni ve Örgütsel Yenileme Komitesi Yürütücüsü Sayın Mehmet Bozkurt'un konu ile ilgili görüşlerine başvurulmuştur. Mehmet Bozkurt, mimarların yetkileri, yasal görevleri, katkıları ve sorumluluklarının neler olduğu, mimarın sorumluluk sınırlarının tanımlanmasının önemini vurgulamıştır. Mimarın mesleki bilgi, tecrübe ve meslek etiği kavramları içerisinde yer alan, mesleki hayatında yaptığı uygulamalarda yasal işlerin tanımlanmasının önemine değinmiştir. Mimarın yasal olarak görev alabileceği; proje çizimi, imza yetkisi, şantiye şefliği, bilirkişilik, denetçilik, yapı kontrolü gibi kavramlar üzerinde durmuştur. Mimarın mesleki sorumluluğunun ve sınırlarının belirlenmesinin önemini vurgulamıştır. Mimarın yaptığı işte sorumlu olduğunu ancak sorumluluğunun sınırlı olduğunu belirtmiş ve asıl yetkinin Devlette olmasının mimarın sınırlarını çizdiğinin üzerinde durmuştur. Mimarlar Odası tarafından tanımlanan mesleki sorumluluk sınırları ile yasalar tarafından tanımlanan mimarların yetki ve sorumlulukları ve mesleki sigorta sistemi kapsamında tanımlanan mimarın yetki ve sorumlulukları arasındaki boşlukların tespit edilmesinin önemine değinmiştir. Tasarım sürecinde ortaya çıkan olumsuz durumların, risklerin ve hataların milli ekonomiyi de olumsuz yönde etkilediğinin ve ekonomik zafiyet yarattığının üzerinde duran Mehmet Bozkurt, sigortaların kullanılarak Türkiye ekonomisine de bir katkıda bulunulabileceğini belirtmiştir.

6.3. Sigorta Şirketi Adına Broker ve Reasürans Şirketi Temsilcisi ile Yapılan Görüşme Notları

Tez kapsamında, sigorta alanında ve uygulamalarında mimar mesleki sorumluluk sigortasını tanımlamak ve uygulamalarda konuyla ilgili fikir sahibi olabilmek adına sigorta branşından iki farklı paydaşla görüşülmüştür. Görüşmelerde kullanılmak üzere açık uçlu sorulardan oluşan bir soru formu hazırlanmıştır. Soru formu Ek 2' de verilmiştir. Bu soru formu sigortacıların mimar mesleki sorumluluk sigortasına bakış açılarını, mimar mesleki sorumluluk sigortası yaparken nelere dikkat ettiklerini, hangi

riskleri göz önüne aldıklarını ve primleri nasıl hesapladıklarını gibi mimar mesleki sorumluluk sigortası ile ilgili genel bilgilere ulaşabileceğimiz soruları içermektedir.

Sigortacılar, mesleki sorumluluk sigortalarının mesleki düzenleme ve denetimlere tabi her meslek grubunda uygulanmasını desteklemektedirler. (Demet Karakullukçu, kişisel görüşme, 8 Kasım 2019)

Sigortacıların mesleki sorumluluk sigortalarına bakış açıları diğer sigortalara (yangın sigortası, kasko, trafik sigortası vb.) bakış açılarıyla aynıdır. Reasürans şirketi temsilcisi Selçuk Ünal'ın açıklamasıyla *“Aynen yangın sigortası, trafik sigortası, kaza sigortası gibi yaptığımız ve yapmak istediğimiz, para kazandığımız işlerden birisidir.”* Bakış açısını özelleştirecek olursak, mesleki sorumluluk sigortası risk yönetimi açısından diğer sigorta çeşitlerinden daha farklı olan, nispeten daha yeni, mevzuat anlamında gelişmekte olan ve yaygınlaşma süreci devam eden bir sigorta türüdür. Bu işi yaparken dikkat edilmesi gereken konular, kasko veya yangın sigortası yaparken dikkat edilmesi gerekenlerden farklılık göstermektedir. Mesleki sorumluluk sigortası içerdiği riskler açısından farklılık gösterdiği için hasar bilgisi gerektirmektedir. Türkiye’de bu konuyla ilgili neler olduğu, çıkan mahkeme kararları, bunları etkileyen mevzuatlar, yasal düzenlemeler hakkında detaylı bilgiye sahip olmayı gerektirmektedir. Mesleki sorumluluk sigortaları diğer sigortalardan farklı olarak mimar ve mühendisin sorumluluğunu belirten yönetmeliklerin, güncel mevzuatların, mimarın sorumluluğunu ve sınırlarını belirten yasal düzenlemelerin son derece titiz bir şekilde takip edilmesini gerektirmektedir. (Selçuk Ünal, kişisel görüşme, 6 Kasım 2019)

Mimar mesleki sorumluluk sigortası, sigortacılar tarafından tercih edilen ve bu sorumluluk sigortaları alanında büyümenin hedeflendiği bir sigorta teminatıdır. Mimarlar çoğu zaman hizmet vermeyi taahhüt ettikleri müşteriler ve üçüncü taraflarca talep edilmesi halinde böyle bir sigorta teminatına başvurmaktadırlar. (Demet Karakullukçu, kişisel görüşme, 8 Kasım 2019)

Proje bazlı (tek proje) mesleki sorumluluk sigortaları yıllık mesleki sorumluluk sigortalarına oranla daha çok tercih edilmektedir. Proje yönetiminin gerekli olduğu, tasarım ve kontrollüğü sağlamak için 3.Havaalanı inşaatı, Marmaray inşaatı vb. büyük inşaatların genelinde uygulanan bir sigorta şeklidir. Ancak küçük ölçekli bir proje yapılırken bu sigortaya teminat bulunamayabilir. Çünkü küçük ölçekli ve alışlageldik

inşaatların riskleri büyük inşaatların risklerine oranla daha azdır. (Selçuk Ünal, kişisel görüşme, 6 Kasım 2019)

Her projenin ve tasarımın içinde barındırdığı risk birbirinden farklıdır. Sigortacıların mimar mesleki sorumluluk sigortası yaparken her mimara uyguladıkları standart soru formları vardır. Standart soru formları proje ya da tasarım bürosuyla ilgili genel bilgileri kapsamaktadır. Tasarımın içeriğine ait detayları kapsayan bir soru formu değildir. Her proje ve tasarım kendine özgün olduğu için barındırdığı risklerde birbirinden farklıdır. Riskleri doğru analiz edebilmek için her proje özelinde proje üzerindeki risklerin belirlenmesi oldukça önem taşımaktadır. Bu standart soru formlarının daha özel olması, her proje üzerindeki risklere hitap edebilmesi ve daha geniş kapsamlı içeriğe sahip olması bu çalışma kapsamında mesleki sorumluluk sigorta sisteminin gelişmeye açık yönü olarak görülmüştür.

Sigorta birimleriyle yapılan görüşmeler sonucu örnek olması açısından ulaşılmış olan bir sigorta şirketine ait yıllık düzenlenen poliçe Ek.3'te verilmiştir. Ek .3'te verilen mimar mesleki sorumluluk poliçesinde yer alan temel başlıkların ilki sigorta poliçesinin kapsadığı teminatlardır. Sigorta poliçesinin kapsadığı teminatların; mesleki sorumluluk, fikri mülkiyet, hakaret, dolandırıcılık/sahtekarlık, savunma olduğu ve ilave teminat olarak; kişisel veri koruması, soruşturmaya katılım masrafları, yargı benzeri masraflar, kayıp dokümanlar, sözleşme döneminde iktisap edilen iştirakler teminatı, uzatılan bildirim süresi, uzman tasarımcıların mesleki hizmetini yerine getirmemesi nedeniyle ortaya çıkan durumlar, iletişim masraflarının sigorta poliçesine ek teminat şeklinde eklenebileceği görülmektedir. Sigorta poliçesinde yer alan tanımların açıklamalarından sonra poliçede “teminat dışında kalan haller” bölümünde aksi belirtilmediği taktirde istisna edilen durumlar açıklanmaktadır. Poliçede yer alan istisnalar; rekabet, bedensel yaralanma/maddi varlıkların hasarı, sözleşme sorumluluğu/performans garantileri, masrafların tahmini, acze düşmek, kasıtlı eylemler, altyapı, ortak girişimler, suç teşkil eden eylemler, patent/ticari sır, çevre kirliliği, önceden edinilmiş bilgiler/olaylar, ticari borçlar, ABD/Kanada'da alınmış bir mahkeme kararının uygulanması ile ilişkin açılmış olan veya beklemekte olan davalar, savaş/terörizm olarak belirtilmiştir. Poliçede yer alan diğer konu talepler başlığıdır. Talepler başlığı altında; taleplerin bildirim, ilgili talepler, koşullar, savunma/ sulhen anlaşma, sigortacının onayı, sigortalının onayı, iş birliği, bölüşüm

olarak belirtilmektedir. Poliçede yer alan diğer alt başlıklar, satın alma ve yönetim: sigortalının satın alacağı poliçenin kapsamı, (poliçe satın alması, yönetim), limit ve muafiyet: sigortacı tarafından ödenecek tutar, alt limitler, ilavelerin belirtildiği bölüm, (sorumluluk limiti, muafiyet, başka sigorta/tazminat), genel hükümler: sigorta poliçesini ilgilendiren genel hükümler, (temlik, fesih, ihtilafların çözülmesi, aciz, çoğullar-başlıklar ve unvanlar, kapsam ve geçerli hukuk, halefiyet/rücu, geçerlik, genel şartların uygulanması olarak görülmektedir.

Bu veriler değerlendirildiğinde mimar mesleki sorumluluk sigortası, mesleki sorumluluğun yerine getirilmemesinden dolayı oluşan olumsuz durumları, her türlü gerçek veya iddia edilen ihmal sonucu görev aksatma, hata, yanlış beyanda bulunma, gizliliği ihlal, mesleki hizmeti yerine getirirken yapılan ihmalleri, herhangi bir üçüncü şahısın patent ve ticari sırlar dışındaki herhangi bir fikri mülkiyet hakkının kasıtlı olmayarak ihlalinden doğan sonuçları, sigortalının mesleki hizmetini yerine getirirken yazılı veya sözlü olarak yayınlanmış ifadelerini, herhangi bir çalışanın mesleki hizmetini yerine getirirken yapmış olduğu hile, dolandırıcılık veya sahtekarlık gibi olumsuz faaliyetlerde bulunmasının sonucunda üçüncü şahıslara uğrattığı zararı da kapsayan bir teminata sahiptir. Yani mimarın görevini gerektiği gibi yapmamasından oluşan zararlar, mimarın müşteriye karşı dikkatli ve özenli olmama durumu ve bunun sonucunda oluşan zararlar, mimarın veya yanında çalışan kişinin müşteriye kusurlu davranması sonucunda oluşan zararlar mimar mesleki sorumluluk sigortasının kapsadığı riskler arasındadır.

6.4. Sigorta Sisteminin Paydaşlarıyla Yapılan Anket ve Görüşmelerin Genel Değerlendirilmesi ile Sonuçlar

Bu çalışmayla birlikte, risklerin tanımlanması ve risk yönetim aracı olarak kullanılan sigortaların yapı üretim sürecinde ne şekilde kullanıldıkları incelenmiştir. Özellikle tasarım aşamasında karşılaşılan risklere ve bu risklerin tasarım ürünüde meydana getirdikleri kalite ve performans problemlerine değinilmiş ve bu problemlere karşı bir önlem olan “mesleki sorumluluk sigortaları” ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Çalışmanın sonunda mimarlar açısından mimar mesleki sorumluluk sigortalarına bakış açısı ile sigortacılar açısından mimar mesleki sorumluluk sigortalarına bakış açısı değerlendirilmiştir. Tez çalışması kapsamında daha çok yurt içi ve yurt dışı projelerde

çalışma alanı gösteren yirmi dört mimari büro sahibi veya yöneticisi ile anket formu ile yapılan görüşmeler sonucunda, görüşülen mimarların %60'dan fazlasının çalışma hayatlarında ve uygulamalarda mimar mesleki sorumluluk sigortası yaptırmayı gerekli bulmadıkları görülmüştür. Bu durumun sebebi öncelikle mesleki sorumluluk sigortaları ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmamalarıdır. Proje teslim yöntemlerine göre tasarım-yapım süreçlerinin bütünsel üstlenildiği projelerde risklerin sigortalanması ana yüklenici tarafından gerçekleştirildiğinden, tasarım bürosu tekil olarak sigorta yaptırmaya ihtiyaç duymamaktadır. Tasarım bürolarının bu ihtiyacın farkında olmaması buna da bağlanabilir. Proje teslim yöntemi sigortaya duyulan ihtiyacı ortadan kaldırmamakla birlikte, riskleri üstlenen tarafı belirlemekte, dolayısı ile sigorta yaptıran taraf değişebilmektedir. Tasarım ve yapımın ayrı ayrı üstlenildiği durumlarda tasarımcı üzerindeki riskleri sigorta sistemiyle devredebilmektedir. Mimari büroların mimar mesleki sorumluluk sigortası yaptırmayı gerekli bulmamalarının bir diğer sebebi ise görüşülen mimari büroların hiçbirinin daha önce mesleki sorumluluk sigortası yaptırmadıkları için herhangi bir hasar durumuyla karşılaşmadıklarını düşündükleri fikri olduğu belirlenmiştir. Ancak yine de tasarım aşamasında karşılaşılabilecekleri risklere karşı mesleki sorumluluk sigortası yaptırmayı tercih eden büroların sayısı az da olsa mevcuttur.

Uygulamada mimari büroların mahkemeye intikal etmiş dava sayısının düşük olduğu görülmektedir. Ancak bu durum, mimari büroların herhangi bir hasar durumuyla karşılaşmadıklarını göstermemektedir. Mimari bürolar, iş sahibinin eksik, hatalı bulduğu ya da uygun bulmadığı mesleki uygulamalarına yönelik olarak, müşteri ile ihtilafa düşmemek için tamamlanmış tasarım dokümanları üzerinde değişiklikler yapmak veya sözleşme dışı ek hizmet vermek durumunda kalmaktadırlar. Bu hizmetler mimari bürolar için kaynak, süre ve mali kayıplara neden olmakla birlikte pek çok büro tarafından alışlageldiğinden hasar olarak algılanmamaktadır. Mesleki sorumluluk sigortaları, bu konuda mimari bürolar için hukuksal bir güvence sağlayacaktır.

Bu çalışma sonucunda, mimar mesleki sorumluluk sigortalarının sektördeki ve çalışma alanındaki herkes tarafından yeterince bilinmediği ve bu nedenle uygulamalarda çokça tercih edilmediği, diğer sigorta çeşitlerine göre daha yeni bir sigorta çeşidi olduğu, risk yönetimi açısından diğer sigorta çeşitlerinden farklılaştığı, mevzuat anlamında gelişmekte olan bir sigorta çeşidi olduğu sonuçlarına varılmıştır. Türkiye'de mimarlar

için mesleki sorumluluk sigortası yaptırmak yasal olarak zorunlu değildir. İsteğe bağlı olarak yaptırılan bir sigorta olduğu için çok fazla duyulmamış olması ve hakkında fazla bilgiye sahip olunmaması buna bağlanabilir.

Binaların kabul ve kullanım aşamalarında iş sahibi/kullanıcı, kusurlu/yetersiz tasarım nedeniyle memnuniyetsizlik yaşayabilmektedir. Bu durum, taraflar arasında anlaşmazlıklara, ek talepler ya da değişiklik talebi nedeniyle mali ve süresel kayıplar yaşanmasına neden olmaktadır. Mimarlar mesleki sorumluluk sigortası yaptırmaları durumunda, primlerinin yükselmemesi adına hataların azaltılmasını hedefleyecek, tasarım süreci ve tasarım ürünü kalitesinin yükseltilmesine yönelik olarak tasarım yönetimi ve kalite yönetim konularına önem verilecektir. İş sahibi/kullanıcı, mesleki sorumluluk sigortası sahibi bir mimar/mimarlık ofisinden hizmet aldığı takdirde, mesleki sorumluluk kapsamındaki kusur/eksikliklerden kaynaklı risklere karşı güvence sistemi içinde olacak, tazmin hakkına sahip olacaktır.

Mimarların, mesleki sorumluluk sigortası hakkında daha fazla bilgiye sahip olması, uygulamalarında kullanması; mimarların projelerinde ve tasarımlarında karşılaştıkları kalite problemlerini azaltacak, ortaya eksik ya da hatalı bir sonuç çıktığında bu durumlara bir müdahale olacaktır. Aynı zamanda müşteriyle mimar arasında bir güvence yaratacak, müşterinin mimardan beklentilerini ve mimarın müşterinin talep ve isteklerine rahatlıkla cevap vermesine olanak sağlayacaktır. Tasarımda ve proje aşamasında geriye dönüşlerde süreç ve ürün kalitesini olumlu yönde etkileyecektir.

Bu tez ile birlikte, mimar mesleki sorumluluk sigortasına bakış açısının değiştirilmesi ve önemli hale getirilmesi amaçlanmaktadır. Bu tez sözü edilen konuda katkı sağlamaya yönelik hazırlanmıştır.

KAYNAKÇA

Architect's Council of Europe, Coseil Des Architectes D'europa, Architects in Europe.
<<https://www.ace-cae.eu/architects-in-europe>>

Avrupa Toplulukları Komisyonu, 85/384/EEC, Mimarlar Direktifi, 2016
<<http://www.mo.org.tr/UIKDocs/mimarlardirektifi.pdf>. >

Ayalp Gümüşburun Gülden, Öcal Emin Mehmet, “*Türk İnşaat Sektöründe Mimari tasarım süreci hataları ve nedenleri,*” Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 32(1):21-28, 1 Ocak 2016
< <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/235974>>

Berk Niyaz.” *Sigortacılıkta Risk Yönetimi*”. Emek Sigorta-Risk Yönetimi, 1992, İstanbul

Cicim, İ.U. İnşaat Sigortaları. “*4.Proje ve Yapım Yönetimi Kongresi,*” 3-5 Kasım 2016. Anadolu Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, İnşaat Mühendisliği Bölümü.

Coşkun Metin, Risk ve Sigorta, 2014
<<https://www.slideshare.net/efinans/1-risk-ve-sigorta>>

Dictionnaire Larousse, Ansiklopedik sözlük, Cilt 6,Milliyet, 1993

Dorfman Mark S. “*Introduction to Risk Management and Insurance*”. Pearson International Edition, Ninth Edition.

Durmuş Gürsoy, “*Risk Analizi*” adlı makale, 2013

Erktn Hasol Ayşe, “*Tasarım Yönetiminde Riskler*”, Sektörel dağılım yapısının Hillson makalesindeki “generic RBS ile karşılaştırılması, benzerlikler, değişiklikler.” IPYD Risk İlgi Grubu, Has Mimarlık, 25 Mart 2006.

<<http://www.hasmimarlik.com.tr/yazilar/ae-yapi/cesitli/060325tasarim%20surecinde%20risk%20yonetimi.pdf>>

Farrando Jordi, “*Dünyada Mimarlık Mesleği Uygulaması*”, Çeviri, Arif Şentek, TMMOB Mimarlar Odası, 2002

Genç Ömer. “*Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Sigortacılık Sektörü ve Türkiye’de Sigorta Sektörünün Fon Yaratma Kapasitesi*”, Kasım 2002, Ankara

Hayes, AIA, “*The Architects’s Handbook of Professional Practice*” Fifteenth Edition WILEY / The American Institute of Architects / Risk Mangement, 1986

Kaya Özlem. “*Türk İnşaat Sektöründe Risk Analizi ve Yönetiminin Araştırılması*”, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2010

Korkmaz Ayşegül. “*Teklif Verme Sürecinde Olan Yükleniciler İçin İnşaat Sözleşmelerinde Risk Değerlendirme*”, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Teknik Üniversitesi, 2004.

M.Talat Birgönül / İrem Dikmen, “*İnşaat Projelerinin Risk Yönetimi*,” IMO Teknik Dergi,1305-1326, Yazı 97, 1996

Mapfre Sigorta. “*İnşaat Tüm Riskler Sigortası, Mühendislik Sigortaları*”, 2016
<<https://www.mapfre.com.tr/sigorta-tr/kurumsal/muhendislik/muhendislik/insaat-tum-riskler-sigortasi/merak-ettikleriniz.jsp>>

Nart Levent. “*Yapı ve Mesleki Sorumluluk Sigortası*” Panel, TMMOB Mimarlar Odası Mimarlık Eğitim Kurultayı 4, 14 Haziran 2007

Özbolat Murat,” *Temel Sigortacılık*”, 2006(1.baskı), 2014(6.baskı), Ankara

PMBOK, Project Manegement Institute, A practical risk management approach, 26 October 2004, Becker, Gregory M.

< <https://www.pmi.org/learning/library/practical-risk-management-approach-8248>>

Rümeysa Kömürlü / Mustafa Doğru, “*İnşaat Projelerinde Risk Yönetiminin Önemi ve Riskleri Azaltmaya Yönelik Öneriler*,” Yapı Dergisi

<<https://yapidergisi.com/insaat-projelerinde-risk-yonetiminin-onemi-ve-riskleri-azaltmaya-yonelik-oneriler>>

“*Sigortacılık Kanunu*,” T.C. Resmî Gazete. Sayı: 26552, 14 Haziran 2007.

<<https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/06/20070614-2.htm>>

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. “*Pazarlama ve Perakende. Mühendislik Sigortası*”, Ankara 2011

Temel Britannica, Cilt 15, Hürriyet

TMMOB Mimarlar Odası Mimarlık Eğitim Kurultayı 4, “*Yapı ve Mesleki Sorumluluk Sigortası*” Panel, 14 Haziran 2007

TMMOB, “*Mimarlık Odası Mimarlık Hizmetleri Şartnamesi ve En Az Bedel Tarifesi*.”

<www.mimarist.org>

TMMOB, “*Şantiye Şefliği Hizmetleri Şartnamesi ve En Az Bedel Tarifesi*”

<www.mimarist.org>

Topsoy Fevzi. “*İnşaat Sigortası Teminatının Kapsamı*.” TBB Dergisi, 2018.

<<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2018-134-1747>>

Yapım İşleri Genel Şartnamesi, Ek:8, Madde:9

Tuncer Asunakutlu, Mevzuat Dergisi, ISSN 1306-0767, Sayı 43, Temmuz 2001

<<http://mevzuatdergisi.com/2001/07a/01.htm>>

Türkiye Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği, Mimarlık-Mühendislik Hizmetleri ve Asgari ücret-Asgari Çizim ve Düzenleme Esasları Yönetmeliği

Türkiye Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği, Mühendislik – Mimarlık Kurultayı, Mesleki Davranış İlkeleri, 2003

<<https://www.tmmob.org.tr/etkinlik/muhendislik-mimarlik-kurultayi-2003/kurultay-kararlari-mesleki-davranis-ilkeleri>>

Türkiye Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği, Mühendislik – Mimarlık Kurultayı, Mesleki Denetim, 2003

<<https://www.tmmob.org.tr/etkinlik/muhendislik-mimarlik-kurultayi-2003/kurultay-kararlari-mesleki-denetim>>

Türkiye Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği, Serbest Mühendislik ve Mimarlık Hizmetleri Asgari Ücret Yönetmeliği

Türk Ticaret Kanunu, TTK,” *Sigorta Hukuku*”, ttk m.1401-1520

<http://www.ticaretkanunu.net/turk-ticaret-kanunu-sigorta-hukuku-ttk-m-1401-1520>

Türk Ticaret Kanunu, TTK,” *Mevzuat*”.

<<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6102.pdf>>

Türkiye Sigorta Birliği (TSB), Sigorta Tanımları.

<<https://www.tsb.org.tr/sigorta-tanimlari.aspx?pageID=648>>

Uğur Latif Onur, “*İnşaat Sektöründe Riskler ve Risk Yönetimi*”, Türkiye Müteahhitler Birliği, 2006

Uralcan Güller Şebnem, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1626, “*Sigortacılık Uygulamaları*”, 2008

Ünal Samim. “*İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko*”. Beta Yayım, 1998, İstanbul

“Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği”, Resmî Gazete Tarihi: 05.02.2008 Resmî Gazete Sayısı: 26778.

<<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.11951&MevzuatIliski=0>> , <<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/02/20080205-14.htm>>

“Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname”: KHK.No: 587 (Yetki Kanunu No: 4452) Kabul Tarihi: 25.11.1999 (Yetki Kanunu Tarihi: 27.08.1999)

Resmî Gazete Tarihi: 27.12.1999, Resmî Gazete No: 23919

<<https://www.tsb.org.tr/zorunlu-deprem-sigortasina-dair-kanun-hukmunde-kararname.aspx?pageID=425>>

Zurich Sigorta,” *Finansal Riskler, Mimar Mesleki Sorumluluk Sigortası*”, 16 Ocak 2016, Ankara.

28.12.2011-42/31 nolu İzmir Mimarlar Odası MYK toplantısı görüşme sonuçları, 2011

<[http://www.izmimod.org.tr/v2/uploads/files/MIMARIN%20GOREV%20HAK%20VE%20SORUMLULUKLARI\(1\).pdf](http://www.izmimod.org.tr/v2/uploads/files/MIMARIN%20GOREV%20HAK%20VE%20SORUMLULUKLARI(1).pdf)>

08.02.2012-42/32 nolu İzmir Mimarlar Odası MYK toplantısı görüşme sonuçları, 2012.

<[http://www.izmimod.org.tr/v2/uploads/files/MIMARIN%20GOREV%20HAK%20VE%20SORUMLULUKLARI\(1\).pdf](http://www.izmimod.org.tr/v2/uploads/files/MIMARIN%20GOREV%20HAK%20VE%20SORUMLULUKLARI(1).pdf)>

Karakullukçu, Demet. Kişisel Görüşme. Aon Sigorta ve Reasürans Brokerliği A.Ş. Yöneticisi, 8 Kasım 2019

Ünal, Selçuk. Kişisel Görüşme. Milli Reasürans Müdür Yardımcısı, 6 Kasım 2019

Bozkurt, Mehmet. Kişisel Görüşme. Mimarlar Odası Meslek Düzeni ve Örgütsel Yenileme Komitesi Yürütücüsü, 6 Kasım 2019

İNTERNET KAYNAKLARI

- Url-1 <<https://www.turkcebilgi.com/risk>>, erişim: Ekim 2019.
- Url-2 <<https://www.sigortam.net/konut-sigortasi/prim-nedir>>, erişim: Ekim 2019.
- Url- 3 <<https://www.sigortam.net/konut-sigortasi/sigorta-sirketleri-nasil-calisir>>, erişim Kasım 2019
- Url-4 <<https://www.sigortaladim.com/uzman-gorusu/sigorta-sistemi-nasil-calisir>>, erişim Kasım 2019
- Url-5 <<http://sorumluluksigortasi.com.tr/zorunlu>>, erişim: Ekim 2019.
- Url-6 <<http://blog.sigortacini.com.tr/zorunlu-sigortalar-neler>>, erişim: Ekim 2019.
- Url-7 <<https://www.neoldu.com/muhendisli-sigortasi-34688h.htm>>, erişim: Ekim 2019.
- Url-8 <<http://www.sigortablogger.com/sigorta-bilgileri/sigorta-cesitleri-nelerdir.html>>, erişim: Ekim 2019.
- Url-9 <<https://acikkredi.com/konut-sigortasi-nedir>>, erişim: Ekim 2019.
- Url-10 <<https://www.sigortam.net/konut-sigortasi/konut-sigortasi-hangi-riskleri-kapsar>>, erişim: Ekim 2019.
- Url-11 <<https://www.sigortabilgim.com/genel/konut-sigortasi-nedir-kapsami-ve-faydalari-nelerdir>>, erişim: Ekim 2019
- Url-12 <<http://blog.konutkredisi.com.tr/konut-kredilerinde-yaptirilan-sigorta-turleri>>, erişim: Ekim 2019.
- Url-13 <<https://www.sigortam.net/konut-sigortasi/konut-sigortasi-ve-dask-farki>>, erişim: Kasım 2019
- Url-14 <<https://hksigorta.com.tr/konut-sigortasi-ve-dask-arasindaki-fark-nedir.html>>, erişim: Kasım 2019.
- Url-15<<https://www.tmmob.org.tr/hukuk/yonetmelikler/tmmob-serbest-muhendislik-ve-mimarlik-hizmetleri-asgari-ucret-yonetmeligi>>
- Url-16<<https://www.tmmob.org.tr/hukuk/yonetmelikler/tmmob-mimarlik-muhendislik-hizmetleri-ve-asgari-ucret-asgari-cizim-ve-duzenleme>>
- Url-17 <<http://meslekisorumluluksigortalari.com/Mesleki-Sorumluluk-Sigortasi-Nedir.htm>>, erişim: Ekim 2019.
- Url-18 <<http://www.sorumluluksigortasi.com.tr/mimar-mesleki-sorumluluk-sigortasi/mimar-mesleki-sorumluluk-sigortasi-nasil-yapilir>>. erişim: Ekim 2019.
- Url-19 <<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>>, erişim: Eylül 2018

Url-20 <<https://www.tsb.org.tr/insaat-sigortasi-genel-sartlari-butun-riskler.aspx?pageID=487>>, erişim: Ekim 2019.

Url-21 <https://www.tmb.org.tr/arastirma_yayinlar/risk_yonetimi_10112006.pdf>, erişim: Eylöl 2018.

Url-22 <<http://www.hayesbrokers.com/risk-management>>, erişim Kasım 2019

Url-23 <<https://www.projectengineer.net/project-risk-management-according-to-the-pmbok>>, erişim Kasım 2019

Url-24 <<https://www.pmi.org>>, erişim Kasım 2019

EK 1. Mimari Bürolara Uygulanan Mesleki Sorumluluk Sigortası Anket Formu

Sayın Yetkili,

Bu anket, mimari tasarım organizasyonları yönetimi kapsamında, "mesleki sorumluluk sigortaları" konusuna yönelik hazırlanmıştır. Bu anketle elde edilecek veriler sadece akademik amaçlı çalışmada kullanılacak ve istatistik değerlendirmeler dışında isim vb. hiçbir veri açıklanmayacaktır.

İlginize teşekkür ederim.

Mimar Elif MERDER
Dr. Öğretim Üyesi Gamze ALPTEKİN

İstanbul Kültür Üniversitesi
Mimarlık Bölümü

MİMARLIK BÜROSUNUN YAPISI

1)Tasarım bürosunun

adı:.....

(Anketin güvenilirliği için istenmektedir, kesinlikle açıklanmayacaktır.)

2)Görüşme yapılan kişinin

pozisyonu:.....

3)Büro toplam faaliyet

yılı:.....

4)Çalışan sayısı:

1-5 kişi	☐
6-15 kişi	☐
15-20 kişi	☐
21 ve üstü	☐

5)Hizmet Alanı

Sadece yurt içi projeler	☐
Sadece yurt dışı projeler	☐
Yurt içi ve yurt dışı projeler	☐

6)Müşterilerin yapısı

	Nadiren	Sıklıkla	Her zaman
Bireysel müşteri			
Kurumsal müşteri	☐	☐	☐
Kamu kurumu	☐	☐	☐
Sivil toplum kuruluşu (vakıf, dernek vb.)	☐	☐	☐
Diğer	☐	☐	☐
	☐	☐	☐

MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI İLE İLGİLİ SORULAR

7)Tasarım işlerinizi gerçekleştirirken sigorta yaptırmaya ihtiyaç duyuyor musunuz?

EVET

HAYIR

8)Mesleki Sorumluluk Sigortası ile ilgili yeterince bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?

EVET

HAYIR

9)Mesleki Sorumluluk Sigortası yaptırdınız mı?

EVET

HAYIR

10)Eğer yaptırdıysanız hangi nedenle?

Güvence Amaçlı

Kalite Kontrolü Amaçlı

Müşteri Talebi Nedeniyle

Finansal Kuruluş Talebi Nedeniyle

Risklere Karşı Tedbir Almak Amaçlı

Kişisel Tercih

11) Bireysel veya kurumsal olarak aşağıdaki sigorta türlerinden hangisini /hangilerini yaptırıyorsunuz?

KURUMSAL

BİREYSEL

-Trafik Sigortası

-Zorunlu Deprem Sigortası	☐	☐
-Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası	☐	☐
-Sağlık Sigortası	☐	☐

EVET HAYIR

-İşveren Sorumluluk Sigortası	☐	☐
-Mesleki Sorumluluk Sigortası	☐	☐
-Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası	☐	☐

12) Mesleki Sorumluluk Sigortası yaptırıyorsanız bunu hangi şekilde yapıyorsunuz?

-Yıllık Mesleki Sorumluluk Sigortası	☐
-Proje Bazlı Mesleki Sorumluluk Sigortası	☐

13) Mesleki Sorumluluk Sigortası yaptırmadığınız için herhangi bir olumsuz durumla karşı karşıya kaldınız mı?

EVET HAYIR

14) Mesleki Sorumluluk Sigortası sistemini faydalı buluyor musunuz?

EVET HAYIR

EK 2. Sigorta İşinde Görev Yapan Paydaşlara Yöneltilen Sorular

Sayın Yetkili,

Bu anket, mimari tasarım organizasyonları yönetimi kapsamında, “mesleki sorumluluk sigortaları” konusuna yönelik hazırlanmıştır. Bu anketle elde edilecek veriler sadece akademik amaçlı çalışmada kullanılacak ve istatistik değerlendirmeler dışında isim vb. hiçbir veri açıklanmayacaktır.

İlginize teşekkür ederim.

Mimar Elif MERDER
Dr. Öğretim Üyesi Gamze ALPTEKİN

İstanbul Kültür Üniversitesi
Mimarlık Bölümü

MİMAR MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI İLE İLGİLİ SORULAR

- 1) Sigortacıların “mesleki sorumluluk sigortasına” bakış açıları nedir?
- 2) Mimar Mesleki Sorumluluk Sigortası genelde tercih edilen bir sigorta çeşidi midir veya hangi oranda tercih edilmektedir?
- 3) Tasarım aşamasında mesleki sorumluluğu sağlayan ve zorunlu olmayan iki çeşit sigorta vardır. Bunlar;

Yıllık Mesleki Sorumluluk Sigortası

Proje Bazlı (tek proje) Mesleki Sorumluluk Sigortası

Bunlardan hangisi daha çok tercih edilmektedir? Kapsamlarını ve süresini tanımlar mısınız?

- 4) Mimarlara sigorta yaparken hangi riskleri göz önüne alıyorsunuz?
  - Bu riskleri nasıl hesaplıyorsunuz?
  - Primler nasıl ve neye göre ödeniyor?
  - Bu riskleri göz önüne almada herhangi bir yazılım vb. bir araç kullanılıyor mu?
- 5) Daha önce hiç sigortalıyı tazmin etmek durumunda kaldınız mı? (Mesleki Sorumluluk Sigortaları Kapsamında düzenlenen sigortalarda iş sahibine ödenen tazminatlar arasındaki oran nedir?)
- 6) Bize önerebileceğiniz, üzerinde çalışılmasını uygun gördüğünüz eksiklikler var mı?

EK 3. Gulf Sigorta A.Ş.'ye ait yıllık düzenlenen poliçelerde kullanılan poliçe metni

Mesleki Sorumluluk

**Mimarlar ve
Mühendisler**

Mesleki Sorumluluk

Mimarlar ve Mühendisler

Çizelge

Sözleşme
Numarası:

MADDELER					
Sigorta Ettiren					
Sigorta Ettiren'in Adresi					
Mesleki Hizmetler	Mimarlık ve Mühendislik Hizmetleri				
Sözleşme Dönemi	<table><tr><td>Başlangıç tarihi:</td><td>Bitiş Tarihi:</td></tr><tr><td colspan="2">Sigorta Ettiren'in adresinde geçerli olan öğlen saatiyle 12:01</td></tr></table>	Başlangıç tarihi:	Bitiş Tarihi:	Sigorta Ettiren'in adresinde geçerli olan öğlen saatiyle 12:01	
Başlangıç tarihi:	Bitiş Tarihi:				
Sigorta Ettiren'in adresinde geçerli olan öğlen saatiyle 12:01					
Sorumluluk Limiti (Toplam)					
Alt Sorumluluk Limitleri:					
Kayıp Dökümanlar Ek Teminatı					
Kişisel Veri Koruması Ek Teminatı					
Yargı Benzeri Masraflar Ek Teminatı					
İletişim Masrafları Ek Teminatı					
Muafiyet (Beher ve her biri için)					
Kayıp Dökümanlar İlave Teminatı için					
Tüm diğer teminatlar için					
Geriye yürürlük tarihi					
Prim					
Teklifin imzalandığı tarih					
Sigortacı ve Adresi	CHARTIS SIGORTA A.Ş. Emirhan Caddesi No.109 Atakule A blok Kat:7 34349 Dikilitaş Beşiktaş İSTANBUL TÜRKİYE				

Çizelge

Mesleki Sorumluluk

Mimarlar ve Mühendisler

Talep İhbarı

CHARTIS SİGORTA A.Ş.
Emirhan Caddesi No.109 Atakule A blok Kat:13
34349 Dikilitaş Beşiktaş İSTANBUL TÜRKİYE

_____ tarihinde düzenlenmiştir.

Sigortacı adına _____ tarafından imzalanmıştır.
.....İmza Yetkilisi

Çizelge

Uyarı

Bu bir "claims made" (talebe dayalı) sigorta poliçesidir. Bu police ancak bir **Üçüncü Şahıs** tarafından **Sigortalı** aleyhine **Sözleşme Dönemi**'nde ilk kez **Talep**'te bulunulması ve aynı **Sözleşme Dönemi**'nde **Sigortacı**'ya ihbar edilmesi halinde geçerli olacaktır. Ayrıca, yasal savunma için harcanan tutarlara **Muafiyet** uygulanacaktır.

Primin ödenmesi karşılığında ve işbu poliçedeki tüm hükümlere tabi olmak şartıyla, **Sigortacı** aşağıdakileri kabul eder.

Teminatlar

Bu poliçe ile verilen teminatın kapsamı yalnızca **Sözleşme Dönemi** içinde **Sigortalı** aleyhine ilk kez **Talep**'te bulunulması ve bu poliçede belirlenen usulle **Sigortacı**'ya ihbar edilmesi halinde geçerli olacaktır.

Mesleki Sorumluluk **Sigortacı**, **Sigortalı**'nın **Mesleki Hizmetini Yerine Getirmemesi** nedeniyle **Üçüncü Şahıs**'lar tarafından **Talep** edilen **Tazminat**'ı **Sigortalı** adına ödeyecektir. **Mesleki Hizmetini Yerine Getirmemesi**, her türlü gerçek veya iddia edilen, ihmâl sonucu görev aksatma, hata, yanlış beyanda bulunma, hatalı veya yanıltıcı beyan verme, gizliliği ihlal, **Mesleki Hizmeti** yerine getirirken yapılan ihmaller veya **Mesleki Hizmeti** yerine getirmeme anlamına gelmektedir.

Fikri Mülkiyet	Sigortacı , Sigortalı 'nın bir Fikri Mülkiyet Hakları İhlal 'i nedeniyle Talep edilen tüm Tazminat 'ı Sigortalı adına ödeyecektir.
Hakaret	Sigortacı , Sigortalı 'nın başkalarına hakaret etmesi nedeniyle Talep edilen tüm Tazminat 'ı Sigortalı adına ödeyecektir.

Dolandırıcılık/ Sahtekarlık

Sigortacı, herhangi bir **Çalışan**'ın hile, dolandırıcılık ve sahtekarlık gibi faaliyetlerde bulunması sonucu **Üçüncü Şahıs**'ları zarara uğratması nedeniyle **Talep** edilen tüm **Tazminat**'ı bilfiil bu faaliyetlerde bulunmayan **Sigortalı** adına ödeyecektir.

Savunma

Sigortacı, işbu Poliçe'nin teminatı ve eklerine göre geçerli olan herhangi bir **Talep** durumunda savunma hakkına sahiptir. **Sigortacı**, bu **Talep**'in savunması için sözkonusu olan **Savunma Masrafları**'nı kendisi karşılayacaktır.

Sigortacı'nın, **Hatalı Eylem** sonucu ödeme yükümlülüğü şu şartlara bağlıdır: (i) ilk olarak **Geriye Yürürlük Tarihi**'nde veya daha sonra meydana gelmiş olmak ve (ii) ilgili hizmet sözleşmesi altında yalnızca **Mesleki Hizmet**'in yerine getirilmesi sırasında işlenmiş olmak.

İlaveler

Kişisel Veri Koruması

Sigortacı, Kişisel Veri Kullanıcısı tarafından **Kişisel Veri Koruması**'na ilişkin bir ihlalin gerçekleşmesi nedeniyle **Talep** edilen tüm **Tazminat**'ı **Sigortalı** adına ödeyecektir. Bu ek teminat, **Sorumluluk Limiti**'nin bir parçası olup ve buna eklenmeyecektir. 10,000 TL tutarında bir Alt Sorumluluk Limiti'ne tabidir.

Soruşturmaya Katılım Masrafları

Aşağıda (i) ve (ii)'de belirtilen ve poliçe teminatında bildirilen bir **Talep** ile ilgili bir **Soruşturma**'ya katılan kişiler için, mahkemede buldukları her gün için, günlük olarak aşağıdaki masrafları içerecektir:

(i) Sigortalı 'nın her bir sahibi, ortağı veya yöneticisi	<u>500 TL</u>
(ii) herhangi bir Çalışan	<u>250 TL</u>

Bu İlave için **Muafiyet** uygulanmayacaktır.

Yargı Benzeri Masraflar

“Savunma Masrafları” Sigortalı'ya karşı soruşturma yetkisine sahip ya da bu gibi durumlarda hüküm verme yetkisine sahip herhangi bir kamu kuruluşu ya da meslek birliği tarafından yapılan herhangi bir şikayetin **Sigortalı** tarafından ya da **Sigortalı** adına araştırılması, savunması, dava açılması ya da temyizi safhasında yapılan her türlü makul ücret, harcama ve masrafları kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Bu ek teminat, 100,000 TL tutarında bir Alt Sorumluluk Limiti'ne tabidir. Bu alt limit, **Sorumluluk Limiti**'nin bir parçası olup ve buna eklenmeyecektir..

Kayıp Dökümanlar

- (i) **Sigortalı**'nın yasal sorumluluğunda bulunan, ve
(ii) **Sözleşme Dönemi** içinde yalnızca **Mesleki Hizmetler**'in yerine getirilmesi veya yerine getirilmemesi sırasında tahrip olmuş, zarar görmüş, kaybolmuş, bozulmuş, silinmiş veya unutulmuş olan **Üçüncü Şahıs**'a ait **Dökümanlar** ile ilgili **Tazminat**'ı **Sigortalı** adına ödeyecektir.

Bu ek teminat, **Sorumluluk Limiti**'nin bir parçası olup ve buna eklenmeyecektir. 100,000 TL tutarında bir maksimum Alt Sorumluluk Limiti'ne tabidir. Bu İlave kapsamındaki her bir **Talep** için 1,000 TL muafiyet uygulanacaktır. **Tazminat**, **Sigortalı**'nın bu **Dökümanlar**'ı yenilemek veya onarmak için yaptığı makul orandaki masraf ve giderleri de içerecektir. Ancak:

(a) bu kayıp veya hasar, **Dökümanlar** (1) taşıma halindeyken; veya
(2) **Sigortalı** veya **Sigortalı**'nın normal faaliyetleri sırasında kendisinin emanet ettiği yanında bağlı çalışanların emanetindeyken oluşmalıdır.

(b) kaybolmuş veya unutulmuş **Döküman**'ın **Sigortalı** tarafından özenli bir şekilde araştırılmış olmalıdır.

(c) Bu gider ve masrafları içeren **Talep** tutarı fatura ile belgelenecek, ayrıca hesaplar **Sigortacı** tarafından önerilen ve **Sigortalı**'nın kabulü ile görevlendirilen yetkili bir kişinin onayına tabi olacaktır; ve

Sigortacı, aşınma, yıpranma ve/ veya zaman içinde bozulma, güve ve hasarat veya **Sigortalı**'nın kontrolü dışındaki diğer hususlardan kaynaklanan **Talep**'lerden sorumlu olmayacaktır.

Sözleşme döneminde
iktisap edilen İştirakler
Teminatı

Poliçe teminatı **Sigortalı**'nın poliçe başlangıç tarihinden sonra satın alacağı ya da kuracağı herhangi bir **İştirak**'i aşağıdaki hususların sağlanması koşuluyla kapsayacak şekilde genişletilmiştir:

- (i) brüt gelirlerinin **Sigortalı**'nın **Sigortacı**'ya daha önceden yaptığı ve bu teminat için kabul edilen beyanında belirttiği toplam brüt gelirlerinin %10'unundan az olmak; ve
- (ii) A.B.D. veya Kanada'da herhangi bir gelir sağlamamak; ve
- (iii) **Sigortalı** ile aynı mesleki hizmetleri sunuyorum olmak

Yeni satın alınan ya da kurulan **İştirak** yukarıda belirtilen koşulların (i), (ii) ya da (iii) herhangi birini sağlamazsa ve **Sigortalı** söz konusu **İştirak**'i teminat altına alınmasını talep ettiği durumda **Sigortacı** poliçe koşul ve şartlarını değiştirme hakkına sahip olacaktır.

Uzatılan Bildirim Süresi

Sigortacı'nın yenilememesi durumunda **Sigorta Ettiren** bu yenilememenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren ilk 2 yıl içinde, ilk kez bu dönemde **Sigortalı**'ya talepte bulunmuş olmak şartı ile herhangi bir **Talep**'i **Sigortacı**'ya ihbar etmek hakkına sahiptir. **Sigortalı** tarafından prim ödenmemesi veya bu poliçe koşullarına aykırılık da bulunması ve bu poliçenin veya teminatın değiştirilmesi halinde uzatılan bildirim süresi uygulanmayacaktır.

Uzman Tasarımcılar	Sigortacı , herhangi bir Uzman Tasarımcı 'nın Mesleki Hizmeti'ni Yerine Getirememesi nedeniyle Sigortalı 'nın sözü edilen Uzman Tasarımcı 'ya karşı rücu hakkından feragat etmemiş ya da rücu hakkını kaybetmemiş olması durumunda Talep edilen tüm Tazminat 'ı Sigortalı adına ödeyecektir.
İletişim Masrafları	Sigortacı , Sözleşme Dönemi içerisinde Sigortalı tarafından: <ul style="list-style-type: none"> (i) poliçe altında teminat altına alınmış bir Talep nedeniyle Sigortalı'nın itibarına gelen zararı hafifletmek için; ya da (ii) Sigorta Ettiren'in ya da herhangi bir İştirak'inin herhangi bir ortak, direktörü ya da yöneticisinin beklenmedik ölümü ya da yeterli performans gösterememe durumuna bağlı olarak Sigorta Ettiren ya da herhangi bir İştirak'inin katlanacağı herhangi bir potansiyel iş durması masraflarını hafifletmek amacı ile yapılan İletişim Masrafları 'nı karşılayacaktır: Bu ek teminat, 50,000 TL tutarında bir maksimum Alt Sorumluluk Limiti'ne tabidir. Bu alt sorumluluk limiti, Sorumluluk Limiti 'nin bir parçası olup ve buna eklenmeyecektir..

Tanımlar

“Mimarlık ya da Mühendislik Hizmetleri”	Yeterli Niteliklere Sahip Kişi 'nin aktif yönlendirme ve kontrolünün altında olması şartıyla herhangi bir uzman mimarlık ve/veya mühendislik hizmetleri, dizayn ya da şartname, yapı denetimi, fizibilite çalışması, teknik bilgi, hesaplama ya da araştırma sözleşmesine ilişkin Sigortalı 'nın performansı anlamına gelmektedir.
“Katılım Masrafları”	Herhangi bir Soruşturma 'da kanuni olarak ya da Çalışan 'ın bulunmasının zorunlu kılındığı hallerde Sigortalı 'nın önceden yazılı beyanıyla Sigortalı , Sigortalı 'nın ortağı, yöneticisi tarafından seyahat ve yan giderler dahil olmak üzere yapılan her türlü makul harcama ve masraflar anlamına gelmektedir. “Katılım Masrafları” Soruşturma 'ya bağlı olarak ortaya çıkabilecek ücret, maaş ve diğer aidat ya da genel giderler anlamına gelmemektedir.
“Bedensel Yaralanma”	Fiziksel yaralanma, hastalık, bulaşıcı hastalık veya ölüm ve bunların neden olduğu sinirsel şok, ruhsal bunalım ve akli dengesizlik hali dahil her türlü bedeni zarar demektir.
“Mesleki Hizmeti Yerine Getirmeme”	Her türlü gerçek veya iddia edilen, ihmal sonucu görev aksatma, hata, yanlış beyanda bulunma, hatalı veya yanıltıcı beyan verme, gizliliği ihlal, Mesleki Hizmet 'i yerine getirirken yapılan ihmaller veya Mesleki Hizmeti yerine getirmeme anlamına gelmektedir.
“Talep”	Aşağıdakilerden her biri demektir: Hatalı Eylem 'ler nedeniyle talep edilen Tazminat 'ın için yapılan herhangi bir (i) yazılı talep veya (ii) hukuk veya idari dava açılması
İletişim Masrafları	Sigorta Ettiren ya da bir İştirak 'inin dışarıdan aldığı bir halkla ilişkiler danışmanlık hizmeti için ödenen makul ve gerekli ücretler, masraflar ve harcamalar anlamına gelmektedir. Sigortalı 'nın her zaman bu masraflar oluşmadan önce yazılı beyanının alınması gerekmektedir.
“Tazminat”	Sigortalı 'ya karşı alınan hukuk veya idare mahkemesi kararı nedeniyle Sigortalı 'nın Üçüncü Şahıs 'a karar gereğince ödemekle yükümlü olduğu meblağ veya Sigortalı 'nın yada Sigorta Ettiren 'nin onayı ile Sigortacı tarafından sulh anlaşması sonucu ödenmesi gereken miktarlar demektir.
“Kişisel Veri”	Hukuka Uygun bir şekilde için toplanan ve Kişisel Veri Sahibi 'nin tanımlanmasına olanak sağlayan Kişisel Veri Kullanıcısı tarafından tutulan Kişisel Veri Sahibi ile ilgili her türlü kişisel Veri anlamına gelmektedir.
“Kişisel Veri Toplama”	, Kişisel Veri Kullanıcısı 'nın İlgili Dosyalama Sistemi 'nde yer alması amacıyla Kişisel Veri Sahibi ile ilgili Kişisel Veri 'nin Hukuka Uygun bir şekilde toplanması anlamına gelmektedir.

“Kişisel Veri İşleme”	Hukuka Uygun bir şekilde saklama ya da söz konusu Kişisel Veri 'nin Kişisel Veri Kullanıcısı'nın İlgili Dosyalama Sistemi 'nde yer alması amacıyla Kişisel Veri Sahibi ile ilgili bilgi kullanımı anlamına gelmektedir.
“Kişisel Veri Koruma”	Kişisel Veri Toplama ya da Kişisel Veri İşleme ile ilgili (i) Kişisel Veri Kullanıcısı üzerindeki kanun tarafından belirlenen yasal standartların; ya da (ii) Kişisel Veri Kullanıcısı tarafından etik davranış kurallarına uygun olarak yayımlanan standartların bütünlüğünün sürdürülmesi anlamına gelmektedir.
“Kişisel Veri Sahibi”	Kişisel Veri Kullanıcısı tarafından ya da Kişisel Veri Kullanıcısı adına Kişisel Veri 'si toplanan ya da işlenen herhangi bir gerçek kişi anlamına gelmektedir.
“Kişisel Veri Kullanıcısı”	Kişisel Veri Toplama ya da Kişisel Veri İşleme işlemini yürüten Sigorta Ettiren ya da herhangi bir İştirak 'i anlamına gelmektedir.
“Hakaret”	Suç işleme kasıtı olmaksızın yazılı, sözlü ya da Mesleki Hizmet sağlama sırasında her türlü gerçek ya da iddia edilen yazılı, sözlü ya da yayınlanmış kötileyici söz ya da iftira anlamına gelmektedir.
“Savunma Masrafları”	Sigortalı tarafından veya onun adına her türlü Talep 'in araştırılması, savunması, tespiti, uzlaşması veya temyizi veya diğer itiraz yolları ile ilgili olarak tahakkuk eden makul orandaki her türlü ücret, maliyet veya masraflar demektir. “ Savunma Masrafları ” kazanç kaybı, Sigorta Ettiren 'in ortaklarına, yöneticilerine, direktörlerine, müdürlerine ya da Çalışan 'larına ödediği ücret, maaş ya da benzeri menfaatler anlamına gelmemektedir.
“Dökümanlar”	Bilgisayar kayıtları ve elektronik ve digital veriler dahil her türlü döküman anlamına gelmektedir. Ancak dökümanlar herhangi bir para birimi, kıymetli evrak veya bunlara ait kayıtları içermeyecektir.
“Çalışan”	Bir iş akdine göre Sigorta Ettiren 'in bir çalışanı olarak açıkça görevlendirilen, işe alımı Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilen gerçek kişiler demektir. “ Çalışan ” (i) herhangi bir yönetici, ortak veya şirket sahibi; veya (ii) geçici sözleşmeli işçiler, serbest çalışanlar, sadece işçi çalıştıran taşeronlar anlamına gelmemektedir.
“Hile/Sahtekarlık”	(i) Açıkça ya da gizli olarak görmezden gelinmeyen; ve (ii) Sigorta Ettiren ve/veya İştirak 'inin yükümlülüğüyle sonuçlanan herhangi bir Çalışan 'ın hileli ya da sahtekarlık içeren davranışları anlamına gelmektedir.
“Fikri Mülkiyet İhlali”	Herhangi bir Üçüncü Şahıs 'ın, patent ve Ticari Sırlar dışındaki herhangi bir fikri mülkiyet hakkının kasıtlı olmayarak ihlali anlamına gelmektedir.

“Soruşturma”	Resmi bir düzenleyici, idari, vatandaşlık hakları, belediye ile ilgili kurumların, dinsel bir kurumun ya da ulusal teşkilatların Sigorta Ettiren 'in iş ilişkileri ile ilgili yürüttüğü, bu poliçenin koşulları gereği Sözleşme Dönemi içerisinde ilk kez ortaya çıkan ve Sigortacı 'ya bildirilen, Sigortalı 'nın kanuni olarak Sigortalı 'nın bir duruşmaya katılımını zorunlu kılan ve soruşturma altında açıkça herhangi bir Çalışan 'ının, yöneticisinin, ortağının ya da direktörünün adının karıştığı yürüttüğü tahkikat anlamına gelmektedir.
“Sigortalı”	Mesleki Hizmet 'in yerine getirilmesi ile ilgili olarak aşağıdaki kişilerden her biri demektir: (1) Sigorta Ettiren veya bir İştirak 'i; (2) Sigorta Ettiren veya bir İştirak 'inin herhangi bir yöneticisi, ortağı veya sahibi; (3) Herhangi bir Çalışan ; (4) Sigorta Ettiren 'in veya bir İştirak 'inin yönetimi veya direkt kontrolü altındaki geçici sözleşmeli işçiler, serbest çalışanlar, sadece işçi çalıştıran taşeronlar; ve (5) Bu tanımın (2) ve (3) maddelerinde belirtilen Sigortalı 'nın mirasçısı veya kanuni temsilcileri Ancak 1., 2., 3. ve 4. maddelerde belirtilen sigortalılar için teminat sadece Mesleki Hizmetler 'in yerine getirilmesi esnasında geçerli olacaktır.
“Sigortacı”	Poliçede belirtilen tüzel kişi olacaktır.
“Hukuka Uygun”	Kişisel Veri 'nin ilgili kanunda belirtildiği üzere hukuka ve usule uygun olarak toplanması ya da işlenmesi anlamına gelmektedir.
“Sorumluluk Limiti”	CHARTIS Sigorta A.Ş.'nin hasar durumunda ödemekle yükümlü olduğu olduğu azami tutardır. Poliçede belirtilen tutardır.
“Zarar”	Tazminat ve Savunma Masrafları demektir. Bu poliçe (1) vergileri, (2) cezalandırıcı, tazminatın birkaç katı veya örnek teşkil etmesi amacıyla verilen ya da ödenmiş tazminatları içerecek şekilde tazmin edilemeyen tazminatları ; (3) her türlü cezaları; (4) mahkeme kararlarına göre alınan tedbirlerin veya konusu para olmayan icra emirlerinin yerine getirilmesi için yapılması gereken her türlü maliyet ve masrafları; (5) herhangi bir Sigortalı lehine sağlanan menfaat, ücret, genel masraf ve harcamaları; (6) Sigortalı tarafından herhangi bir Mesleki Hizmetin düzeltilmesi ya da yeniden sağlanmasına ilişkin yapılan masrafları, (7) Deprem güvenliği yapı tasarımı ilkelerine uyulmaması durumuna bağlı Talep 'leri veya (8) bu poliçede geçerli hukuk kurallarına göre veya Talep 'in getirildiği yargı alanı içerisinde hukuken sigorta edilemez olarak kabul edilen her türlü hususu kapsamayacak ve bunlar “Zarar” olarak tanımlanmayacaklardır.
“Sözleşme Dönemi”	Poliçede belirtilen zaman süresini belirtir. Poliçe fesih edildiği takdirde, Sözleşme Dönemi feshin geçerli olacağı tarihte sona erecektir.
“Sigorta Ettiren”	Poliçede belirtildiği şekliyle tüzel veya gerçek kişi olacaktır.
“Çevre Kirlen Maddeler”	Asbest, duman, buhar, kurum, elyaf, küf, hücreler, mantar, mikroplar, is, asitler, alkaliler, her türlü nükleer veya radyoaktif maddeler, kimyasallar ve Atıklar yüzünden doğal olarak ya da başka bir şekilde zarar veren, her türlü katı, sıvı, biyolojik, radyolojik, gaz veya ısı şeklinde bozucu ya da yabancı madde demek olup bununla sınırlı olmayacaktır. “Atık” yeniden dönüştürülecek, onarılacak veya yeniden elde edilecek malzemeleri içerip bununla sınırlı olmayacaktır.

“Prim”	Poliçede belirtildiği şekliyle tutar ve bu poliçeye zeyilname ile eklenen ilave prim tutarı anlamına gelmektedir.
“Mesleki Hizmet”	Sigorta Ettiren ’nin veya herhangi bir İştirak ’inin poliçede belirtilen Mesleki Hizmeti anlamına gelmektedir.
“Yeterli Niteliklere Sahip Kişi”	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine kayıtlı ya da mühendislik biliminin herhangi bir alanında mesleğini yerine getirmek için gerekli lisansa sahip herhangi bir Sigortalı anlamına gelmektedir.
“Maddi Varlıkların Hasarı”	Maddi malvarlığına verilen hasar veya kayıp veya bunun kullanımının kaybı anlamına gelmektedir.
“İlgili Dosyalama Sistemi”	Geçerli veri koruma ve/veya özel hukuk tarafından düzenlendiği üzere Kişisel Veri Kullanıcısı ’nın Kişisel Veri saklama ve fihristleme sistemi anlamına gelmektedir.
“Muafiyet”	Sigorta Ettiren ’in herbir hasarda ödemesi gereken tutardır. Poliçede belirtilmiştir.
“Geriye Yürürlük Tarihi”	Talep ’in bu poliçe teminatı içinde değerlendirilebilmesi için bu Talep ’e neden olan Hatalı Eylem ’in bu tarihten sonra yapılmış olması gerekmektedir. Poliçede belirtilmiştir.
“Uzman Tasarımcı”	Sigortalı tarafından Mesleki Hizmet ’in yerine getirilmesi amacıyla görevlendirilen herhangi bir uzman tasarımcı, danışman ya da taşeron anlamına gelmektedir.
“İştirak”	Sigorta Ettiren ’in doğrudan veya dolaylı olarak İştirak ’lerinin biri ya da birkaçı aracılığıyla; (i) yönetim kurulu oluşumunu kontrol ettiği; (ii) oylarının yarısından çoğunu kontrol ettiği; veya (iii) ödenmiş sermayesinin yarısından fazlasını elinde tuttuğu şirketler demektir. İşbu poliçenin kapsamı yalnızca, her İştirak için, Sigorta Ettiren ’in İştirak ’i olarak yapılan Hatalı Eylem ’ler konusunda geçerli olacaktır.
“Üçüncü Şahıs”	Herhangi bir tüzel veya gerçek kişi demektir; ancak Üçüncü Şahıs aşağıdakileri içermez: (i) Sigortalı ’yı; veya (iv) Sigorta Ettiren veya herhangi bir İştirak ’inde maddi bir menfaati veya yönetimle ilgisi olan diğer bir tüzel veya gerçek kişi.
“Ticari Sır”	Gerçek veya potansiyel anlamda bağımsız ekonomik değeri olan, genel olarak bilinmeyen ve onun açıklanması ve kullanılmasından ekonomik avantaj sağlanabilen başka kişiler tarafından hukuki yollarla elde edilemeyen bilgiler anlamına gelmektedir.
“Hatalı Eylem”	Mesleki Hizmeti Yerine Getirmeme , Fikri Mükliyet İhlali , Hakaret , Kişisel Veri Koruması ’nın ihlali ya da Hile/Sahtekarlık anlamına gelmektedir.

İstisnalar

Sigortacı'nın Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın A.3. maddesi "Teminat dışında kalan haller" başlığı altında belirtilen durumlar ve işbu poliçede aksi belirtilmediği takdirde A.4 maddesinde belirtilen durumlar da dahil olmak üzere aşağıdaki hususlara ilişkin herhangi bir **Talep**'le ilgili **Zarar**'ı ödeme yükümlülüğü bulunmamaktadır:

Rekabet

Rekabet ve ticaretin engellenmesi haksız rekabete ilişkin yasa ve kuralların ihlal edilmesinden kaynaklanan ya da buna ilişkin diğer hususlar istisna edilmiştir

Bedensel Yaralanma/ Maddi Varlıkların Hasarı

Bedensel Yaralanma veya **Maddi Varlıkların Hasarı**'ndan ileri gelen veya bunlara dayanan veya ilişkili olan durumlar istisna edilmiştir.

Ancak bu istisna,

- (i) **Mesleki Hizmetler**'in yerine getirilmesi sırasında, hukuken gerekli ilgi, özen ve uzmanlık standartlarının gösterilmemesi sonucu oluşan;
- (ii) Bu poliçede teminat altına alınan yalnızca gerçek ya da ileri sürülen bir **Hakaret**'ten kaynaklanan durumlar ile;
- (iii) **Kayıp Dökümanlar** ek teminatı ile ilgili **Maddi Varlıkların Hasarı** söz konusu olduğunda uygulanmayacaktır.

Sözleşme Sorumluluğu/ Performans Garantileri

Aşağıdaki hususlardan ileri gelen veya bunlara dayanan veya ilişkili olan durumlar,

- (i) Herhangi bir **Mesleki Hizmeti** yerine getirirken, hukuken gerekli ilgi, özen ve uzmanlık standartlarının ötesinde herhangi bir sözleşme gereği üstlenilen yükümlülük;
- (ii) Herhangi bir garanti, teminat veya ürün garantisi; veya istisna edilmiştir;

Masrafların Tahmini

Mesleki Hizmet için alınan ücret veya **Mesleki Hizmet**'in yerine getirilmesine ilişkin masrafların gerçekçi bir tahmininin yapılmamasından kaynaklanan, bunlara dayanan veya bunlarla ilişkili olan durumlar istisna edilmiştir.

Acze Düşmek

Sigortalı'nın acze düşmesi, iflası veya yönetimin kayyım idaresine geçmesi istisna edilmiştir;

Kasıtlı Eylemler

Sigortalı tarafından kasıtlı olarak herhangi bir **Mesleki Hizmeti Yerine Getirememe**'den kaynaklanan, buna dayalı olan veya atfedilebilen durumlar istisna edilmiştir.

Altyapı

Aşağıdaki hususlardan ileri gelen veya bunlara dayanan veya bunlarla ilişkili durumlar:

- (i) Mekanik arıza;
- (ii) elektrik kesintisi, elektrik akımı veya gücünün süratle artması veya yükselip düşmesi, kısmi veya tam kesinti dahil olmak üzere her türlü elektrik arızası, veya
- (iii) telekomünikasyon veya uydu sistemleri arızası;

istisna edilmiştir;

Ortak Girişimler

Sigortalı'nın dahil olduğu bir birlik, ortaklık veya ortak girişim tarafından gerçekleştirilen bir işten kaynaklanan veya bunlara dayanan veya bunlarla ilişkili olan ve **Sigortalı** aleyhine ileri sürülen durumlar istisna edilmiştir.

<i>Suç Teşkil Eden Eylemler</i>	Bir hakim ya da bir mahkeme kararına veya Sigortalı 'nın itirafına dayanılarak, suç, suistimal veya dolandırıcılık teşkil eden, bunlardan kaynaklanan veya bunlara ilişkin olan durumlar istisna edilmiştir. Böyle bir durumda bu Talep ile ilgili Sigortacı 'nın ödediği tüm Zarar Sigortacı 'ya geri ödenecektir. Ancak, bu istisna Hile/Sahtekarlık teminatı ile ilgili hususlar için uygulanmayacaktır.
<i>Patent/Ticari Sır</i>	Lisans, patent veya Ticari Sır 'ların ihlalinden veya usulsüz kullanımından ileri gelen, bunlara dayanan, veya bunlarla ilişkili olan durumlar istisna edilmiştir;
<i>Çevre Kirliliği</i>	Aşağıdaki hususlardan kaynaklanan veya bunlara dayanan veya bunlarla ilişkili olan herhangi bir Talep : (i) Çevreyi Kirleten Maddeler 'in atılması, dağıtılması, serbest bırakılması, dolaşımı veya kaçacağı veya (ii) Çevreyi Kirleten Maddeler 'i test etme, izleme, temizleme, imha etme, zehirden arındırma veya etkisiz hale getirme, Çevreyi Kirleten Maddeler 'in etkilerinin saptanması veya giderilmesi istisna edilmiştir;
<i>Önceden Edinilmiş Bilgiler/Olaylar</i>	Önceden yapılmış veya halihazırdaki bir Talep veya bir Talep 'e neden olabilecek herhangi bir durumun poliçe başlangıç tarihinden itibaren Sigortalı tarafından makul olarak bilindiği haller istisna edilmiştir;
<i>Ticari Borçlar</i>	Sigortalı 'nın aldığı ticari borç veya Sigortalı 'nın bir borç için verdiği garantiden kaynaklanan, bunlara dayanan veya bunlara ilişkin olan durumlar istisna edilmiştir;
<i>ABD/Kanada</i>	Amerika Birleşik Devletleri, Kanada veya bunların hükümraniğinde bulunan herhangi bir bölgede alınmış bir mahkeme kararının uygulanması ile ilişkili tüm açılmış olan veya beklemekte olan davalar, yargılamalar, veya soruşturmalar istisna edilmiştir;
<i>Savaş/Terörizm</i>	Herhangi bir devlet veya hükümet ya da yerel yönetim ya da herhangi bir siyasi ya da terörist organizasyon tarafından yapılan veya bu kuruluşların emri ile gerçekleştirilen, (ilan edilmiş veya herhangi bir şekilde) savaş, terörizm, savaş benzeri eylem, askeri, terörist veya gerilla eylemleri, sabotaj, silah kullanımı, (ilan edilmiş veya edilmemiş) çatışmalar, isyan, ihtilal, toplumsal kargaşa, başkaldırı, yönetime el koyma, müsadere, millileştirme veya malvarlığının yok edilmesi ya da malvarlığına zarar verilmesi gibi durumlardan dolayı veya bu tür nedenlerle ortaya çıkan durumlar istisna edilmiştir.

Talepler

Taleplerin Bildirimi

Sigortalı, **Sözleşme Dönemi** içinde **Sigortacı**'ya, **Sigortalı**'nın ilk kez karşılaştığı bir **Talep**'i haberdar olduğu andan itibaren en fazla beş (5) gün içinde yazılı olarak bildirecektir. Bildirimin bu şekilde yapılması **Sigortacı**'nın işbu poliçedeki yükümlülüklerinin bir önşartıdır. Bütün bildirimler yazılı veya faks yolu ile olacak, ve aşağıda belirtilen adrese, bölge müdürlüklerine veya sigorta sözleşmesine aracılık eden sigorta acentesine veya brokerine gönderilecektir.

CHARTIS Sigorta A.Ş. Hasar Departmanı

Emirhan Caddesi Atakule A blok No.109 Kat:13

Dikilitaş Beşiktaş 34349 İstanbul Türkiye

İlgili Talepler

- (i) Önceden **Sigortacı**'ya ihbar edilen bir **Talep**'ten kaynaklanan, veya bununla ilişkili olduğu iddia edilen diğer bir **Talep** ve

(ii) herhangi bir **Talep**'le iddia edilen bir **Hatalı Eylem**'in, **Sigortacı**'ya daha önceden ihbar edilen bir **Talep**'in doğduğu **Hatalı Eylem** ile aynı veya bağlantılı olması durumu; tek bir **Talep** olarak kabul edilecektir. Bildirimlerin **Sigortacı**'ya işbu poliçenin kural ve koşulları gereğince ihbar edilmesi gereklidir ve bu **Talep**'ler **Sigortacı**'ya ilk bildirim yapıldığı zaman ihbar edilmiş kabul edilecektir.

Koşullar

Aynı neden, tek bir **Hatalı Eylem** veya mütemadiyen, tekrar eden veya birbiriyle ilişkili **Hatalı Eylem**'lerin yol açtığı **Zarar**'lara ilişkin **Talep**'ler, işbu poliçe gereğince, tek bir **Talep** olarak sayılacaktır.

Sigortalı, **Sözleşme Dönemi** içinde bir **Talep**'e neden olabilecek herhangi bir durumu öğrendiği takdirde, bu duruma **Sigortacı**'ya yazılı olarak ihbar edebilir. Bu durumda, **Sigortalı** (i) **Talep**'in gerçekleşebileceğine ilişkin nedenlerini; ve (ii) tarihler, eylemler ve kişilerin yer aldığı tüm detayları **Sigortacı**'ya bildirmelidir. **Sigortacı**'ya yazılı olarak önceden bildirilen koşullarda belirtilen ya da ileri sürülen herhangi bir **Hatalı Eylem** ile benzer şekilde olan bir **Hatalı Eylem**'i içeren herhangi bir **Talep** **Sigortacı**'nın bu **Talep**'i ilk defa kabul ettiği tarihte bildirilmiş kabul edilecektir.

Savunma/Sulhen Anlaşma

İşbu sözleşme hükümlerine göre **Sigortacı** savunma yapma sorumluluğu üstlenmemektedir. **Sigortacı**'nın **Sigortalı**'nın onayı ile bir **Talep**'e karşı savunma veya sulhen anlaşmaya gitmeyi seçtiği ve bunu yazılı olarak bildirdiği durumlar dışında, **Sigortalı** kendisine karşı yapılan her türlü **Talep**'e karşı kendini savunmak ve itiraz etmek zorundadır. **Sigortacı**'nın **Sigortalı**'nın onayı ile savunma ve sulhe katılması halleri dışında, tüm savunma aşamalarında aktif olarak yer almak ve **Sigortacı**'yı ilgilendirebilecek her türlü sulh yoluyla çözüm için görüşmelerde bulunmak hakkına sahip olacaktır. **Sigortacı** bir **Talep** yapıldıktan sonra herhangi bir zamanda **Sigortalı**'ya geriye kalan ödenmemiş **Sorumluluk Limiti** miktarında bir ödeme yapmak hakkına sahiptir ve bu ödeme yapması üzerine, **Sigortacı**'nın işbu **Sözleşme** gereği savunma ile ilgili olanlar dahil olmak üzere bütün sorumlulukları sona erer.

Sigortacının Onayı

İşbu poliçe teminatının bir ön şartı olarak, hiçbir **Sigortalı** önceden **Sigortacı**'nın onayını almaksızın, herhangi bir yükümlülük alamaz, bir sulh anlaşmasına giremez, bir davayı kabul edemez veya **Savunma Masrafları**'nı karşılayamaz. Sadece **Sigortacı** tarafından onaylanmış sulh anlaşmaları, davanın kabulü ve **Savunma Masrafları** ve işbu poliçe uyarınca savunulan **Talep**'ler sonucu verilen kararlar işbu poliçe kapsamında **Zarar** olarak tazmin olunabilir. **Sigortacı** işbu poliçe ile ilgili bütün haklarını kullanmak yetkisine sahip olduğu sürece, haklı bir gerekçe olmaksızın **Sigortalı**'ya bu onayı vermekten kaçınmayacaktır.

Sigortalının Onayı

Sigortacı, **Sigortalı**'nın yazılı onayına bağlı olarak, **Sigortalı** ile ilgili uygun gördüğü bir **Talep**'i sulh edebilir. **Sigortalı**'nın bu sulhe onay vermemesi halinde, **Sigortacı**'nın bu **Talep**'lerle ilgili bütün sorumluluğu **Sigortacı**'nın bu **Talep**'lerin sulh anlaşması ile ödeyeceği tutarı ve bu ödemenin yazılı olarak **Sigortacı** tarafından önerildiği tarihe kadar yapılmış olan **Savunma Masrafları**'nı geçemez. Eğer müşterek sigorta varsa, bu sigortadan tazmin edilen tutar **Sigortacı** tarafından göz önünde bulundurulacaktır. Geçerli bir muafiyet olduğu takdirde, muafiyet tutarı da yapılacak ödemeden düşülür.

İşbirliği

Sigortalı masraflarını karşılamak suretiyle aşağıdakileri üstlenecektir: (i) **Sigortacı**'ya bütün makul desteği sağlayacak ve her türlü **Talep**'in savunulmasında **Sigortacı** tarafından önerilen avukata gerekli olan yetkileri vermek, rücu ve müşterek sorumlulardan tazmin edilmesi de dahil olmak üzere her türlü işbirliğini yapacak, (ii) işbu poliçe dolayısıyla herhangi bir **Zarar** oluşmasını önlemek veya azaltmak üzere gerekli özeni gösterecek ve tüm gerekli işlemleri yapacaktır ve yapılmasına onay

verecektir. (iii) **Sigortacı**'nın işbu poliçe kapsamında **Zarar**'la ilgili herhangi bir araştırma yapması veya **Sigortacı**'nın sorumluluğunu tespit etmesi ile ilgili makul olarak talep edebileceği tüm bilgileri ve desteği sağlayacaktır.

Bölüşüm

Herhangi bir **Talep**'in hem bu poliçe kapsamında olan hem de olmayan hususlarla ilgili olması durumunda savunma, zararlar, kararlar ve/veya sulhen anlaşmalar ile ilgili poliçe kapsamında olan masraflar **Sigortacı** tarafından ödenecektir.

Satın alma ve Yönetim

Police Satın Alması

Sigortalı için gerekli sigorta teminatını verirken, **Sigortacı**, teklif formundaki **Sigortalı** tarafından yapılan beyanlara, verilen eklere ve diğer bilgilere dayanmaktadır. Bu beyanlar, ekler ve bilgiler teminat için temel teşkil eder ve bu poliçenin içeriğini oluşturan şart ve unsurlar olarak kabul edilir. **Sigortacı** işbu poliçenin hukuki işleme konulmasından önce ya da teminatında değişiklik yapılması sırasında **Sigortalı** tarafından **Sigortacı**'ya bildirilmiş olması gereken ilgili hususlardan kaynaklanan her bir **Talep**'i ve sonuçlarını, sigorta teminatı dışında bırakmak hakkına sahip olacaktır.

Yönetim

Sigorta Ettiren her bir **Sigortalı** adına ve hesabına şu hususları yerine getirme yetki ve sorumluluklarına sahiptir: (1) sigorta kapsamının kural ve koşullarını müzakere etmek, bağlayıcı hale getirmek ve düzeltmek; (2) işbu poliçe uyarınca bütün **Sigortalı**'ların haklarını kullanmak; (3) bu poliçe ile ilgili ihbarlarda bulunmak, (4) **Primlerin** ödenmesi; (5) zeyil işlemlerinin yürütülmesi; (6) ihtilafların çözümlenmesi; ve (7) **Sigortalı**'ya işbu poliçe gereğince **Sigortacı** tarafından verilecek bütün tutarların ödenmesi.

Limit ve Muafiyet

Sorumluluk Limiti

Sigortacı tarafından işbu poliçe gereğince ödenecek olan toplam tutar, **Sorumluluk Limiti**'ni geçemez. Sorumluluk Alt Limitleri, ilaveler ve **Savunma Masrafları**, bu tutarın bir parçasıdır, **Sorumluluk Limiti**'ne ilave olarak ödenmezler. Uzatılan Bildirim Süresi olarak verilen süre için **Sorumluluk Limiti**, **Sözleşme Dönemi** için **Sorumluluk Limiti**'nin eki değil bir parçasıdır. İşbu poliçe uyarınca birden fazla **Sigortalı**'nın dahil edilmesi, **Sigortacı** tarafından işbu poliçe kapsamında ödenecek olan toplam tutarın artmasına neden olmaz. Kayıp Dökümanlar için belirlenen Alt Sorumluluk Limiti, toplam **Sorumluluk Limiti**'nin eki değil bir parçasıdır.

Muafiyet

Sigortacı sadece **Muafiyet** tutarının üzerinde olan tutardaki **Zarar** için ödeme yapacaktır. Bu konudaki şüpheleri bertaraf etmek bakımından, **Muafiyet** aynı zamanda **Savunma Masrafları** için de geçerlidir. **Muafiyet**, **Sigortalı** tarafından karşılanacaktır. Aynı **Hatalı Eylem**'den ileri gelen **Zarar**'lar için tek bir **Muafiyet** uygulanacaktır. **Sigortacı** tamamen kendi ihtiyarında bulunmak üzere geçerli **Muafiyet**'in tamamını veya bir kısmını avans olarak verebilir, ve bu durumda bu tutar, **Sigortalı**'lar tarafından **Sigortacı**'ya derhal geri ödenecektir.

Başka Sigorta/Tazminat

Yasalarla aksi belirtilmedikçe ve işbu poliçe ile verilen **Sorumluluk Limiti** üzerinde ihtiyari bir sigorta olmaması durumunda, işbu poliçe ile verilen teminat, eğer varsa diğer daha önce yapılan geçerli ve tahsil olunabilir sorumluluk sigortalarının sağladığı sorumluluk limitinin üstündeki kısım için sağlanacaktır. İşbu poliçe, diğer bir sigorta poliçesinin de kapsamına

giren bir **Talep**'in savunması ile ilgili oluşan **Savunma Masrafları**'nı ödemez.

Eğer bu diğer sigorta, **Sigortacı** tarafından veya American International Group, Inc. şirketinin diğer bir üye şirketi veya iştiraki (Sigortacı ile birlikte "AIG") tarafından sağlanmış ise, o zaman bu poliçeler uyarınca AIG tarafından ödenecek olan azami tutar, yukarıda belirtilen ve en üst Sorumluluk Limitine sahip olan poliçenin **Sorumluluk Limiti**'ni aşmayacaktır. Buradaki hiçbir husus işbu poliçenin **Sorumluluk Limiti**'ni arttıracak nitelikte yorumlanamayacaktır.

Genel Hükümler

Temlik İşbu poliçe ve poliçeden kaynaklanan herhangi bir hak **Sigortacı**'nın yazılı onayı olmaksızın temlik edilemez.

Fesih

Sigorta Ettiren

Tarafından:

Sigorta Ettiren tarafından işbu poliçe **Sözleşme Dönemi** içinde herhangi bir zamanda yazılı olarak postayla veya işbu poliçeyi **Sigortacı**'ya veya onun yetkili acentesine teslim etmesi yoluyla fesh edilebilir. Böyle bir durumda; iptal işleminden önce herhangi bir **Talep** yapılmamışsa veya herhangi bir durum bildirilmemişse; **Sigortacı** gün esasına göre **Prim**'in o zamana kadar işleyen kısmını gönderme masrafları da düşülmüş olarak alıkoyabilir. Aksi takdirde, **Prim** iade edilmez ve poliçe iptal edildiğinde tamamen kazanılmış sayılır.

Sigortacı tarafından:

Sözleşme yapılmadan önce **Sigortalı** veya **Sigorta Ettiren**'in yanlış veya eksik beyanda bulunması ve sözleşmenin devamı sırasında **Sigortalı** veya **Sigorta Ettiren**'nin, **Sigortacı**'nın izni olmadan rizikoya etki edici nitelikte değişiklik yapılması halinde **Sigortacı** sözleşmeyi fesh edebilir. **Sigortacı**, **Sigorta Ettiren**'in poliçede belirtilen adresine noter kanalıyla, elden ya da iadeli teslimat yolu ile yazılı bir ihbar göndererek ve tebliğ tarihinden itibaren 30 günden az olmamak üzere poliçenin fesh edileceği bildiriminde bulunması üzerine poliçe tek taraflı olarak fesh edilir. Yukarıda belirtilen ihbarın bu şekilde teslim edildiğinin ispatı yeterli olur ve bu poliçe bütün **Sigortalı**'lar için bu ihbarda belirtilen saat ve tarihte fesh edilmiş sayılır. **Sigortalı** veya **Sigorta Ettiren**'in kasıtlı davrandığı durumlarda; **Sigortacı Prim**'in gün esasına göre hesaplanan kısmını kendisinde tutmaya yetkilidir. Kazanılmamış primin **Sigortacı** tarafından ödenmesi fesih yürürlüğe girdiğinin emsalini teşkil etmez. Fakat bu ödeme mümkün olan en elverişli zamanda yapılacaktır. **Sigortalı**'nın **Prim**'i ödememesi durumunda; eğer **Sigortalı Sigortacı**'nın yazılı talebini takip eden 21 gün içerisinde primi ödemezse, **Sigortacı** poliçeyi iptal edecektir.

İhtilafların Çözülmesi

Sigorta sözleşmesinden doğan anlaşmazlıklar nedeniyle **Sigortacı** aleyhine açılacak davalarda yetkili mahkeme, sigorta şirketinin merkezine veya sigorta sözleşmesine aracılık yapan acentenin ikametgahının bulunduğu yerdeki, **Sigortalı** veya **Sigorta Ettiren** aleyhine açılacak davalarda ise davalının ikametgahının bulunduğu yerdeki mahkemedir.

Aciz

Herhangi bir **Sigortalı**'nın acze düşmesi, iflas etmesi veya yönetimine kayyım atanması hali **Sigortacı**'nın bu husustaki yükümlülüklerini ortadan kaldırmaz.

Çoğullar, Başlıklar ve Unvanlar

İşbu poliçenin başlık ve unvan bölümlerindeki tanımlamalar sadece referans ve kolaylık amacı ile konulmuş olup, işbu sözleşmeye herhangi bir anlam sağlamaz. Tekil olarak yazılan sözcük ve tanımlar aynı zamanda çoğullarını da içerir ve bunun aksi de geçerlidir. İşbu poliçedeki **kalın** harfler özel anlama sahip olup, bunlar belirtilmişlerdir. İşbu poliçede özel olarak tanımlanmayan kelimeler normal olarak kendilerine atfedilen anlamlara sahip olacaktır.

Kapsam ve Geçerli Hukuk

İşbu poliçe, Sigortalı'nın Kuzey Amerika ve Kanada hariç olmak üzere tüm dünyada ifa ettiği Mesleki Hizmetler için teminat sağlamaktadır. İşbu poliçe ile kanunen izin verildiği takdirde, Sigortalı'ya A.B.D/Kanada haricinde bir mahkemede açılan tazminat davaları teminat altındadır. Bu poliçenin içeriği, geçerliği ve uygulanması ile ilgili her türlü yorum, Türkiye Cumhuriyeti yasalarına göre ve işbu poliçedeki Türkçe metin üzerinden yapılır.

Halefiyet / Rücu

İşbu poliçe uyarınca herhangi bir **Talep**'le ilgili bir ödeme yükümlülüğü doğması halinde, **Sigortacı** ödediği tazminat tutarınca **Sigortalı**'nın her türlü hakkı için halefiyete sahip olur. **Sigortacı**, bu hakları **Sigortalı**'nın adına takip ve uygulamaya yetkili olacak ve **Sigortalı** ise bunları yürüten **Sigortacı**'ya, her türlü hukuki evrak veya belgenin tanzim edilmesi dahil olmak üzere her türlü gerekli desteği ve işbirliğini sağlayacaktır. **Sigortalı** bu haklara zarar verebilecek hiçbir şey yapmayacaktır. **Sigortacı**'nın toplam ödemelerinin fazlası olarak elde edilen her türlü tutardan **Sigortacı**'nın masrafları çıkartıldıktan sonra kalanı **Sigortalı**'ya teslim edilecektir. Eğer **Talep** çalışanın sahtecilik, dolandırıcılık, kasti suç işleme veya kötü niyetli bir eylemi ya da ihmali sonucu gerçekleşmemişse veya bu sonucun oluşmasına yol açmamışsa, **Sigortacı** bu türlü haklarını herhangi bir çalışana karşı kullanmamayı kabul etmektedir. **Sigortacı**, tamamen kendi arzusu ile işbu Halefiyet maddesindeki haklarından yazılı olarak feragat edebilir.

Geçerlik

İşbu poliçe, poliçe üzerinde **Sigortacı**'nın kendisi veya yetkili bir temsilcisi tarafından imzalanmadığı takdirde, Sigortacı için bağlayıcı değildir.

Genel Şartların Uygulanması

Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları, işbu poliçede verilen Mesleki Sorumluluk teminatı için geçerli olacaktır. Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının uygulanmasına Taraflar mutabıktır. İstisnalar için de Genel Şartların 4. maddesi uygulanır.